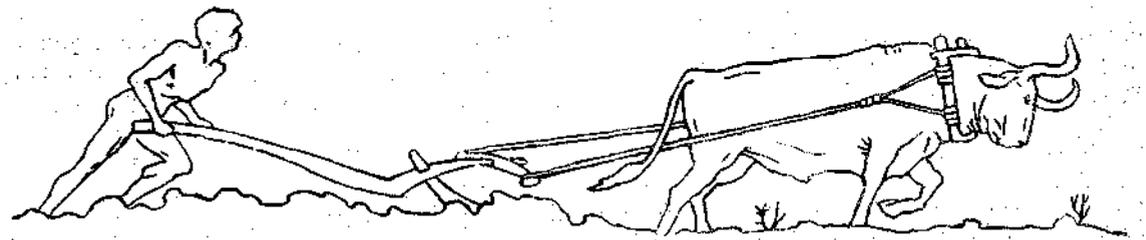

Η ΓΕΦΥΡΑ ΒΑΤΕΡΑΣ, ΑΟΝΑΙΝΟΝ
ΥΠΟ ΚΛΩΝΤ ΜΟΝΕ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 31 Ο'
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1910

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΠΥΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΑΥΤΩΝ

Μέχρι πρό δλίγων ετών ακόμη, εκτός τών συντόμων επί στερεών υλών, λίθου, μετάλλου κ.λ.π., αυτογράφων τών αρχαίων, τὰ ἀπὸ τών αρχών τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς χρονολογούμενα χειρόγραφα ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ χάρτου ἦσαν σχεδὸν αἱ μόναι φιλολογικαὶ πηγαί. Κλιματολογικαὶ συνθήκαι καὶ ἰδιάζουσα ποιότης τοῦ ἐδάφους ἐπεφύλαξαν εἰς τὴν γῆν τῶν Φαραῶ κυρίως τὴν τιμὴν τῆς ἀναστατώσεως τῆς φιλολογίας καὶ τῶν συναφῶν αὐτῇ κλάδων διὰ τῆς κατὰ σωρείαν ἀνακαλύψεως ἀρχαιότερων αυτογράφων, τῶν παπύρων¹. Ἐκ τοῦ στελέχους τοῦ ὁμωνύμου φυτοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξηφανίσθη μὲν σήμερον ἐν Αἰγύπτῳ, σώζεται ὅμως ἀλλαχοῦ, κοπτομένου εἰς λεπτὰς ἴνας τοποθετουμένας σταυροειδῶς ἐπ' ἀλλήλων καὶ συμπιεζόμενας, κατασκευάζετο ἡ ἀρκούντως καλαισθητικῆ γραφικῆ ὕλη τῶν ἀρχαιότερων. Τὰ οὕτω κατασκευαζόμενα φύλλα, τῶν ὁποίων τὸ σύνθηδες μέγιστον μέγεθος ἦτο 40 : 16 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἀρχαιότερον συνεκολλῶντο πρὸς ἀλληλα κατὰ μῆκος καὶ ἐτυλίσσοντο ἐν εἴδει κυλίνδρου πρὸς ἀποτελεσιν τοῦ βιβλίου, εὐρέθησαν δὲ μέγιστοι τοιοῦτοι πάπυροι, οἷος ὁ τοῦ Harris, ἔχων ἔκτασιν 40 μέτρων. Βραδύτερον ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἤρχισε νὰ διαμορφῶνται καὶ τὸ διὰ μικρῶν φύλλων σχῆμα τοῦ νῦν βιβλίου. Συνήθως δὲ ἐγράφετο μόνον ἡ μία, ἡ κυρία πλευρὰ τοῦ παπύρου.

Ἡ τύχη, ὡς ἐν πολλοῖς ἄλλοις, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ νῦν τελείως διοργανωθέντος νέου φιλολογικοῦ κλάδου. Κατὰ τὸ ἔτος 1778 Ἀραβες εὗρον εἰς τὸ Gizeh παρὰ τὴν Μέμφιν

θήκην ἐκ ξύλου συγκομωρέας μετὰ 50 περίπου παπύρων. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κατεστράφησαν τότε ὑπὸ τῶν μὴ γνωριζόντων τὴν σημασίαν τῶν εὐρετῶν, ὡς ἀκριβῶς συνέβη πρὸ εἰτῶν καὶ διὰ πολυτίμᾳ τινα χειρόγραφα. Εἰς ὅμως ἐξ αὐτῶν ἐλήφθη τυχαίως ὑπὸ τινος ἐμπόρου καὶ βαθμηδὸν περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ καρδινάλιου Στεφάνου Βοργία. Οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος ἐκδοθεὶς πάπυρος κατὰ τὸ ἔτος 1789, ὁ ὀνομαζόμενος ἐκ τοῦ τελευταίου κατόχου τοῦ Charta Borgiana, εὐρισκόμενος δὲ νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1815 καὶ ἐφεξῆς εὐρέθησαν πάλιν ἀποραδικῶς καὶ ἄλλοι πάπυροι ἐν Μέμφει, Θήβαις, Πανοπόλει κ.λ.π., οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη κατανοητὴ ἐντελῶς ἡ σημασία των, μετεκομισθήσαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐξεδόθησαν. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1877 Φελλάχοι ἐν Φαγιούμ ἀνεκάλυψαν μέγαν ἀριθμὸν παπύρων, οἱ ὁποῖοι μετακομισθέντες εἰς Κάϊρον ἠγοράσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν προξένων Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας, τινὲς δὲ ἐστάλησαν καὶ εἰς Βιέννην καὶ Παρισίους. Ἐκ τῆς μελέτης τούτων κατανοηθείσης τῆς σημασίας τῶν νέων εὐρημάτων, διοργανώθησαν ἀνασκαφαὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου, ἐσχάτως συστηματικώτερον ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγγλων ἐρευνητῶν Grenfell καὶ Hunt.

Ποικίλοι δὲ εἶναι οἱ τρόποι τῆς διασώσεως τῶν παπύρων τούτων, οἱ ὁποῖοι ἀναλόγως τῶν μερῶν εἰς τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν ἔχουσι ἀνάλογον σημασίαν καὶ διὰ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς φιλολογίας. Οὕτω μέρος τούτων διεσώθη ἐν τάφοις. Γνωστὸν εἶναι τὸ ἀρχαιότατον καὶ εἰς τινα μέρη μέχρι σήμερον διασωθὲν ἔθιμον τῆς παραθέσεως παρὰ νεκρῶν ἀντικειμένων τοῦ καθημερινοῦ βίου, προελθὸν ἐκ τῆς δοξασίας,

¹ Ἐκ τῶν ἔξω τῆς Αἰγύπτου εὐρεθέντων παπύρων ἐξέχουσιν οἱ ἀνασκαφέντες ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Ἰταλίας, περὶ τῶν ὁποίων θὰ διαλάβωμεν προσεχῶς.

ὅτι ὁ νεκρὸς κάμνει χρῆσιν τούτων. Πλὴν πολλῶν ἄλλων ἀντικείμενων λοιπὸν ἐκρίνετο καλὸν νὰ παρατεθῆ ἐνίοτε λογίῳ τινὶ νεκρῷ καὶ χειρογράφῳ τι περιέχον προσφιλῆ εἰς αὐτὸν κατὰ τὸν βίον συγγραφέα, προσέτι αἱ ἐπιστολαὶ αἱ ἀπευθυνθεῖσαι πρὸς αὐτὸν, ἧτὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κ. ἄ. Ἄλλοι πάπυροι εὐρέθησαν εἰς ἐρείπια οἰκιῶν παλαιῶν πόλεων, ὅσων ἐν Φαγρούμ. Αἱ δύο αὗται πηγαὶ εἶναι κυρίως αἱ δώσασαι τοὺς ἐπιτελεστέους καὶ καλύτερον διατηρηθέντας παπύρους, τοὺς ἔχοντας κυρίως σημασίαν διὰ τὸν πλουτισμὸν τῶν φιλολογικῶν πηγῶν τῆς ἀρχαίας καὶ μεταγενεστέρας περιόδου δι' ἄλλων ἔργων συγγραφέων, τὰ ὅποια δὲν παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν χειρογράφων. Διὰ τὰ ἄλλα σπουδαιότερα ζητήματα ὅμως ὀλίγα συνεισφέρουσιν οἱ οὕτω εὐρεθέντες πάπυροι. Πλείστοι ἐξ αὐτῶν μάλιστα ἔχοντες γεγραμμένα ἐπὶ τῆς κυρίας πλευρᾶς τοῦ παπύρου ἔργα ἐστερημένα φιλολογικῆς ἀξίας εἶναι χρησιμώτεροι διὰ τὰς ἐνίοτε εἰς τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ παπύρου ὑπαρχούσας ἰδιωτικὰς σημειώσεις τῶν κατοχῶν τῶν. Ὁ μέγιστος ἀριθμὸς τῶν εἰς σύγχρονα θέματα ἀναφερομένων παπύρων, οἱ ὅποιοι κυρίως ἔχουσι μεγάλην σημασίαν, εὐρέθη ἄλλως καὶ οὐχὶ ἐν καλῇ καταστάσει πάντοτε. Οὕτω πλησίον τῶν ἀρχαίων πόλεων, εἰς τὰ μέρη ὅπου ἐρριπτον οἱ καθαριστὰς τὰς ἀκαθαρσίας, τὰς καλουμένας κοπρίας, ἐσώθη μέγα πλῆθος τοιοῦτων παπύρων περιεχόντων ὑποθέσεις τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. Ἄλλοι πάπυροι ἀφηρεθῆσαν ἐξ ἀντικειμένων, τὰ ὅποια εἶχον περιτυλίξει δι' αὐτῶν οἱ τότε ζῶντες. Ἄλλοι προέκυψαν ἐκ χαρτονίων χονδρῶν, τὰ ὅποια τότε κατεσκευάζοντο δι' ἐπικολλήσεως ἐπ' ἀλλήλων ἀχρησίων φύλλων παπύρου, νῦν δὲ ἀποχωριζομένων μετὰ προσοχῆς καὶ καθαριζομένων. Τέλος μέγα μέρος ἀνεκαλύφθη εἰς χιλιάδας μουμμωδῶν κροκοδείλων, τοὺς ὁποίους κάτωθεν τοῦ λινοῦ ὑφάσματος περιέβαλλον διὰ κολύβων παπύρου.

Διὰ τῶν εὐρημάτων τούτων ἀπέκτησεν ἡ φιλολογία νέας πηγὰς ἀπὸ τοῦ 3^{ου} π. Χ. μέχρι τοῦ 6^{ου} καὶ 7^{ου} μ. Χ. αἰῶνος. Καὶ δὴ κατὰ πρῶτον ἐπλουτίσθη ἡ παράδοσις διὰ νέων λογοτεχνικῶν εὐρημάτων. Ἐκτὸς πολυπληθῶν ἀποσπασμάτων διασωθέντων ἄλλως κλασικῶν συγγραφέων, ὅπερ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν διὰ σκοποῦς διδακτικῶν ἐν τῷ σχολείῳ (ἐσώθη καὶ διδακτικὸν τι βιβλίον), ἀπεκτήσαμεν ἀποσπασματὰ τινὰ τραγικῶν, ἰδίᾳ τοῦ Εὐριπίδου, ἐξ ἀπολεσθέντων δραμάτων, ἀποσπασματα λυρικῶν, τῶν ὁποίων σπουδαιότερον τὸ περὶ τοῦ 1300 στίχους περιλαμβάνον ποίημα τοῦ Βακχυλίδου, ἀποσπασματα τοῦ Μενάνδρου, τοὺς μιμιάμβους τοῦ Ἡρόνδα, τοὺς λόγους τοῦ Ὑπε-

ρείδου καὶ τὸ πολυτιμότερον πάντων τῶν εὐρεθέντων, τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐπίσης ἀποσπασματα ποιημάτων καὶ μυθιαστοριῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἐγνώσθησαν τὸ πρῶτον ἐκ παπύρων, πολλὰ προσέτι ἐκ τῶν ἀπολεσθέντων ἔργων τῆς πρώτης χριστιανικῆς ἐποχῆς, ὡς ἀπόσπασμα πληρέστερον τοῦ ὑπάρχοντος τοῦ Ποιμένου τοῦ Ἐρμά, ἀπόσπασμα τοῦ κατὰ Πέτρον Εὐαγγελίου καὶ τῆς κατὰ Πέτρον Ἀποκαλύψεως, λειτουργικὰ ἀποσπασματα κλπ. κλπ. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ἀπεκτήθη πλῆθος ἐγγράφων δημοσίων (διοικήσεως, ἀστυνομίας, ἀπογραφῶν, φόρων κλπ.) καὶ ἰδιωτικῶν (ἐνοικίων, δανείων, διαθηκῶν, ἐπιστολαὶ κλπ.), διὰ τῶν ὁποίων ἀνεκινήθησαν πλείστα ζητήματα ἀφορῶντα τὴν θρησκείαν, διοίκησιν, χρονολογικὰ καὶ ἱστορικὰ ζητήματα, ζητήματα πολιτισμοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου, τοπογραφίας, δικαίου, νομοματῶν καὶ μέτρων κλπ., ἅτινα πάντα κατέστησαν νῦν τὴν περὶ ταῦτα ἀσχολίαν ἀπαραίτητον εἰς πάντα φιλόλογον καὶ νομικόν. Μεγίστη δὲ εἶναι ἡ ὕπηρεσία, τὴν ὁποίαν προσέφερον οἱ πάπυροι ἰδίως εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ ἄλλα μὲν ζητήματα, ἄλλα καὶ ἡ ἔλλειψις βιβλίων πηγῶν καταλλήλων ἠμποδοῦσαν ἄλλοτε τὴν γλωσσικὴν κατανόησιν ὅλων τῶν μετακλασικῶν περιόδων καὶ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τῶν διαφορῶν ζητημάτων. Αἱ σποραδικαὶ ἐπιγραφαὶ δὲν ἐπῆρουν πρὸς τοῦτο, τὰ δὲ ἐν τοῖς συγγραφεύσιν ἀποκλίνοντα τῆς Ἀττικῆς στοιχεῖα παρεξηγοῦντο. Διὰ τῶν ἐκ τῶν παπύρων πολυπληθῶν εὐρημάτων τῶν παρουσιαζόντων ἡμῖν εἰκόνα καθαρωτέραν τῆς ζωῆς γλώσσης πλείστα ζητήματα ἐπελύθησαν καὶ οὕτω ἡ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καθόλου ἔρευνα προήχθη εἰς τὴν νῦν περιωπὴν αὐτῆς, ὥστε νὰ ἐπιτρέπη ἡμῖν νὰ σκεπτόμεθα καὶ περὶ ἱστορικῶν λεξικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, πρᾶγμα ἀκατανόητον πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων. Τοῦτο τὸ γεγονός δικαιολογεῖ πως ἀρητικῶς τοὺς παρ' ἡμῖν ἀντιταχθέντας εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, οἵτινες ἀποδεικνύονται οὕτω ὅτι δὲν ἐφρόντισαν νὰ παρακολουθήσωσι καὶ ἐπιπολαιῶς κἂν ὅλην τὴν τεραστίαν ταύτην φιλολογικὴν κίνησιν.

Ἡ μεταχείρισις, ἀνάγνωσις, ἔκδοσις καὶ ἐρμηνεύει καὶ ἐπιστημονικῆ χρησιμοποίησις τῶν εὐρημάτων τούτων ἔγιναν ἀντικείμενον εὐρυτάτου κύκλου φιλόλογον. Τὰ πλείστα τούτων παρεδόθησαν εἰς ἑλευθέρην κατάστασιν, κατεροακωμένα, σκληρόβρωτα, γέμοντα πάσης ἀκαθαρσίας. Ταῦτα μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας καθαριζόμενα νῦν καὶ συγκολλώμενα τίθενται ἐπὶ πινακίδων φρασσομένων εἰς ἀεροστεγῶς δι' ὑελίνης πλακῶς καὶ κατατάσσονται ἐν τοῖς κατὰ τόπους μουσείοις. Σχεδὸν μόνον τὰ τῆς λογοτεχνίας ἔργα

εἶναι γεγραμμένα ἐν τῇ κεφαλαϊῳδεῖ γραφῇ, ἧτις ἀντιπροσάπτει φαίνεται τότε τὸν παρ' ἡμῖν τύπον. Τὰ λοιπὰ εἶναι διὰ τὴν ταχύτητα γεγραμμένα μὲ κλίσην τῶν γραμμῶν καὶ σύνδεσιν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα, πλείστα εἶναι ἰδιωτικαὶ σημειώσεις ἔχουσαι δυσδιάλυτους συνδέσεις γραμμῶν καὶ δυσερμηνεύτους συντηρήσεις, ὥστε ἰδιαιτέρος οἶνει κλάδος τῆς Ἑλληνικῆς παλαιογραφίας ἔγινε ὁ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παπύρων ἀναφερόμενος. Πλήθος νέων νομικῶν διατάξεων καὶ ὄρων ἀπασχολοῦσι σπουδαίους νομικοὺς. Πλείστα ζητήματα τῆς γλώσσης ἀπασχολοῦσι πολλοὺς φιλόλογους, οὕτως ὥστε καὶ ὀγκώδης γραμματικὴ τῶν παπύρων ἐγράφη ὑπὸ τοῦ E. Meysner. Καὶ κέντρα μὲν συλλογῶν παπύρων ἀξιολογώτερα εἶναι κυρίως τρία, τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, τὸ μουσεῖον τοῦ Βερολίνου καὶ ἡ συλλογὴ τοῦ ἀρχιδουκῆς Rainer ἐν Βιέννῃ, ἀλλὰ καὶ πλείστα ἄλλαι πόλεις ἐφιλοτιμήθησαν πρὸ πολλοῦ νὰ ἀποκτήσωσι συλλογὴν τινα οἰανδήποτε.

Διὰ τὴν διασπορὰν δὲ ταύτην ἐπεκράτησε δυστυχῶς τὸ σύστημα τῆς ἐκδόσεως τῶν παπύρων κατὰ τὰς πόλεις, ὅπου νῦν εὐρίσκονται, ἐγκαταλειφθέντος τοῦ ἄλλοτε δοθέντος παραδείγματος ὑπὸ τῶν Grenfell καὶ Hunt τῶν ἐκδοσάντων ὁμοῦ πάντα τὰ εὐρεθέντα ἐν Ὄξυρύνῳ. Οὕτω ἐν Γερμανίᾳ ἐξεδόθησαν οἱ πάπυροι τοῦ Βερολίνου ὑπὸ τῆς γενικῆς διοικήσεως τῶν μουσείων, οἱ τῆς Αἰτίας ὑπὸ τοῦ Mitteis καὶ ὑπ' ἄλλων οἱ τῆς Χαϊδελβέργης, Στρασβούργου, Βρέμης καὶ τινες ἐξ ἰδιωτικῶν συλλογῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξεδόθησαν πολλοὶ τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ὑπὸ τοῦ Kenyon καὶ τῆς ἐν Ἰρλαν-

δία συλλογῆς ὑπὸ τοῦ Mahaffy, ἐν Αὐστρίᾳ οἱ τῆς Βιέννης ὑπὸ τοῦ Wessely καὶ οἱ τοῦ Graz καὶ Innsbruck, ἐν Γαλλίᾳ οἱ τοῦ Λούβρου ὑπὸ τοῦ Brunet καὶ τοῦ Reinaeh, ἐν Βελγίῳ οἱ τῶν Βρυξελλῶν καὶ Leiden, ἐν Ἑλβετίᾳ οἱ τῆς Γενεύης ὑπὸ τοῦ Nicole, ἐν Ἰταλίᾳ οἱ τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ τοῦ Vitelli, οἱ ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τοῦ Goospeed, οἱ ἐν Ῥωσίᾳ ὑπὸ τοῦ Zereteli κ. ἄ. Διὰ νὰ μὴ εἶναι δὲ διεσκορπισμένα εἰς πολλὰ μέρη αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτοὺς ἐργασίαι, ὡς μέχρι πρό τινος ἐγένετο, ἰδρύθησαν καὶ δύο εἰδικὰ περιοδικά, τὸ μὲν διὰ τὰς παλαιογραφικὰς καὶ λοιπὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας μᾶλλον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ C. Wessely (Studie zur Palaeographie und Papyruskunde), τὸ δ' ἕτερον μᾶλλον διὰ τὰς ἄλλας φιλολογικὰς ἐργασίας ἐπ' αὐτῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Αἰθίᾳ διακεκομένου πατυρολόγου U. Wilcken (Archiv für Papyrusforschung).

Ἡ Ἑλλάς ἐν ὅλῃ ταύτῃ τῇ κινήσει εἶναι ὄλος ἀμέτοχος. Καὶ ὅμως πόσα ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσιν οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ὁμογενεῖς, ἂν ἐξηγεῖτο καταλλήλως τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν, πόσα θὰ κατόρθουν οἱ κατ' ἔξοχὴν συναλασσόμενοι πρὸς τοὺς Ἀραβὰς Ἕλληνας ἔμποροι! Διατί δὲν κατόρθώθη τοῦτο μέχρι τοῦδε, ὡς ἐρωτηθῶσιν οἱ μεγάλοι ἡμῶν φιλόλογοι. Ἐχομεν ἡμεῖς εὐτυχῶς τοὺς ὑπὲρ τῆς γλώσσης ἀγῶνας ἐδῶ, οἱ ὅποιοι δίδουν ὅλην ἀνεξάντλητον εἰς διαρκῆ ἔπουσιώδη πρᾶγματα. Οὕτε τὰ ἀποτελέσματα κἂν τῆς μεγάλης ταύτης κινήσεως ἐπιτρέπεται νὰ ἔχωμεν ἐν φιλολογικῷ βοηθίῳ. Τί τὰ θέλομεν ἡμεῖς τοιαῦτα «ἀντεθνικά» πρᾶγματα!

A. X. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ

Πρὸ τινων ἐτῶν τὰ «Παναθήναια» εἶχον δημοσιεύσει μελέτην μας περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ταχυδρομείων πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν γραμματοσήμων (1829-1861). Ἡ μελέτη αὕτη ἤρchiζε μὲ τὸν Καποδίστριαν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Καποδίστρια ἔχομεν ταχυδρομεῖα. Χωρὶς ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν «ταχὺν δρόμον» (cursus publicus) τῶν Βυζαντινῶν, δύναται τις νὰ μνημονεύσῃ τοὺς μενζιλ-χανέδες τῶν Τούρκων καὶ τὰς προσπαθείας τῶν Βενετῶν προβλεπτῶν ὅπως ἐγκαθιδρύσωσι τακτικὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν βραχείαν κατοχὴν ἧτις ὀλίγον ἐπέτεξε τῶν νεκῶν τοῦ Μοροζίνη. Περὶ τῶν προσπαθειῶν τούτων ὡς σημειῶι ὁ Ράνκε εὐρὸν ἐσχάτως πληροφο-

ρίας εἰς τὰ βενετικὰ ἀρχεῖα, ὡς ἴσως προσεχῶς δημοσιεύσω.

Σήμερον ἠθέλον νὰ γνώρισω εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἔγγραφον ἀναφερόμενον εἰς ἄλλην περιόδον ἐλάχιστον γνωστὴν. Οἱ Ἀγγλοὶ πρὶν ἀναλάβωσι ἐπισημῶς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Εὐρώπης τὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων νήσων, εἶχον καταλάβῃ διὰ τῆς σπάτης τὰς νοτιωτέρας τῶν νήσων τούτων, περιορίσαντες σὺν τῷ χρόνῳ τὸ κράτος τοῦ Ναπολέοντος εἰς μόνην τὴν Κέρκυραν καὶ τοὺς Παξοὺς.

Ἐν Ζακύνθῳ ἡ προσωρινὴ κατοχὴ ἐξέδωκε κατὰ τὰ ἔτη 1812 καὶ 1813 διαφόρους νόμους ἢ διατάγματα ἀφορῶντα εἰς τὴν δημοσίαν οικονομίαν καὶ οὗς ἔλαβε τὴν καλοσύνην νὰ μοι

ανακοινώση ὁ διαπρεπής ιστοριοδίφης καὶ συνεργάτης τῶν «Παναθηναίων» κ. Σπ. δὲ Βιάζης.

Ὁ τίτλος δυνάμει τοῦ ὁποῦν νομοθετοῦσιν οἱ «Μαγιστὸς Γενεράλ» Γεώργιος Αἰῶ (1812) καὶ «Τενέντες» I. Κάμπελ (1813) εἶναι ὀλίγον ἀόριστος. Ὁ μὲν αὐτοκαλεῖται «διοικητὴς τῶν δυνάμεων τῆς ξηρᾶς τῆς Α. Μ. Βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἰς τὰς Ἰωνικὰς ἐλευθερωμένας νήσους» ὁ δ' ἕτερος «Πολιτικὸς Ἀπόστολος τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος». Τὸ τυπογραφεῖον ἐνθα ἐκτυποῦνται τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα, ὧν τινὰ φέρουσι τὸ ἀγγλικὸν στέμμα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν dieu et mon droit, καλοῦνται τότε publica stamperia delle isole ionie liberate καὶ τότε delle isole ionie ἀπλῶς. Ἀλλὰ ὡς παρετήρουν πρὸ στιγμῆς δὲν λέγεται τίνι δικαίωμάτι ἀκριβῶς οἱ Ἄγγλοι νομοθετοῦσι εἰς «τὰς ἐλευθερωμένας Ἰωνικὰς νήσους».

Ἐπωσθήτετε μεταξὺ τῶν διαταγμάτων τούτων εὐρίσκονται δύο ἀφορῶντα εἰς τὰ ταχυδρομεία. Τὸ πρῶτον χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1813 εἶναι συντεταγμένον ἰταλιστῶν. Τὸ δεύτερον πολὺ πληρότερον ἐξεδόθη καὶ ἰταλιστῶν καὶ ἑλληνιστῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι τὸ πρῶτον ταχυδρομικὸν κληρὸς ὁποσοῦν νομοθέτημα τὸ γραμμένον εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν, θὰ κριθῆ ὑπὸ πάντων εὐτύχημα ὅτι περισσώθη καὶ δύναται ν' ἀναδημοσιευθῆ.

A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου

Ἰδὸν πιστὸν αὐτοῦ ἀντίγραφον :

ΟΦΦΙΚΙΟΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΟΣΤΑΣ

Ζάκυνθος τῆ α'. Δεκεμβρίου φωνί'.

Ἐπειδὴ ὁ Ἐξοχώτατος Τενέντες Στρατηγὸς I. Κάμπελ Πολιτικὸς Ἀπόστολος τῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν διὰ τὴν ἀποκαταστάσιν βεβαίαν καὶ κανονικὴν τὴν ἀναπόκρισιν μεταξὺ τῶν Ἰωνικῶν Νήσων, καθὼς ἀκόμη καὶ τοῦ Μωρέως, καὶ διὰ τὴν εὐκολύνη τὴν προχώρησιν τούτου τοῦ συστήματος τῆς Πόστας, εὐηρεσιθῆ διὰ διορίσιν τὴν διακέρυξιν τῶν ἀκόλουθων προσθέτων καὶ μετασχηματίσεων περὶ τοῦ κανονισμοῦ, ὁποῦ ἤδη ἔκαμιν ἡ Ἐξοχότης του κατὰ τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου προαπειθόντος.

α'. τον

Εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν τρίτην ἑβδομάδα ἐκάστου μηνὸς θέλει στέλλονται, ἐὰν ὁ καιρὸς ἤθελε τὸ συγχωρῆ με Βάρκαις Κανονίεραϊς, ἢ με ἄλλαις ἀσφαλεῖς ἐνκαιρίας ὁποῦ ἤθελε τύχουν, Βαλίγγαι με Γράμματα χωριστὰ εἰς Κεφαλληνίαν, εἰς Ἰθάκην, καὶ Ἁγίαν Μαύραν. Εἰς τὰς 15', ἐκάστου μηνὸς, ἐὰν ὁμοίως ἤθελε τὸ συ-

χωρῆ ὁ καιρὸς, θέλει στέλλεται με τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς ἄνω, μία Βαλίγγια εἰς τὴν Πάτραν, ἢ ὁποία θέλει περιέχει ὅλας τὰς γραφὰς τοῦ Μωρέως.

β'. τον

Ὅταν ἡ Βαλίγγια διὰ Κεφαλληνίαν καὶ διὰ Πάτραν στέλλεται με Βάρκαις Κανονίεραϊς, κατὰ τὸ πρῶτον Κεφάλαιον, αὐταὶ δὲν πρέπει νὰ στέκονται εἰς τοὺς ἄνω εἰρημένους τόπους περισσότερον ἀπὸ μὴ ὥρας, καὶ τελειόνοντας ἢ αὐτὴ διορία πρέπει νὰ λαμβάνωσι τὴν Βαλίγγιαν καὶ νὰ μισθώσιν ἀμέσως διὰ τὴν Ζάκυνθον, ἐὰν ὁ καιρὸς δὲν ἤθελεν ἦναι ἐναντίος. Ὅταν ἡ Βαλίγγια τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Ἁγίας Μαύρας στέλλεται ὁμοίως με Βάρκαις Κανονίεραϊς, κατὰ τὸ πρῶτον Κεφάλαιον, αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ σταθῆ εἰς Ἰθάκην περισσότερον ἀπὸ δύο ὥρας μόνον διὰ τὴν παραδίδη τὴν Βαλίγγιαν τοῦ αὐτοῦ τόπου, καὶ νὰ περιλαμβάνῃ ἐκείνην τῆς Ἁγίας Μαύρας, καὶ ἔπειτα νὰ ἐξακολουθῆ ἀμέσως τὸ ταξιδίον τῆς διὰ Ἁγίαν Μαύραν, ἐνθα ἠμπορεῖ νὰ σταθῆ κδ' μόνον ὥρας, καὶ εἰς τὸν γυρισμὸν τῆς θέλει πηγαίνει πάλιν εἰς Ἰθάκην διὰ τὴν παραδίδη τὴν Βαλίγγιαν τῆς Ἁγίας Μαύρας, καὶ νὰ περιλαμβάνῃ, ἐκείνην, διὰ Ζάκυνθον, καὶ τότε ἠμπορεῖ ἐκεῖ νὰ σταθῆ δώδεκα ὥρας μόνον.

γ'. τον

Αἱ αὐταὶ Βάρκαις Κανονίεραϊς ἠμποροῦν νὰ περιλαμβάνουν ἀκόμη Κασσέτας, καὶ ἄλλα πράγματα μικροῦ ὄγγου καὶ βάρους, τὰ ὁποία θέλει πληρόνουσι τὸ δόσιμον εἰς τὴν Πόσταν ὡς κάτωθεν.

δ'. τον

Αἱ γραφαὶ τῶν μερικῶν προερχόμεναι ἀπὸ κάθε μέρος διὰ ἐδῶ, καθὼς καὶ ἐκεῖναι ὁποῦ στέλλονται γενικῶς διὰ κάθε μέρος ἔξω ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς Νήσους θέλει πληρόνουσι κατὰ τὴν ἀκόλουθον Ταρίφαν, ἐξαιρουμένων μόνον ἐκείνων, ὁποῦ περιλαμβάνει τὸ ἀκόλουθον Κεφάλαιον.

Διὰ κάθε Γραφὴν μονὴν παράδες 1β'.
Διὰ κάθε ὁμοίαν διπλὴν 1η'.
Διὰ κάθε πλήκρον ὁποῦ νὰ μὴν εἶναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὄγγιαν κδ'.
Διὰ κάθε ὁμοίον ὁποῦ νὰ εἶναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὄγγιαν, ὁμοῦ νὰ μὴν ὑπερβαίνῃ τὰς δύο λ'.
Ἀπὸ τὰς δύο ὄγγιας ἕως εἰς τὰς τρεῖς λς'.
Καὶ οὕτω βαθμηδὸν θέλει αὐξάνει ἢ πληρωμὴ τους ὅπῃ 5'. παράδες τὴν ὄγγιαν.

ε'. τον

Αἱ γραφαὶ τῶν μερικῶν προερχόμεναι κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην, ἢ ἀπὸ

ἄλλα μέρη διὰ μέσου Μωρέως καὶ Ρούμελης εἰς ταύτας τὰς Νήσους, καθὼς ἀκόμη καὶ ἐκεῖναι αἱ Γραφαὶ ὁποῦ ἀπὸ τὰς Νήσους στέλλονται εἰς τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην θέλει πληρόνουσιν ἀπὸ ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἔξῃς κατὰ τὴν ἀκόλουθον Ταρίφαν.

Διὰ κάθε μίαν Γραφὴν μονὴν παράδες δ'.
Διὰ κάθε μίαν ὁμοίαν διπλὴν 5'.
Διὰ κάθε πλήκρον ὁποῦ νὰ μὴν εἶναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὄγγιαν ν'.
Διὰ κάθε ὁμοίον ὁποῦ νὰ εἶναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὄγγιαν, ὁμοῦ νὰ μὴν ὑπερβαίνῃ τὰς δύο ι'.
Ἀπὸ τὰς δύο ἕως εἰς τὰς τρεῖς ιβ'.
Καὶ οὕτω βαθμηδὸν θέλει αὐξάνει ἢ πληρωμὴ ἀπὸ δύο παράδες τὴν ὄγγιαν.

ς'. τον

Αἱ Γραφαὶ τῶν μερικῶν ὁποῦ στέλλονται ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην Νήσον θέλει πληρόνουσιν ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἔξῃς μόνον εἰς τὴν περιλαβὴν τους κατὰ τὴν ἀκόλουθον Ταρίφαν, ἔχοντες τὴν ἄδειαν οἱ στέλλοντες νὰ τὰς κάμνωσιν ἐλευθέρως κατὰ τὴν ἀρέσκειάν τους εἰς τὴν παράδοσιν, καὶ εἰς τούτην τὴν ὑστέραν περιστασιν θέλει εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ δόσιμον τῆς Πόστας εἰς τὴν περιλαβὴν τους, καὶ θέλει εἶναι σημειωμένα ἐπάνωθεν οὕτω (Φρονίκα).

Διὰ κάθε Γραφὴν μονὴν παράδες γ'.
Διὰ κάθε ὁμοίαν διπλὴν δ'.
Διὰ κάθε πλήκρον ὁποῦ νὰ μὴν εἶναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὄγγιαν παράδες ε'.
Διὰ κάθε ὁμοίον ὁποῦ νὰ εἶναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὄγγιαν, καὶ νὰ μὴν ὑπερβαίνῃ τὰς δύο 5'.
Ἀπὸ τὰς δύο ἕως εἰς τὰς τρεῖς 5'.
Καὶ οὕτω βαθμηδὸν θέλει αὐξάνει ἢ πληρωμὴ ἀπὸ ἓνα παρὰ τὴν κάθε ὄγγιαν.

ζ'. τον

Αἱ γραφαὶ ὁποῦ ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν δούλευσιν τῆς Α. Β. Μ. ἢ εἰς ἐκείνην τῆς Διοικήσεως τῶν Ἰωνικῶν Νήσων, προερχόμεναι γενικῶς ἀπὸ κάθε μέρος ἔξω ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς Νήσους, θέλει πληρόνουσι ε'. παράδες διὰ κάθε μίαν, ἐξακαθαρίζοντας, ὅτι αὐταὶ αἱ ἴδιαι Γραφαὶ προερχόμεναι ἀπὸ τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην ἢ σταλμένα διὰ Μωρέαν καὶ Ρούμελην κατὰ τὸ πέμπτον κεφάλαιον, θέλει εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ δόσιμον τῆς Πόστας καθὼς εἶναι ἐκεῖναι ὡς ἄνω τῶν Ἰωνικῶν Νήσων.

η'. τον

Αἱ Ἐφημερίδες ὁποῦ ἔρχονται καὶ στέλλονται γενικῶς εἰς κάθε μέρος θέλει εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ δόσιμον τῆς Πόστας, ὅταν εἶναι αὐταὶ μόνον περιλεισμένα εἰς τρόπον ὁποῦ νὰ μὴ φαίνωνται, ὅτι περιλαμβάνουσιν ἄλλα γράμματα, ἢ κανένα ἄλλο ἔγγραφον χαρτί, ὅταν ὁμοῦ

μαζὴ με αὐταῖς εἶναι καὶ ἄλλο τι ἔγγραφον χαρτί περιλεισμένον, ἐκτὸς τῆς ἐπανωγραφῆς, τότε ὅλον τὸ πλήκρον θέλει πληρόνει κατὰ τὴν ἄνω εἰρημένην ταρίφαν τῶν μερικῶν γραφῶν.

θ'. τον

Ἡ Κασσέταις ἢ ἄλλα πράγματα κάθε εἶδους δημόσια ἢ μερικὰ ὁποῦ μεταφέρουσι τὰ Πακέτα τῆς Μάλτας καὶ Σικελίας, θέλει ζυγιάζονται καὶ πληρόνουσι ξεχωριστὰ τὸ ἀκόλουθον δόσιμον τῆς Πόστας, ξεκαθαρίζοντας, ὅτι ὅταν αὐτὰ εἶναι ἐνὸς βάρους καὶ ὄγγου μεγάλου, ἠμποροῦν νὰ μὴν εἶναι δεκτὰ εἰς τὰ Πακέτα.

Τὸ δόσιμον τῆς Πόστας ἐπάνω εἰς τὰς Κασσέταις καὶ ἄλλα ὡς ἄνω θέλει εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

γρόσια παρ.

Τὸ βάρος ἕως λίτρας πέντε θέλει πληρόνει — κ'.
τὸ βάρος λυτρῶν ι'. α'. —
ὁμοῖον λυτρῶν κ'. α'. κ'.
ὁμοῖον λυτρῶν λ'. β'. —
ὁμοῖον λυτρῶν ν'. β'. κ'.
ὁμοῖον λυτρῶν σε'. δ'. —
ὁμοῖον λυτρῶν ρ'. ε'. κ'.
ὁμοῖον λυτρῶν ρν'. η'. —
ὁμοῖον λυτρῶν σ'. ι'. —
ὁμοῖον λυτρῶν σν'. ια'. κ'.
ὁμοῖον λυτρῶν τ'. ιγ'. —
ὁμοῖον λυτρῶν τν'. ιδ'. —
ὁμοῖον λυτρῶν υ'. ιε'. —
ὁμοῖον λυτρῶν φ'. ις'. κ'.

ι'. τον

Ἡ Κασσέταις, ἢ ἄλλα πράγματα τῶν μερικῶν ὁποῦ φέρουσι αἱ Βάρκαις Κανονίεραϊς ὁποῦ εἶναι διαρισμένα διὰ τὰς Νήσους καὶ διὰ Πάτραν, κατὰ τὸ κεφάλαιον δευτέρον, θέλει ζυγιάζονται καὶ πληρόνουσι ξεχωριστὰ τὸ ἀκόλουθον δόσιμον τῆς Πόστας.

γρόσια παρ.

τὸ βάρος ε'. λυτρῶν θέλει πληρόνει — ι'.
ὁμοῖον λυτρῶν ι'. — ιε'.
ὁμοῖον λυτρῶν κ'. — κε'.
ὁμοῖον λυτρῶν λ'. — λε'.
ὁμοῖον λυτρῶν μ'. α'. ε'.
ὁμοῖον λυτρῶν ν'. α'. ι'.
ὁμοῖον λυτρῶν ξ'. α'. ιε'.

Καὶ οὕτω βαθμηδὸν θέλει αὐξάνει ἢ πληρωμὴ ἀπὸ παράδες ε'. εἰς κάθε ι'. λίτρας.

ια'. τον

Εἶναι κατὰ πάντα ἐμποδισμένον εἰς κάθε Καπετάνιον καραβίου καὶ εἰς κάθε καραβοκύρη γενικῶς, καθὼς ἀκόμη εἰς κάθε ταξιδιώτην ἀδιαφόρως, νὰ φέρῃ γραφὰς ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην Νήσον, ἢ ἀπὸ τὰς Νήσους εἰς τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην, χωρὶς αὐταὶ νὰ εἶναι σημειωμένα προτῆτερα με τὴν σφραγίδα τῆς Πόστας, ἀκόμη προστάζεται ὁμοίως κάθε ὑπο-

κείμενον ὅπου ἤθελεν ἔλθῃ ἀπὸ Μωρεῶν ἢ Ροῦ-
μελῆν νὰ ἐγχειρῶν ἀμέσως μετὰ τὸ φθίσιμον
του εἰς τὸ κάθε ὄρφιον τῆς Πόστας κάθε
Γραφῆν ὅπου ἤθελε φέρῃ μαζὴ του.

ιβ. ρον

Κάθε ὑποκείμενον, χωρὶς κάμμιν ἐξαίρεσιν,
ὅπου ἤθελε παρέβῃ τὸ ἐνδέκατον κεφάλαιον,

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ

(ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ)*

2 Σεπτεμβρίου

Δὲ χορταίνεις τὸ θυμὸ τ' οὐρανοῦ. Ἀστραπές,
βροντές, ἀστροπελέκια, νεροποντὴ, ἀνέμοι—
φανέρωμα ὅλα μιᾶς μεγάλης θεϊκῆς ψυχῆς. Κάτι
σοῦ λέει μέσα σου: «Ὁραῖος εἶναι ὁ μέγας
θυμὸς, πῶ ὁμορφος ἀκόμα κι' ἀπ' τὴν πῶ
ὁμορφη καλοσύνη». Καὶ ἡ ψυχὴ σου γεμίζει
ἀπ' τὸ μεγαλεῖο του· ἡ καρδίᾳ σου γοργοκυ-
πάει μὲ τὸ ρυθμὸ του· τὸ πνεῦμα σου ἀνοίγει-
ται σὲ μεγάλο θαῦμα τῆς δημιουργίας του.
Γιατὶ ὁ θυμὸς εἶναι ὁ μέγας δημιουργός, αὐτὸς
μονίχα, μὲ τὸ νὰ εἶναι ὁ μέγας καταλυτής
κι' ὁ μέγας πλάστης.

Ἐδῶ ψηλὰ μονίχα, στὴν ἐλεύθερη ἐρημίᾳ,
σὺ πρωτοφανερῶδηκε ἡ δύναμις κι' ἡ ἀρετὴ
του. Κάτω στὴ γῶρα ὅλα μικρὰ καὶ τιποτένια.
Καὶ τ' οὐρανοῦ ὁ θυμὸς ἀκόμα, παίρνει κι' αὐτὸς
κάτι ἀπ' τοὺς μικροῦς, τοὺς μίταιους καὶ τοὺς
ἀνόφελους θυμοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀστραπὴ,
ποὺ φωτίζει ἕνα στενὸ, λερωμένο σοκάκι, θαρ-
ρεῖς πὼς ἀνάβει τὸ μεγάλο της πυροτέχνημα,
γιὰ νὰ φωτίσῃ τὸ σακάτι, ποὺ βιάζεται κινη-
γμένος ἀπ' τὴ μπόρα, νὰ χωθῇ σὲ ταπεινὸ
του καλύβι. Ὁ μανιωμένος βορρῆας παλεύει μὲ
τὸν πύριλα μιᾶς κοιρелиασμένης στέγης. Ἡ
βροχὴ, καταροχῆς οὐρανόσι, ξεπλένει ταπεινὰ
τὰ σκοινίδια τοῦ δρόμου. Κι' ὁ κροατὸς τοῦ
Διὸς, ἀπολυμένος ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἐρίδου-
που, γκρεμίζει ντροπιασμένος ἕναν ἐλεεινὸ κα-
πνοδόχο.

Ἐχίσε, ἔχισέ τη τὴ γῶρα.

Ἐδῶ οἱ βράχοι κι' οἱ στηλιές ἀντιλαλοῦν
τώρα τὴ μεγάλη φοβέρα τῆς βροντῆς. Μέσα σὲ
φῶς τῆς ἀστραπῆς γίγαντες ξιπνᾶνε κι' ἀντα-
ραχίζονται. Ἐλεύθεροι οἱ ἀνέμοι βορβολοῦν ἀπ' τὴς
ψηλὰς κορφές, κισβαλαροὶ φτεροπόδαροι, μὲ
βούκινα, μὲ ντέρια, μὲ σφυροχίτρος καὶ μὲ φλάμ-
πουρα. Τὰστροπελέκια σημάδεύουν τὴς περήφα-

θέλει πληροῖνε τὰλλαρά τέσσαρα διὰ κάθε μίαν
γραφῆν ὅπου ἤθελεν ἔχη κρυμμένην, τὸ ἥμισυ
τῶν ὁποίων θέλει δίδεται εἰς ἐκείνον ὅπου ἤθε-
λεν εὔρη, τὸν παραβάτην, καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ εἰς
ὠφέλειαν τῆς Πόστας.

Τὸ παρὸν βάνεται εἰς προᾶξιν ἀπὸ τὴν πρώ-
την τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου φαιδ'.

Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Α. Ε.

Α. ΖΕΡΒΟΣ

*Ἐφορος τῆς Γενικῆς Πόστας

νες κορφές, πύρινα φίδια ἀπολυμένα σὲ πηχτὸ
σκοτάδι τοῦρανοῦ. Βοννά καὶ κάμποι καὶ πλα-
γιές καὶ λόγγοι ἀνατριχιάζουν ἀπ' τὸ ἄγριο τὸ
ἀγκαλίσμα, ἀπ' τὰ φιλιὰ τὰ μανιωμένα, ἀπὸ
τὸν ἔρωτα τὸν ἄγριο, τὸ δυνατὸ καὶ τὸ γόνιμο.
Δὲν τὸ κατάλαβες λοιπόν; Ἡ παρθένα παρρά-
ζει τώρα ἀπ' τὴν ἀγάπη, σὲ κρεβάτι τὸ νι-
φικό. Τῆς Γῆς ἡ μήτρα δέχεται τὴν εὐλογία
τοῦρανοῦ, μέσα σὲ μεγάλο πανηγύρι. Δὲν τὸ
κατάλαβες λοιπόν; Ἐχεις δίκιο. Δὲν εἶδες ποτέ
σου μὲς στὴ γῶρα τέτοιον ἔρωτα, τέτοιον θυμὸ
καὶ τέτοιον γάμο.

Σήκωσε τώρα ψηλὰ τὰ χέρια σου κατὰ τὴν
ἀστραπὴ, σήκωσέ τα καὶ προσευχήσου: «Δῶσε
μου, ὦ Φύσις, νὰ γνωρίσω τοὺς μεγάλους θυμοὺς
καὶ τὴς μεγάλες ἀγάπες. Καὶ κάνε τὴν ψυχὴ μου
ἕναν οὐρανό. Καὶ δός του σύννεφα, βροντές,
ἀστροπελέκια. Καὶ κάνε τὴν ψυχὴ μου μιὰ γῆ,
ἀπλωμένη ἔρωτικά ἀποκάτω του. Καὶ δός της
μιὰ μήτρα πυρὴ καὶ γόνιμη. Κάνε τὴ ζωὴ
μου ὀλίγηρη, μιὰν ἀτέλειωτη νύχτα γάμου σάν
αὐτή...» Σήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια σου κατὰ τὴν
ἀστραπὴ, σήκωσέ τα καὶ προσευχήσου.

4 Σεπτεμβρίου

Σ' ἔφερε ὁ δρόμος σου σὲ ἐρημικὸ κοιμη-
τήρι. Τὰ κυπαρίσσια, λουσμένα ἀπ' τὴ νυχτι-
τικὴ βροχὴ, γρεῦνουν νὰ φανοῦνε κι' αὐτὰ
χαρωπὰ καὶ πρόσχαρα σὲ πρῶνὸ φῶς τοῦ
Ἡλίου. Μὰ ὁ πόνος τους εἶναι βαθύς, τὸ χρῶμα
τους σκοταδερὸ καὶ πένθιμο, κι' ὅσο θέλουν νὰ
φανοῦνε πῶς χαρούμενα, φαίνονται πῶς λυπη-
μένα. Ἡ θλίψη τους λουσμένη καὶ στολισμένη,
εἶναι πῶς μικρὴ ἀκόμα.

Ἀπὸ τὸν στοὺς λιγοστοὺς σταυροὺς ὁ Ἡλῖος
ποὺ στέγνωσε κάποια ξεχασμένα δάκρυα, παλεύει
νὰ σβύσῃ τώρα τὴς δροσοσταλίδες τῆς βροχῆς.
Θὰ τὴς σβύσῃ κι' αὐτές. Μὴ φοβάσαι!

Ἐτυχημένοι νεκροί! — εἶπε μέσα σου.
Ὅλους ἕνας ταπεινὸς σταυρὸς σὰς σημαδεύει.

Ἄδερφικά κοιμόσαστε πλάι-πλάι. Δὲ σὰς χωρί-
ζουν μάρμαρα, πλοῦτη, κομποφανίες, στεφάνια.
Κι' ὁ διαβάτης ἔχει μιὰ θλίψη καὶ μιὰ ψυχοπό-
νια γιὰ ὄλους σας. Κάνενας τάφος δὲν τοῦ καν-
χίεται. Κάνενας νεκρὸς δὲν τοῦ λέει: «Ἐγὼ εἶμαι
ὁ πλούσιος, ἐγὼ ὁ δυνατός, ἐγὼ ὁ τίμιος, ἐγὼ ὁ
δοξασμένος, ἐγὼ ὁ μέγας». Καὶ κάνενας πάλι
δὲν κρύβει τὸ παράπονό του κάτω ἀπ' τὸ τα-
πεινὸ χορτάρι τοῦ τάφου του, βρισμένος ἀπ' τὴν
περηφάνεια τοῦ γείτονά του. Ἐτυχημένοι νε-
κροί! — εἶπε μέσα σου.

Τὰ πῶ πρόσχαρα λουλούδια στεφανώνουν
ἕναν ἔρημο σταυρὸ. Κάνενας δὲν τα φύτεψε.
Ὅμως βγήκανε μοναχὰ τους, ντυθήκανε τὰ
ὁμορφότερὰ τους χρῶματα καὶ πλέξανε ἕνα
μοσοβολισμένο στεφάνι γύρω ἀπ' τὸν ἔρημο
σταυρὸ. Ἀποκάτω του κοιμάται ἡ ὁμορφη γυ-
ναῖκα, ποὺ πέθανε ἀτιμη. Οἱ ἄνθρωποι τὴ μο-
μπέσανε ὡς τὸν τάφο της. Τὰ λουλούδια τὴ
δοξάζουν. Καὶ κοιμάται περήφανη.

Καὶ λὲς πάλι μοναχός σου: — «Ἐτυχημένοι
νεκροί! Οἱ ἀρετές σας, οἱ δόξες σας, ἡ δύναμή
σας κι' οἱ ἀμαρτίες σας δὲν εἶναι χαραγμένα
ἀπάνω σὲ σκληρὸ μάρμαρο. Τὰ δνόματά σας
δὲν εἶναι γραμμένα μέσα σὲ βιβλία, πῶ σκληρὰ
καὶ πῶ αἰώνια κι' ἀπ' αὐτὸ τὸ μάρμαρο. Οἱ
παγίδες τῆς φήμης ἦτανε στήμένες μακριὰ ἀπ' τὴ
ζωὴ σας. Ἡ Ἱστορία δὲν πέρασε ποτέ ἀπ' τὸ
χωριὸ σας. Κοιμηθῆτε ἤσυχοι!»

Πήγαινε τώρα σὲ χωριὸ καὶ πὲς τους: «Εἶδα
σὲ κοιμητήρι σας ἕναν δυνατὸ, ἕναν πλούσιο,
ἕναν φανοζήτη καὶ μίαν ἀτιμη γυναῖκα». Θὰ
σὲ πάρουνε γιὰ τρελλό. Τὸ ἔχουνε καλὰ πὼς
δέκα χρόνια ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό τους, οὔτε
ἕνας μαῦρος σταυρὸς δὲ θὰ ξεχωρίσῃ τὸν ἕναν
ἀπ' τὸν ἄλλον. Παλεύουν ὡστόσο κι' αὐτοὶ γιὰ
τῶνομα ποὺ θὰ φέρονε. Καὶ σὺ νόμιζες πὼς
στὴς μεγάλες πολιτείες τὴ δικτυχία τῶν ἀνθρώ-
πων τὴν κάνει ἡ Ἱστορία, τὸ βιβλίον, κι' ὁ μαρ-
μαρένιος τάφος μὲ τὴ χρυσὴ ἐπιγραφή. Τίποτε
ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Κάτω ἀπ' τὴς μαρμαρένιες στέγες
τῶν παλατιῶν καὶ κάτω ἀπὸ τὰ σκεβρωμένα

δοκάρια τῆς καλύβας οἱ ἴδιοι ἀνόητοι ἄνθρωποι
ζοῦν καὶ παλεύουν. Κάτω ἀπ' τὰ μαρμαρένια
μανσωλεῖα καὶ κάτω ἀπ' τοὺς μαῦρους σταυροὺς
οἱ ἴδιοι δυστυχισμένοι νεκροὶ κοιμούνται. Καὶ
μοναχὰ ἡ σοφὴ Φύση στεφανώνει κάποτε μὲ λίγα
λουλούδια τὸν τάφο μιᾶς ἀτιμῆς γυναῖκας. Μὰ
κι αὐτὸ κάνενας δὲν τὸ προσέχει. Οὔτε ζωντανός,
οὔτε πεθαμένος.

5 Σεπτεμβρίου

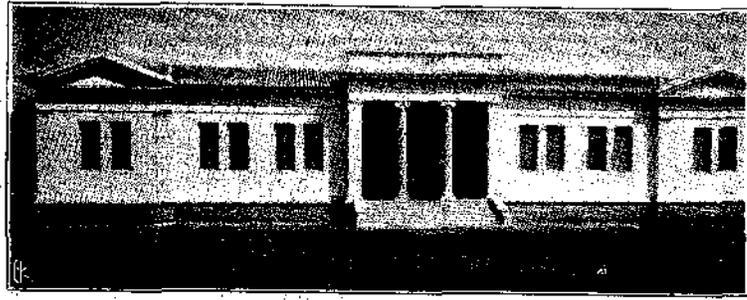
Τὸ βλέπεις τὸ φοφήμι, τὸ πεταμένο στὴ ρεμα-
τιά; Εἶναι ὁ μαντρόσκυλος τῆς στάνης. Τὸ το-
μάρι του εἶναι γδαρμένο ἀπάνω στὴ ράχη. Μιὰ
βαθεῖα τρύπα φτάνει ὡς τὸ ραχοκόκαλό του.
Δέκα χρόνια φύλαγε τὴ στάνη, σάν πιστὸς στρα-
τιώτης. Τὸν περασμένο χειμῶνα κάλαιψε μ' ἕνα
κοπάδι λύκους καὶ βγήκε νικητῆς γεμάτος ἀπὸ
τίμιες πληγές. Δὲν τονέ κάνανε στρατηγὸ, δὲν
τοῦ χάρισαν τιμὲς καὶ δόξες. Ἐνα κομμάτι
μαῦρη κουραμὰνα ἦτανε ἡ ἀμοιβὴ του. Τὸ χον-
τρὸ σχοινὶ γύρω ἀπ' τὸ λαιμὸ του, τὸ παράσημό
του. Τώρα μιὰ πληγὴ κατὰσθηδα, μὲ παγωμένο
αἷμα, στολίζει τὸ ἥρωικό του σῶμα. Οἱ κλέφτες
μπήκανε σὲ μαντρί. Τὸς ἀλύχτησε, τοὺς ἔσχισε
μὲ τὰ δόντια, τοὺς ἔδιωξε μακριὰ. Φεύγοντας
ὁ κλέφτης τοῦ φύτεψε ἕνα βόλι σὲ στήθια.
Κ' ἔπεσε νεκρός, φράζοντας ἀκόμα καὶ μὲ τὸ
κουφάρι του τὴν πόρτα τῆς στάνης. Τὸν δέσανε
μ' ἕνα σχοινὶ ἀπ' τὸ ποδάρι καὶ τὸν σύσανε στὴ
ρεματιά. Δὲν τοῦ ρίξαν τουφέκια, δὲν τοῦ σκε-
πάσανε μὲ σημαῖα τὸ κορμί του, δὲν τοῦ στή-
σανε ἕναν μαρμαρένιο τάφο. Καὶ — στοχάσου!
— ἡ Ἱστορία, ποῦχει κἀντα ἄγραφα φύλλα γιὰ
κάθε ἥρωισμό καὶ γιὰ κάθε θυσία, δὲν θὰ πε-
ράσῃ ποτέ σὲ φύλλα τῆς τῶνομά του. Ἡ ἀρετὴ
εἶναι μοναχὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπ' τὴν
ἀρετὴ ἕνός σκύλου δὲν ἀπομένει ἄλλο παρὰ ἕνα
φοφήμι. Καὶ τὰ ἀνόητα αὐτὰ πλάσματα ἐξακο-
λουθοῦνε νὰ δουλεύουνε τὴν ἀρετὴ, ποὺ δὲν τοὺς
χρησιμεύει σὲ τίποτε. Ἄξιζε, μὰ τὸ θεό, νὰ γο-
νατίσῃς μπροστά σ' αὐτὸ τὸ φοφήμι καὶ νὰ τὸ
στολίσῃς μὲ λουλούδια.

[Ἀκολουθεῖ]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

* «Παναθηναῖα» ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου.

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εν τῶν ὠραιότερων κτιρίων τῆς πράγματι ὠραίας πόλεως τῆς Θεσσαλίας, εἶναι τὸ ἱδρυθὲν πέρυσι δαπάναις τοῦ κ. Ἀλεξίου Ἀθανασάκη Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ἀρχαίας Δημητριάδος πλησίον τοῦ μυθνεομένου ποταμοῦ Ἀναύρου, ὅπου ὁ Ἰάσων ἔχασε τὸ σανδάλιον του.

Τὸ κτίριον τοῦτο εἶναι δημιούργημα τοῦ φιλοπόνου καὶ δεξυδεκκοῦς ἀρχαιολόγου κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ ἀποτελεῖ μίαν μεγάλην ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ πραγματικὴ ἐργασία καὶ ὁ εὐλογητὸς ζήλος πρὸς κοινωνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν δράσιν φέρουσιν εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἐπιτυχίαν καὶ εὐρίσκουν γενναίους ἐκτιμητὰς, τοῦλάχιστον ἰδιώτας.

Ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος, μὲ τὴν πειθῶ τὴν

ὁποῖαν ἐμπνέει ἡ ἐργασία, κατῴρθωσε διὰ χρημάτων Δήμων, Κοινοτήτων καὶ ἰδιωτῶν Θεσσαλῶν, καθότι ἐξ Ἀθηνῶν δὲν τοῦ εἶχε δοθῆ πίστωσις πρὸς ἀνασκαφὰς ὅταν ἐστάλη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, νὰ ἐπιτύχη ἐντὸς μόλις ἐνὸς ἔτους εἰς τὰς ἐρεῦνας του καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς μοναδικὰς ζωγραφίας ἐπὶ μαρμάρου, αἱ ὁποῖαι κόσμοῦσι τὸ Μουσεῖον Βόλου, νὰ συναθροίσῃ δὲ πλείστα ἄλλα μνημεῖα ἀγνώστα καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν στέγασιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθανασάκη εἰς τὸ ὁμώνυμον Μουσεῖον, τὸ κατασκευασθὲν ἐντὸς ὀκτώ μηνῶν.

Ἐκ τῶν ἑπτὰ μεγάλων αἰθουσῶν του κατηρτίσθησαν μόνον τρεῖς, διότι ἡ ὑπηρεσία ἔχουσα καὶ δι' ἄλλα νὰ φροντίσῃ δὲν ἔδωκε τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα διὰ νὰ καταρτισθοῦν καὶ αἱ ἄλλαι.

Ἡ Α καὶ ἡ Β Αἶθουσα Παυσανῶν τοῦ Μουσεῖου Βόλου, περιέχουσα τὰς ἀρίστους γραπτὰς στήλας (ἀρ. 1-41 καὶ 42-97)

Ἐλπίζομεν εἰς πολὺ σύντομον μέλλον νὰ ἴδωμεν καὶ τὰς ἄλλας ζωγραφίας καὶ τὰ γνωστὰ Θεσσαλικά μνημεῖα λαβάνοντα τὴν θέσιν των, ἐν ᾧ σήμερον εὐρίσκονται χαμαὶ περιμένοντα ἀναστύλωσιν.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μουσεῖου Βόλου εἶναι ἀπαραίτητος διὰ κάθε φιλότεχνον δὲν θὰ ἴδῃ τις ἐκεῖ τὰ ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ὀλίγα μεταξὺ πολλῶν ἀξίζουσι προσοχὴν, ἀλλὰ ὠραία καὶ περιεργότατα καὶ μοναδικὰ ἔργα ζωγραφικῆς τοῦ 3^{ου} αἰῶνος π. Χ. Δὲν εἶναι βεβαίως ζωγραφίαι τοῦ Ἀπελλοῦ καὶ τοῦ Πρωτογένους, ἀλλ' εἶναι σύγχρονα ἐκείνων ἔργα καλῶν μικροτεχνιῶν τῆς βιομηχανικῆς τέχνης· ἀπ' οὗ δὲ οὐδὲ ἔχνος τῶν ἔργων τῶν μεγάλων ἢ μικρῶν ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος διεσώθη, εἶναι ὁμολογουμένως πολὺτιμα τὰ μνημεῖα ταῦτα.

Ἐπὶ ποίας συνθήκας εὐρέθησαν αἱ γραφαὶ στήλαι τῶν Παυσανῶν δεικνύει ἡ εἰκὼν αὕτη: μεγάλοι πύργοι τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπεσκευάσθησαν ἔσπευμένως περὶ τὸ 150 π. Χ. καὶ μέσα εἰς τὰ θεμέλια αὐτῶν ἐρρίφθησαν ἀπὸ τὰ πλησίον νεκροταφεῖα ὅλα τὰ μνημεῖα φύρδην μίγδην· ἐχρειάσθη δεξυδέκεια διὰ νὰ

Ἀπομικρὸν τοῦ πρώτου ἀνασκαφέντος μεγάλου πύργου Παυσανῶν, ὁ ὁποῖος περιεῖχε τὰς στήλας

εὐρεθοῦν καὶ ἔκτακτος ἐργασία διὰ νὰ διατηρηθοῦν καὶ μετακομισθοῦν εἰς τὸ κρησφύγετόν των.

P.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΑΝΑ ΤΑΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

I

Ὁ κακόμορφος θεὸς τῶν ὀρέων, ὁ Πάν, μὴ ἀρκοῦμενος εἰς τὸν θρίαμβόν του ποῦ ἐξήπατησε τὴν Σελήνην, ἠγάπησε ἀκόμη καὶ τὴν νύμφην Πίτυν. Ἀλλὰ τὴν Πίτυν ἠγάπα καὶ ὁ Βορρᾶς ὁ ὁποῖος ἐκδικιούμενος καὶ τιμωρῶν τὴν ἀπιστίαν της, ἐπνευσε σφοδρὸς, τὴν ἐκρήμνισε εἰς τὰς πέτρας καὶ τὴν ἐφόνευσε. Καὶ ἡ Γῆ λυπηθεῖσα αὕτη ἀνέδωκε τὸ ὁμώνυμον δένδρον. Ὁ δὲ Πάν κόψας κλάδους ἐκ τοῦ δένδρου τούτου κατεσκεύασε στέφανον καὶ ἐστεφανώθη εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὠραίας νύμφης.

Καὶ ὁ σύζυγος ὁμοῦ τῆς Σελήνης, ὁ Ἄηρ, ἐκδικιούμενος καὶ ἐμπαίζων αὐτὴν ἀπατηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πανός, στεφανώνει αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐνίοτε διὰ τοῦ γνωστοῦ λευκοῦ φωτοστεφάνου, τὸν ὁποῖον παρατηροῦμεν κάποτε γύρω τῆς Σελήνης. Τὸν στέφανον τοῦτον βλέπων ὁ Βορρᾶς καὶ ἐνθυμούμενος τὴν ἀπάτην τῆς Πί-

τυος πνέει σφοδρὸς συνταράσσων τὰς θαλάσσας καὶ ἐκσπῶν εἰς θινέλλας ὀργῆς.

Διὰ τοῦτο οἱ ναυτικοὶ ὅταν ἴδουν τὴν Σελήνην τριγυρισμένην ἀπὸ τὸν λευκὸν κύκλον, τὸν φωτοστέφανον ἐκείνον, προεικάζουν μανίαν τοῦ Βορρᾶ καὶ ἐπικείμενον σφοδρὸν ἄνεμον.

II

Ὅσακις ἡ Ἀφροδίτη περιφρονοῦσα τὸν χαλὸν χαλκίαια σύζυγόν της διήρχετο τὰς ὥρας της μὲ τὸν ξανθόλευκον βασιλέα τῶν θαλασσῶν, τὸν Ποσειδῶνα, ὁ ὁποῖος εἰς ἀντάλλαγμα ἐφαίνετο εὐνοϊκὸς εἰς τὰ μωστηριώδη ταξείδιά της, διαρκῆς ἀνησυχία ὑπέκαιε τὴν καρδίαν της φανταζομένης ὅτι πιθανὸν ὁ προσφιλεῖς της Ἄηρ νὰ διήρχετο γλυκεῖας στιγμὰς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ροδοδακτύλου Ἡοῦς πρὸς τὴν ὁποῖαν αὐτὸς ἰδιαιτέρων ἔτιζε συμπαθείαν.

Διὰ τοῦτο ἡ Ἄφροδιτη εἰς τὴν Ἴριδα, ἡ ὁποία ἦτο ἄγγελος τῶν θεῶν καὶ ἀλληγορεῖτο εἰς τὸ οὐράνιον τόξον, ἀνέθηκε νὰ ἐπιβλέπῃ κρυφίως τὴν ἐρωτοτροποῦσαν μὲ τὸν Ἄρην Ἡώ.

— Φιλτάτη Ἴρις, τῆς λέγει, τρέχε ὅπως πάντοτε ταχεῖα τὸ στερέωμα, καὶ ὁσάκις ἴδῃς τὰ στίλβοντα πέταλα τοῦ Πηγάσου νὰ παρασύρουν τῆς Ἡοῦς τὸ ἄρμα, παρακολούθησέ τὴν καὶ ἀνάγγειλέ μου ὅτι ἀντιληφθῆς εἰς τὰ ὑγρά τοῦ Ποσειδῶνος βασιλεία.

Ἐκτοτε ἡ Ἴρις ἔτρεχεν ἀκάματος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ στερέωμα πρὸς ἀνίχνυσις τῆς Ἡοῦς. Καὶ ὁσάκις ἡ Ἴρις συνήντα κατὰ τὴν πρωΐαν τὴν Ἡώ, τὴν ἔβλεπε πάντοτε νὰ ἀποχαιρετίζῃ ἐρωτύλως τὸν Ἄρην καὶ νὰ ἐξαφανίζονται κατόπιν ἀμφοτέρω, ἢ μὲν Ἡώ μὲ τὸ χρυσοῦν τῆς ἄρμα καὶ τὸ ἐρυθρόλευκον ἔνδυμά της, ὃ δὲ Ἄρης μὲ τὸν ὁμώνυμον ἀστέρα.

Ἐσπευδε τότε περικυρῆς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἡ Ἴρις καὶ διασχίζουσα ἀμέσως τὴν πρωΐαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοὺς οὐρανοὺς, ἀνήγγελλεν εἰς τὴν Ἄφροδιτην τὸν μετὰ μυστηριώδη νυκτερινὴν συνάντησιν θερμὸν ἀποχαιρετισμὸν τῆς Ἡοῦς καὶ τοῦ Ἄρεως. Καὶ ἡ μὲν Ἄφροδιτη λυσσῶσα ἄρμα εἰς συνάντησιν τοῦ Ἄρεως ἐγκαταλείπουσα τὸν Ποσειδῶνα, ὅστις πληρῆς ὀργῆς συνεκύνκα σφοδρῶς τὰς θαλάσσας.

Ὅσάκις ὅμως μετὰ μεσημβρίαν ἀνεξίτηι ἡ Ἴρις τὴν Ἡώ, οὐδαμοῦ τὴν συνήντα καὶ ἡ Ἄφροδιτη τότε ἠδέως διήρχετο τὰς ὥρας τῆς εἰς τοῦ Ποσειδῶνος τὰς ἀγκάλας καὶ αἱ θάλασσα ἠπλοῦντο ἠρέμα ἐπὶ τῶν ἀκτῶν γαληνιώσαι.

Διὰ τοῦτο ἔκτοτε οἱ ναυτικοὶ ὁσάκις ἴδωσι καὶ σήμερον εἶτι τὴν Ἴριδα, τὸ οὐράνιον δηλαδὴ τόξον κατὰ τὴν πρωΐαν ἀναφανόμενον, συμπεραίνουν ὅτι ὁ Ποσειδῶν εἶνε ἐξοργισμένος καὶ θεωροῦσι τοῦτο προάγγελον κακοκαιρίας. Τοῦναντίον δὲ προάγγελον καλοκαιρίας τὴν ἐμφάνισιν τῆς Ἴριδος μετὰ μεσημβρίαν. Οἱ δὲ ναυτικοὶ τῆς Μεσογείου ἀπὸ τῶν Ἑνετῶν ἀκόμη διετύπωσαν τὸ προγνωστικὸν τοῦτο τοῦ καιροῦ ἐν τῷ:

Arco in sera buon tempo si spera
Arco in mattina, capotto capottina.

III

Λέγουν ἀκόμη διὰ τὴν Σελήνην ὅτι περιφερομένη ἀνά τοὺς οὐρανοὺς καὶ φωτίζουσα τὴν νύκτα, εἶδε τὸν Ἐνδυμίωνα κοιμώμενον εἰς τὸ δρος Λάτμον τῆς Καρίας καὶ ἠγάπησεν αὐτόν. Ὅσάκις δὲ κατήρχετο πρὸς συνάντησίν του εἰς τὸν Λάτμον, ἐπίτηδες ἔρριπτε κλίνουσα κῶνον σκιάς ἐπὶ τοῦ Λάτμον διὰ νὰ μὴ φωτίζεται τὸ δρος καὶ τὴν ἴδουν οἱ θεοί.

Ὁ Ἄηρ ὅμως, ὁ σύζυγός της, πληρόφορη-

θεις τοὺς κρυφίους ἔρωτάς της, συμπεριφέρετο σκαιῶς πρὸς αὐτήν, ἀναγκασθεῖσαν νὰ παραπονεθῆ ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸν Δία, ὅστις λυπηθεὶς αὐτὴν παρέσχεν εἰς μὲν τὸν Ἐνδυμίωνα ὅτι τοῦ ἐξήγησε αὐτός, νὰ τὸν κάμῃ ἀθάνατον καὶ ἀγήρω καὶ νὰ τὸν ἀφίση νὰ κοιμᾶται αἰωνίως, τὴν δὲ Σελήνην ἀπεχώρισεν ἀπὸ τὸν Ἄερα καὶ τὴν ἔστησε μακρὰν αὐτοῦ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἐκτοτε ὁ Ἄηρ ὁσάκις ἴδῃ τὴν Σελήνην ἔχουσαν τὴν κεκλιμένην ἐκείνην θέσιν, λυσσῶς ἐκζηλουπίας διὰ τὴν ἀπιστίαν τῆς συζύγου, καὶ διασχίζει τὰς θαλάσσας ὀρηκτικῶς. Καὶ οἱ στεναγμοὶ του εἶνε ἡ βοή τῆς θαλάσσης καὶ τῆς θυέλλης καὶ οἱ θροῖνοι του εἶνε οἱ συριγμοὶ τοῦ ἀνέμου μέσῳ τῶν ἐξαρτίων τῶν πλοίων. Οἱ δὲ πρακτικοὶ ναυτικοὶ παρετήρησαν ἐκ πείρας τὰς ἐπακολουθοῦσας τὴν τοιαύτην κεκλιμένην στάσιν τῆς Σελήνης τρικυμίας καὶ τὴν παρατήρησίν των ταύτην διετύπωσαν ἀποφθεγματικῶς εἰς τὸ γνωμικόν

«Γερμένο φεγγάρι, ὄρθιος καραβοκώρης».

IV

Ἡ Καλλιτώ, ἡ ὥραία τοῦ Λυκάονος θυγάτηρ δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἐρωτικὴν τοῦ Διὸς σαγήνην καὶ ὁ μικρὸς Ἄρκος προέκυψεν ὡς καρπὸς τῶν ἐρώτων των. Ἡ Ζηλοτυπία ὅμως τῆς Ἡρας, τῆς συζύγου τοῦ Διὸς, τειθείσης ἐπὶ τὰ ἔχνη τῶν ἐρώτων τοῦ προσφιλοῦς συζύγου της, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ μετασηματίσῃ τὴν Καλλιτῶ εἰς ἄρκτον ἵνα διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῆς Ἡρας. Λυσσῶσα τότε ἡ Ἡρα ἐκζηλουπίας ἀπετάθη εἰς τὴν Ἄρτεμιν καὶ ἔπεισεν αὐτήν ἵνα τοξέυσῃ τὴν ἄρκτον ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκρύπτετο ἡ Καλλιτῶ πρὸς τὴν, ὁποίαν αὐτὴ ἔτρεφε ἄσπονδον μίσος. Καὶ ἡ μὲν Ἄρτεμις ἐτόξευσε τὴν ἄρκτον φονεύσασα αὐτήν καὶ μετ' αὐτῆς τὴν ὥραϊαν νύμφην, ἡ δ' Ἡρα ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανόν διὰ νὰ ἦναι ὄρατὴ πάντοθεν καταστερέασα αὐτὴν καὶ ὀνομάσασα μεγάλην ἄρκτον. Τὴν ἐστέρησε δὲ τοῦ εὐεργετήματος ὅπερ εἶχον οἱ ἄλλοι ἀστέρες τοῦ νὰ λούονται εἰς τὸν Ὠκεανόν καὶ ἔθεσεν ὡς φύλακά της τὸν Ἄρκτοῦρον.

Ἐκτοτε ἡ Καλλιτῶ ὑπὸ μορφήν ἄρκτου εὐρίσκειται καταστερισμένη ἐν τῷ οὐρανῷ,

ἢ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὠρίωνα δοκεῖν,
οἷη δ' ἄμορός ἐστι λοιστρῶν Ὠκεανοῖο. (Ὀδ. Ε. 274).

Διὰ τοῦτο οἱ ναυτικοὶ ἀπερχόμενοι μακρὰν τῆς συζυγικῆς στέγης ἠναγκάσθησαν ἔκτοτε νὰ στρέφουν πάντοτε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἄρκτον ἥτις ὑπενθυμίζει τὴν συζυγικὴν ζηλοτυπίαν καὶ παρίσταται ὡσεὶ τιμωρὸς τῶν μακρὰν τῆς συζυγικῆς στέγης ἀτοπημάτων.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΡΩΤΟΚΑΡΑΒΟΣ

Τὸ Φεγγαροχορτό

Δὲν εἶσαι τὸ τριαντάφυλλο ποῦ ξιπασμένο λάμπει
οὔτε ἡ νυμφαία ποῦ νείρεται σὲ ὀπάλλινα νερά.
Τὸ Φεγγαροχορτό εἶσαι ἐσύ, ποῦ στῆς νυχτὸς τὰ θάμπη
ρίχνει τὸν ἥσυχιο του ἄπλερο καὶ σειέται θλιβερά.

Στήνουνε γύρω σου οἱ ξωθιὲς χορὸ τὸ κάθε βράδν
κι' εἶνε ὁ μέγας Ἄστερας γιὰ σένανε ἀδελφός,
καὶ πέφτει στὰ φυλλάκια σου, σὰν εὐλογία καὶ χάδι,
τὸ φεγγαρίσιο φῶς.

Κι' ἔτσι στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, μακρὰ ἀπ' αὐλὴ καὶ σπίτι
(δὲν εἶσαι ἀνθὸς λαμπρόφυλλος ἢ δέντρο νὰ θροῖς)
κρατεῖς τὴ νύχτια συντροφιά τοῦ σκυθρωποῦ Ἐρημίτη,
ποῦ συλλογιέται πλάγι σου τὰ βάρη τῆς ζωῆς.

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΜΑΝΤΗΛΟΥΣΑ

Πλάσμα! καὶ δένεις τὰ χεράκια σου
μὲ τόση ἀπόψε ἀπελπισία
ἔτσι ὅπως δέεσαι, ὅπως μύρεσαι,
σὰ Μαντηλοῦσα Παναγία.

Σὰν Παναγία ποῦ ἀλιβάνιστη
ἀκαρτερεῖ στὸ εἰκονοστάσι
νὰ ἀνάψουν τὸ φτωχὸ καντήλι της
καὶ νὰ χαρῆ καὶ νὰ γιορτάσῃ.

Πλάσμα! Πῶς νὰ σὲ εἰπῶ; ἀδελφοῦλα μου
ἢ ἀνθὸ τῆς ἀνανθῆς ἐρμιᾶς μου,
ποῦ πήρες κι' ἔδεσες τὸν πόνο σου
νῆμα στὸ ἀδράχτι τῆς καρδιάς μου;

Καὶ τὴν ψυχὴ μου τὴ γονάτισες
μὲ τόση ἀπόψε ἀπελπισία,
ἔτσι ὅπως δέεσαι, ὅπως μύρεσαι,
σὰ Μαντηλοῦσα Παναγία.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ

Χρειαζεται νεον πνευμα εις τα σχολεια μας, και το πνευμα αυτο πρεπει να προκυψη απο την στενωτεραν σχεσιν του διδασκαλου και των μαθητων. Η στενωτερα αυτη σχεσις ημπορει να επιτευχθη δια της ελαττωσεως του αριθμου των μαθητων εις τας πολυπληθεις τάξεις: διότι είναι φανερον ότι αν ένας καθηγητής διδάσκη εξήντα παιδιά, δεν έχει αρκετόν καιρόν να τα γνωρίση ένα προς ένα, και χάνει επομένως την διάθεσιν να παρακολουθήση την ψυχολογίαν καθενός.

Να εύκολυνθη το έργον του διδασκαλου, να αφαιρεθοῦν τα εμπόδια, να μην καθίσταται άπραγατοποιήτον: αυτό πρέπει να ζητήσωμεν από μίαν σοφήν διευθύνσιν.

Τά άλλα εξαρτάνται από του διδασκαλου την πρωτοβουλίαν. Θα ήθέλαμεν να εφαρμοσθη το σύστημα της όμιλιας μετά το μάθημα να ήναι ο διδάσκαλος παρών εις μερικά διαλείμματα, να γείνη άρχηγός, ύποκινητής εις τα παιγνίδια των παιδιών να τον ζητούν τα παιδιά ως διαιτητήν, το όποιον θα προκύψη από τον χαρακτήρα του, από την συμπάθειαν όπου τους εμπνέει προκάντων να εμπνεη εμπιστοσύνην και ίσως και ίσως τα παιδιά να πάρουν το θάρρος να καταφεύγουν εις αυτόν ως εις πνευματικόν. Το σύστημα αυτό έχουν οι Ιερείς και οι καθηγηταί οι κέραν της Μάγνης.

Έπειτα είναι καλόν ο διδάσκαλος να γνωρίξη τα ζητήματα της άτομικης ψυχολογίας, τας μεθόδους της, να μάθη την τέχνην να κάμνη έρωτήσεις χωρίς να ύποβάλλη εις τον μαθητήν, και να έντυπώνη εις τον νοῦν του τας πλέον γνωστας μορφάς της παιδικής διανοίας, δια να ήμπορέση να αναγάγη εις μερικάς εκ των καθωρισμένων μορφών αυτών, όταν είναι δυνατόν, την διανοητικήν ανάπτυξιν των μαθητων του: διότι βοηθούμενος από την κατάταξιν αυτήν θα ήμπορέση να κάμνη την καλύτεραν διάγνωσιν.

Και τέλος, πρέπει να ζητήσωμεν από τους διδασκαλους ν' αποφασίσουν να γίνουν πειραματισταί, όταν είναι ανάγκη εις άμφιβόλους περιστάσεις ως εφαρμόζουν μερικά τοιαύτα διανοητικά πειράματα, τα όποια καθορίζουν τον

βαθμόν της διανοητικής ανάπτυξεως: θα τους ύποδείξωμεν μόνον παρακάτω, όταν εισέλθωμεν εις τας λεπτομερείας των δοκιμών αυτών, άληθινά χρησίμων και πρακτικών, τους διαφόρους κανόνας από τους όποιους δεν πρέπει να παρεκκλίνουν είτε δια να δοκιμάσουν είτε δια να εξηγήσουν την δοκιμαστικήν αυτήν εργασίαν.

Η μέθοδος αυτή τείνει να κάμνη τον διδάσκαλον ό,τι σπανίως είναι: Είναι τώρα διδάσκαλος, πρέπει να γίνη και παρατηρητής: δύο άσχολια πολὺ διαφορετικά: και η πείρα με έχει μάθει πόσον είναι ανεξάρτητος η μία από την άλλην.

Έχω ιδεί θανμασίους διδασκαλους οι όποιοι εύρισκαν διαρκώς νεον τρόπον διδασκαλίας και κρατούσαν πάντοτε στα χέρια των όλην την τάξιν η πρόοδος ύπό έποψιν μορφώσεως, άγωγής, και νοήσεως άκόμη, ήτον άδιαφιλονέητος. Άλλ' οι διδάσκαλοι αυτοί δεν ήξευραν να παρατηρήσουν τίποτε σχεδόν δεν ήμπορούσαν να μάς είποῦν δια την ιστορίαν, την διάνοιαν, τον χαρακτήρα των μαθητων των και επομένως, ό,τι έγνωρίζαν, έμεινε κτήμα ιδιόν των.

Ο Σεγκέν, ο περίφημος καθηγητής, άνήκει εις την τάξιν αυτήν: έγραψε βιβλία δια τίποτε. Έγνώρισα άλλους, πολὺν καλούς επίσης, οι όποιοι ήρχοντο εις τας εργασίας μου αυτας της παρατηρήσεως, αλλά διαρκώς μ' ένοχλούσαν με παρακαίρους επεμβάσεις, αι όποιαί μου άπεδείκνυαν ότι δεν είχαν έννοήσει την διαφοράν μεταξύ διδασκαλίας και παρατηρήσεως: την στιγμήν που επρόκειτο να ιδούν μόνον, να παρατηρήσουν, να κρίνουν, να εξακριβώσουν δηλ. μίαν κατάστασιν πραγματικήν, είχαν την ψύχωσιν να επικρίνουν, να διορθώνουν, να διδάσκουν: έμοιαζαν με τους ξεταστάς εκείνους, οι όποιοι αντί να κάμουν μόνον έρωτήσεις, θέλουν να διδάξουν τον ξεταζόμενον.

Η πνευματική μόρφωσις η όποία χρειαζεται εις ένα παρατηρητήν, είναι τελείως διαφορετική από την του διδασκαλου: ως προσθέσωμεν ότι πρόκειται περι μορφώσεως, όχι δια κάτι αυτοσχέδιον: ως είπω άκόμη, προκάντων αυτό, ότι η μόρφωσις αυτή δεν αποκτάται απλώς δια της διδασκαλίας.

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΜΠΙΝΕ

*Από το νεον βιβλίον του κ. Alfred Binet
Les Idées Modernes sur les enfants

Το πιάνο είναι τάφος — και το βιολί, στο πλάι του, προσεύχεται.

Το πιάνο, πλούσιο και βαρύν, από μαύρο στιλπνό μάρμαρο, σκεπασμένο από άνταύγειες, πάντα με συγκινεί μέσα στην τελεία μόνωσι των ψυχών που ζητούν την αποκάλυψί τους, διαν μέσα στη σιγή, πριν άρχισή η συναυλία, άπομονωμένο περιμένη, όγκος πυκνωμένης νύχτας, όπου στα πλευρά του, όπως άπάνω στα νερά ποταμού ή στη μελαγχολική είκόνα λιμανιού, καθρεφτίζονται σαν φωτεινά πολύτιμα πετράδια σκλαβωμένες οι φευγαλέες λάμψεις των πολυελαίων.

Είναι άνοιγμένο τώρα. Μά δεν θα ήμπορέσω, αν σκύψω άπάνω του, να ιδώ καμιά λεπτοκομμένη Λευκόνη, με τις ξεθωριασμένες κορδέλες, βγαλμένη από καμιά κρύπτη της Άντινοής: θα ιδώ μονάχα, πλεγμένα χρυσά δίχτυα, που είναι η γλυκειά και φοβερή παγίδα της ξαφνιασμένης μέσα στον ύπνο έμορφιάς, — η παγίδα που έστησε, θυμωμένος ο Ήφαιστος, στην ένοχον Άφροδίτη. Μά η μελωδία άόρατη απλώνεται, άγγελος ή θεότης ήδονική, και κάτω από το πλέγμα των χορδών δεν ακούω το κλάδημα του κλουβιού, και δεν βλέπω τα πουλιά.

Μου άρέσει να φαντάζωμαι, μέσα στο κιβώτιον αυτό το καμωμένο από σκιά, εικόνες ζωής και θανάτου που σε λίγο θα τις γνωρίσω, όταν θα θροήση το πέταγμα τους μέσα στα φώτα. Κάθε είδους ύπαρξις είναι κρυμμένη μέσα στο κιβώτιον αυτό της Πανδώρας. Πουλιά, θεότητες, πεθαμένες, όλα είναι κλεισμένα σ' αυτό, και ακόμα και η χαρά μου και ο πόνος μου, ο ένθουσιασμός μου, και ο πόθος μου να κλάψω.

Το πιάνο είναι τάφος είδωλολατρικός. Το βιολί είναι όργανον θεησκευτικό. Το πιάνο κλείει μέσα τον εικόνες, μά το βιολί τις κάνει να τραγουδοῦν. Το πιάνο είναι βασιλική θήκη με στολίδια, όμως μονάχα με το βιολί λαμποκοποῦν. Το πιάνο είναι το κιβώτιον της Πανδώρας, μά το βιολί είναι η Πανδώρα που μιλεί, φοβισμένη εμπρός στα θλιβερά δώρα που έδωκε.

Όταν στολισμένη για την τελετή, προχωρεί άργα η γυναίκα μέσα στο θρόισμα των μεταξωτών και κάθεται εμπρός στον τύμβο σαν Ήλέκτρα, έγγιζοντας με την άκρη του ποδιού τη μαύρη λύρα των πεντάλ σκεπτική και χλωμή, μου άρέσει να την βλέπω καθρεφτισμένη μέσα στον στιλπνόν έβρο, σαν ζωγραφιά του Ούιτλερ

και σκύβει προς το φάντασμα των χειρών της όπου κ' εκείνα, με σκέψη, θέλουν να πλησιάσουν τα πραγματικά ζωντανά χέρια, σαν να έρχονται μέσα από το βάθος της σκιάς και τα εικάνουν. Τότε άρχίζει το χάδι το ρυθμικό και η επίκλησις της λευκής και σκοτεινής μαγείας, και σιγά-σιγά βγαίνουν αι εικόνες, και ο άγγελος της ήχως απλώνεται έξω από το μνήμα το άνοιχτό.

Όμως δεν ήμπορει να προσευχηθη το πιάνο. Οι άλλεπάλληλες νότες του, ποτέ δεν διαρκούν όσο ένας στεναγμός. Γρήγορα και παντού, τα βιαστικά χέρια της γυναίκας έγγιζουν το πλήθος που τρέχει στα κράσπεδα του έβρονου: το βιολί μεσιτεύει και ζητεί έλεος για όλες αυτές τις ψυχές. Το πιάνο τις καλεί, και το βιολί προσεύχεται γι' αυτές.

Θαυμάζω μεγαλοπρεπή τον άνδρα, όρθιον και στανυμένον, — στολισμένον και αυτόν για την τελετή — και την άχρη λάμψη του μετώπου του, και το πρόσωπό του μέσα στη σκιά, και το σώμα του που σαλεύει ένθουσιασμένα, λεπτό και μαύρο, τη στιγμή που νομίζεις πως ακούει το όργανον και του κρυφομιλεί άγκαλιασμένα, και το δεξί του χέρι κιατεύει η φανατίζει, όπλισμένο με το πύρινο δοξάρι. Το πιάνο είναι όριζόντιο και μιλεί τα πράγματα της γής. Μά ο βιολονίστας, όλόκληρος άνεβαίνει στον ουρανόν. Είναι ο σκοτεινός κορμός όπου θα κυθοῦν από μέσα του οι φωτεινοί κλάδοι της μουσικής και θα σκορπίσουν και θα άκτινοβολήσουν εις το άπειρον.

Με το πιάνο βλέπω πάντα ένα άπεράντο τοπίο γεμάτο από μορφές μικρές, σαν τις μορφές του Πουσσέν, και το δευτερεύον δράμα του άνθρώπου χαμένο μέσα στο μεγάλο δράμα των στοιχείων — μία τοιχογραφία διακοσμητική, έναν εμπρεσιονισμό με χρώματα ζωηρά άπλωμένα το ένα επάνω στο άλλο, που δίνουν την άρμονία με την διαίρεσι των τόνων, επιτέλους μία ζωγραφιά. Το βιολί όμως, είναι μονάχο του φωνή, ο ήχος του τοπίου που μάς δίνει το πιάνο, το παράπονό του, η έστιασις. Η μουσική του πιάνου είναι έμμέσως μουσική, είναι δηλ. σχέδιο ζωγραφικό ή γράφημο. Μά το δοξάρι έγγιζει κατ' εὐθείαν την ψυχή, και οι χορδές του βιολιού είναι μέσα μας χορδισμένες.

Το πιάνο είναι άρχαίος και ένρόχωρος σαρκοφάγος: το βιολί κοιμάται μέσα σ' ένα μικρό φέρετρο, όμοιο με τα δικά μας.

[Μετάφρ. Ε.]

ΚΑΜΙΑ ΜΩΚΛΑΙΡ

ΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ *

Όπως κατά τὸ 1152, ὁ Ἀνδρόνικος εἶχε ἐντολὴν νὰ ὑποτάξῃ τὸν Ἀρμένιον Θόρον. Όπως τότε, καὶ τώρα ἐφάνη ἀπρόθυμος καὶ ἐνικήθη, ἔδειξε ὁμως πολλὴν γενναιοῦτητα. Ὁ Ἀνδρόνικος εἶχε ἄλλου τὴν σκέψιν του. Εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν Κιλικίαν, ὅλοι ὀμιλοῦσαν διὰ τὸ θαυμαστὸν κάλλος τῆς πριγκιπίσσης Φιλίππας τῆς Ἀντιόχειας. Μὲ μόνην τὴν φήμην τῆς καλλονῆς τῆς, ὁ Κομνηνὸς τὴν ἠγάπησε ἀπὸ μακρῶν, καὶ ἔβαλε εἰς τὸν νοῦν του νὰ τὴν κατακτήσῃ.

Πρέπει νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ Φιλίππα ἦτο ἀδελφὴ τῆς αυτοκρατορίας Μαρίας καὶ, βέβαια, εἰς τὸ ἔξαφνικὸν αὐτὸ πάθος τοῦ Ἀνδρόνικου, ὑπῆρχε κάποια ἐπιθυμία ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ Μανουὴλ καὶ τῆς συζύγου του τὴν ὁποίαν ἔμισοῦσε.

Ἐτρεξε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ, σὰν νεανίας, ἤρχισε νὰ περῶ κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς πριγκιπίσσης, πλοῦσια ντυμένος καὶ συνοδουόμενος μεγαλοπρεπῶς ἀπὸ ὄραιοις ξανθοῦς ἀκολούθους, οἱ ὅποιοι κρατοῦσαν ἀργυρὰ τόξα. Καὶ αὐτός, πάντοτε ῥωμαλέος καὶ ὄραιος, μὲ ὅλα του τὰ 46 χρόνια, ἦτο ντυμένος μὲ πολλὴν κομψότητα. Ἦτον τόσο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, τόσο εὐτυχῆς ἀπὸ τὸν θρίαμβόν του, τὸν ὁποῖον ἐθεωροῦσε βέβαιον, ὅπου τὸ πρόσωπόν του ἀκτινοβολοῦσε καὶ αἱ ρυτίδες του ἀκόμη ἐσβύνοντο. Ἡ Φιλίππα ἦτο 20 ἢ 21 ἐτῶν· εὐκόλα ἐσαγγενεῖθη ἀπὸ τὸν λαμπρὸν ἱππότην καὶ παρεδόθη μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τὴν νυμφευθῇ.

Όταν αὐτὰ ἔγειναν γνωστὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὀργίσθη ὁ Μανουὴλ καὶ ἀμέσως ἔστειλε ἄλλον διοικητὴν εἰς τὴν Κιλικίαν, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐντολὴν νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν Ἀνδρόνικον τὴν ἀρχηγίαν καὶ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ, ἂν τοῦ ἦτο δυνατόν, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Φιλίππας. Ἄλλ' ἐκεῖνη τίποτε δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ. Όταν ὁ αυτοκρατορικὸς ἀξιωματικὸς ἔφθασε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, οὔτε ἠθέλησε κἄν νὰ τὸν ἰδῇ καὶ ὅταν τέλος συγκάτενευσε νὰ προσέξῃ εἰς αὐτόν, τὸ ἔκαμε μᾶλλον διὰ νὰ τὸν περιπαίξῃ διὰ τὸ κοντόν του ἀνάστημα. Τὸν ἠρώτησε εἰρωνικῶς ἂν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ἐθεώρει ἀνόητην νὰ νομίσῃ ὅτι θὰ ἐγκατέλειπε τὸν Ἀνδρόνικον, ἕνα ἥρωα, ποῦ ἡ οἰκογένειά του ἦτο φημισμένη καὶ ἡ δόξα του παγκοσμία, διὰ νὰ νυμφευθῇ ἕναν κομπούρητον χωρὶς ὄνομα, οὔτε καταγωγὴν. Ὁ νέος διοικητὴς ἔκρινε καλὸν νὰ φύγῃ τὸ γρηγορώτερον. Διὰ τὴν Φιλίππαν ἡ ὁποία ὀλοένα περισσότερον ἦτο ἐρωτευμένη, δὲν ὑπῆρχε ἄλλος εἰς τὸν κόσμον, ἐκτὸς

τοῦ Ἀνδρόνικου. Ὁ Ἀνδρόνικος, εἶτε διὰ τὴν ἐφοβήθη τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Μανουὴλ, εἶτε διὰ τὴν ἐβαρύνθη τὴν ἐρωμένην του, τὴν ἐγκατέλειπε ταπεινότητα καὶ ἔφυγε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου μαζί του ἔπῃρε καὶ τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει εἰς τὴν Κύπρον καὶ τὴν Κιλικίαν διὰ λογαριασμόν τοῦ αυτοκράτορος. Τὸ τέλος τῆς ἐγκαταλείψεως Φιλίππας ἦτο θλιβερόν. Μετὰ δέκα ἔτη ἐνυμφεῦθη τὸν Ἐμφρουά ντὲ Τορόν, στρατάρχην τοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων, πολὺ γεροντότερόν της καὶ ἄρρωστον, καὶ ἀπέθανε ὀλίγον μετὰ τὸν γάμον της, μόλις τριάντα ἐτῶν, ἀπὸ μαρασμόν, ποῦ τῆς ἐπροξένησε βέβαια ἡ θλιβερὰ γνωριμία της μὲ τὸν Ἀνδρόνικον Κομνηνόν.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἐν τῷ μεταξύ ἐξηκολούθει τὰς ἐρωτικὰς του ἐπιτηγὰς. Ἐγενε προθυμότητα δεκτικὸς ἀπὸ τοὺς Λατίνους τοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων, οἱ ὅποιοι ἐθεώρησαν εὐτυχῆς γεγονὸς τὴν βοήθειαν ἐνὸς τόσο ἀξιότιμου, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμωρῶν. Δὲν ἤρχισε ὁμως, «ὅπως τὸ φίδι στὸν κόλπον τοῦ εὐεργέτου του», νὰ φανῇ ἀγνώμων πρὸς τὴν φιλοξενίαν των. Εἰς τὸ φραγκικὸν βασίλειον ἔζη ἡ Θεοδώρα, βυζαντινὴ πριγκιπίσσα, ἑξαδέλφη καὶ ἀνεψιά τοῦ αυτοκράτορος Μανουὴλ. Εἶχε νυμφευθῆ, δεκατριῶν ἐτῶν, τὸν βασιλέα τῶν Ἱεροσολύμων Βαλδουίνον Γ', καὶ, χήρα ἀπὸ τοῦ 1162, ἐκατοῖκε εἰς τὴν Ἄκραν, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ὡς προῖκα. Ἦτο εἰκοσιδύο ἐτῶν καὶ θελκτικῆ. Ὁ Ἀνδρόνικος μονομῆς τὴν ἐρωτεύθη, μολονότι, ὅπως ἡ Εὐδοκία καὶ ἡ Φιλίππα, ἦτο συγγενῆς του. Ὁ Ἀνδρόνικος, φαίνεται, ἠσθᾶνετο εὐχαρίστησιν νὰ περιφρονῇ, μὲ τοὺς ἀνόμους ἐρωτὰς του, τὴν πολιτείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Θεοδώρα ἐδέχθη τὸν ἑξαδέλφον της εἰς τὴν Ἄκραν καὶ τὸν περιποιήθη πολὺ κατόπιν ἐπῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν Βηρυττόν, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει ὡς τιμᾶριον εἰς τὸν Ἕλληνα πρίγκηπα ὁ βασιλεὺς Ἀμωρῶν ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του, καὶ γρήγορα τὸν ἠγάπησε. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μανουὴλ, ὀργισμένος ἀκόμη διὰ τὸ συμβᾶν τῆς Φιλίππας, ἐμαίνετο κατὰ τοῦ Ἀνδρόνικου καὶ ἔδωκε διαταγὴν εἰς ὅλους τοὺς ἀξιωματικὸς καὶ ὑποτελεῖς του νὰ συλλάβουν τὸν Ἀνδρόνικον ὅπου τὸν συναντήσουν «διὰ νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὰς ἀποστασίας του καὶ τὴν ἀνήθικον πρὸς τὴν οἰκογένειάν του διαγωγὴν του». Ἡ τύχη τὸν εὐνόησε, καὶ ἐν ἀντίγραφον τῆς αυτοκρατορικῆς διαταγῆς ἔπεσε εἰς τὰ χεῖρα τῆς βασίλισσης Θεοδώρας, ἡ ὁποία εἰδοποίησε τὸν Ἀνδρόνικον διὰ τὸν κίνδυνον ποῦ ἔτρεχε.

ΚΕΡΚΥΡΑ — ΠΑΛΗΟΚΑΣΤΡΙΤΣΑ

ΦΩΤΟΓΡ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΟΥ

Οἱ δύο ἐρασταὶ ἀπεφάσισαν νὰ φύγουν μαζί. Ἔτσι ἀντήμειψε ὁ Κομνηνὸς τὴν πρόθυμον ὑποδοχὴν ποῦ εἶχε εἶρει εἰς τοὺς Φράγκους, ἐνθυμίζων κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Γουλιέλμου Τύρ, πόσον ἀληθινὸς εἶναι πάντοτε ὁ στίχος τοῦ Βιργιλίου:

Timeo Danaos, et donna ferentes.

Ἡ φυγὴ ἔγεινε μὲ ὄλους τοὺς κανόνας τῆς τέχνης. Ὁ Ἀνδρόνικος ἀνήγγειλε τὴν πρόθεσίν του ν' ἀναχωρήσῃ. Ἡ Θεοδώρα εἶπε ὅτι θὰ τὸν συνοδεύσῃ ὀλίγον διάστημα εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ διὰ νὰ ἀναβάλλῃ ὀλίγον τὸν ἀποχωρητισμόν. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν ἐπέστρεψε. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ σουλιάνου Νουρεντίν, οἱ φυγάδες ἔφθασαν εἰς τὴν Δαμασκόν, ἔπειτα εἰς τὸ Ἄρρᾶν, ὅπου ἐσταμάτησαν ὀλίγον καιρὸν, διότι ἡ Θεοδώρα ἦτο ἐπίτοκος, κατόπιν ἐπῆγαν εἰς τὴν Βαγδάτην. Οἱ μουσουλμᾶνοι ἡγεμόνες τοὺς ἔκαμαν πολὺ καλὴν ὑποδοχὴν. Ἄξιωματικὸν ἦτο ὅτι μὲ ὄλον τὸ ἀβέβαιον τῆς ζωῆς αὐτῆς τῶν περιπλανήσεων, μὲ ὄλην τὴν αυτοκρατορικὴν δυσμένειαν, ποτὲ δὲν ἦλθε εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, τὸν τόσο ἄστατον, ἢ σκέψῃς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Θεοδώραν. Ὁ δεσμὸς αὐτὸς μὲ τὴν βασιλείαν τῶν Ἱεροσολύμων, ἦτο ἡ βαδνυτέρα ἀγάπη ὅλης τῆς ζωῆς. Μέσα εἰς τὴν μουσουλμανικὴν Ἀνατολήν, ἐπὶ πολλὰ ἔτη, πᾶσι οἱ δύο ἐρασταὶ ἔζησαν

τὴν περιπετειώδη ζωὴν των, ἔχοντες μαζί των τὸν νόμιμον υἱὸν τοῦ Ἀνδρόνικου, τὸν μικρὸν Ἰωάννην, 10 ἐτῶν τότε, καὶ τὰ δύο παιδιά, Ἀλέξιον καὶ Εἰρήνην, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔδωκε ἡ ἐρωμένη του. Ἄλλως τε, μολονότι εὗρισκαν παντοῦ καλὴν ὑποδοχὴν, πούθενά δὲν τοὺς ἐκράτησαν πολὺν καιρὸν, φοβούμενοι τὴν ὀργὴν τοῦ αυτοκράτορος. Εἰς τὸ Μαρδὶν τοὺς ἔδιωξαν ἔγειναν

δεκτοὶ εἰς τὸ Ἐρζερούμ· εἰς τὴν Ἱβηρίαν ἔμειναν ὀλίγον μόνον τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ ταξίδια, κατέληξαν εἰς ἕνα ἐμίσην Τούρκον τῆς Χαλδαίας, ἐπὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης. Ὁ Σαλτούχ — ἔτσι ὠνομάζετο ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς — ἔδωκε εἰς τὸν Ἀνδρόνικον ἕνα ἰσχυρὸν φρούριον τῆς Κολωνείας, πολὺ πλησίον εἰς τὰ βυζαντινὰ σύνορα. Ὁ Κομνηνὸς ἐγκατεστάθη μὲ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ἔζη ζωὴν ἱππότην ληστοῦ, κάμνων ἐπιδρομὰς εἰς τὸ αυτοκρατορικὸν ἔδαφος, καὶ πωλῶν τοὺς αἰχμαλώτους του εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ σχέσεις του μὲ τὴν ἑξαδέλφην του καὶ ἡ διαμονὴ του μαζί μὲ τοὺς Τούρκους ἐπροκάλεσαν τὸν ἀφορισμόν του ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο ἀδιάφορος.

Ὁ Μανουὴλ ἦτο ἑξαλλος διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἀνδρόνικου. Εἰς ματὴν ἐπροσπάθησε μὲ χίλια μέσα νὰ τὸν συλλάβῃ. Πάντοτε διέφευγε.

Ἡ ΠΑΡ ΤΗΝ ΑΜΠΕΛΑΣ — ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΦΩΤΟΓΡ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΟΥ

* Συνέχεια «Παναθήναια» 15 Ὀκτωβρίου.

Ὁ δούξ τῆς Τραπεζούντος, Νικηφόρος Παλαιολόγος, ἐστάθη περισσότερο τυχερός· κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ ἀντὶ τοῦ πρίγκηπος, τὴν Θεοδώραν καὶ τὰ δύο τῆς τέκνα. Αὐτὸ ἐνίκησε τὴν ἀνίκητον ψυχὴν τοῦ ἀντάρτου. Ἐλάτρευε τὴν ἐρωμένην του, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ζήσει χωρὶς αὐτήν, καὶ ὄχι ὀλιγότερον ἠσθάνετο βαθεῖα τὸν χωρισμὸν τῶν παιδιῶν του. Ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ συγγνώμην. Ὁ Μανουὴλ ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος νὰ φέρῃ ὀπίσω τὸν τόσον ἐπικίνδυνον ἀντίπαλον· μετὰ τὴν συνειδημένην του ἐπιείκειαν ὑπεσχέθη εἰς τὸν ἐξάδελφόν του κάθε ἀσφάλειαν, καὶ ὁ Ἀνδρόνικος ἐπέστρεψε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν ὑποταγὴν του ἠθέλησε νὰ τὴν κάμῃ θεατρικῶς ὅπως ἤρμοζε εἰς τὴν ὑποκριτικὴν του τέχνην. Ἐξώσθη, ὄλον τὸ σῶμα, ἀπὸ τὸν λαμὸν ἕως τὰ πόδια, μετὰ σιδερένια ἀλυσίδα, ἡ ὁποία ἦτο κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὰ φορέματά του· καὶ ὅταν εἰσῆχθη εἰς τὸ ἀνάκτορον τῶν Βλαχερνῶν ἐνώπιον τοῦ Μανουὴλ, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν παρόντες, ἔπεσε κατωγῆς, μετὰ τὸ πρόσωπον κάτω, καὶ ἐζητοῦσε χάριν κλαίον. Ὁ Μανουὴλ, συγκινημένος πολὺ ἀπὸ τὴν σιάν αὐτῆν, ἔκλαιε καὶ αὐτὸς καὶ τοῦ εἶπε νὰ σηκωθῇ· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξηκολούθει νὰ μένῃ εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, καὶ παρουσιάζων τὴν ἀλυσίδα, ἐζήτησε, πρὸς τιμωρίαν τῶν πράξεών του, νὰ τὸν σύρουν ὡς αἰχμάλωτον ἐμπρὸς εἰς τὸν αυτοκρατορικὸν θρόνον. Ἠναγκάσθησαν νὰ συμμορφωθοῦν μετὰ τὴν θέλησίν του. Κατόπιν τὸν ὑπέδεχθησαν μεγαλοπρεπέστατα «ὅπως ἤρμοζε, λέγει ὁ χρονογράφος, εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐπανερχόμενον μετὰ τόσῳ μακρᾷ ἀπουσίᾳ». Ἐνόμισαν ὁμοῦ ἀσύνετον νὰ μείνῃ εἰς τὴν πρωτεύουσιν ὁ ἄσωτος αὐτὸς υἱός. Καὶ οἱ δύο, καὶ ὁ Μανουὴλ καὶ ὁ Ἀνδρόνικος, ἠσθάνοντο ὅτι δὲν θὰ ἐβράδυνε, ἔτσι, νὰ ξυπνήσῃ πάλιν τὸ παλαιὸν μῖσος. Ὁρίσθη λοιπὸν ὡς ἐντιμὸν ἐξορίαν τοῦ Ἀνδρονίκου τὴν Οἰνὸν ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Πόντου, καὶ ἐκεῖ ἔζησε «μακρὰν τοῦ Διὸς καὶ τοῦ κερανοῦ», ἔχων ὄλας του τὰς ἀναπαύσεις, λησιμῶν εἰς τὸ ἥμερον καὶ λαμπρὸν αὐτὸ καταφύγιον τὰς περιπετειᾶς του. Ἔβησαν πιδανὸν ὅτι ἡ Θεοδώρα τὸν ἠκολούθησε εἰς τὴν διαμονὴν του αὐτῆν. Ἐπέρασαν ἀκόμη ὀλίγα χρόνια καὶ ὁ δεσμὸς τῶν ἦτο διαρκής.

Ἐφαίνεται ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος εἶχεν ἐγκαταλείψει τὰς παλαιὰς φιλοδοξίας του. Ἐπιστρέφον καὶ κηρύττων τὴν ὑποταγὴν του, ὠρκήσθη ἐπισημῶς πιστὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ εἰς τὸν νέον υἱὸν τοῦ Ἀλέξιου. Φρόνιμος τῶρα καὶ ἤρεμος, ἐφαίνεται ὅτι εἶχε λησιμονήσει τὰς βλέψεις του πρὸς τὸν θρόνον καὶ κρατεῖν ὀριστικῶς τὴν ἀνήσυχον ψυχὴν του. Ἐπλησίαζε τὰ ἔξηνα τοῦ χρόνου. Εἰς τὸ ἥσυχον καὶ μεγαλοπρεπὲς καταφύ-

γιον διηγείτο τὰς περιπετειᾶς του, παραβάλλων τὸν ἑαυτὸν του, μετὰ τὴν συνειδημένην του πρὸς τὰ θρησκευτικὰ πράγματα ἀνευλάβειαν, πρὸς τὸν Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶχεν ὑποφέρει ἀπὸ τὸν φθόνον τῶν ἄλλων καὶ εἶχε ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγῃ εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Προσέθετε μάλιστα μετὰ κάποιαν εἰρωνείαν ὅτι εἶχεν ἰδῆ καὶ ἄλλους πολλοὺς ὅπως τὸν προφητὰντα. . . . Ὅμως κάτω ἀπὸ τὰ λευκὰ μαλλιά, τὸ σῶμα του ἦτο ἀκόμη ρωμαλέον, τὸ πρόσωπον νέον, ἡ ψυχὴ ζωηρὰ καὶ θερμὴ. Ἐχρειάζετο μόνον ἡ στιγμή πού θὰ ξυπνοῦσε τὴν μισοαναγκασμένην φιλοδοξίαν καὶ θὰ ἀναβε πάλιν τὸν πόθον τῆς ἀρχῆς.

Ὁ θάνατος τοῦ Μανουὴλ, τὸ 1180, ἔφερε τὴν στιγμὴν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτὸν περιήρχετο ἡ αὐτοκρατορία εἰς τὰ χεῖρα ἐνὸς παιδίου καὶ μιᾶς γυναίκος. Ὁ νέος ἡγεμὼν Ἀλέξιος ἦτο μόλις δώδεκα χρόνων· παιδάριον ἀκόμη, πού περνοῦσε τὸν καιρὸν του νὰ παίξῃ, νὰ λαπεύῃ, νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ κυνῆγι καὶ, ἀπειρος τελείως, δὲν ἠμποροῦσε ἀκόμη νὰ γνωρίζῃ τὴν ζωὴν. Ἡ μητέρα του, ἡ ἀντιβασιλίςσα, ἦτο ἡ θελατικὴ ἐκεῖνη Μαρία τῆς Ἀντιοχείας, τόσον ὠραία, τόσον χαριτωμένη· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν ἐγνώριζε τὰ πράγματα τοῦ κράτους, καὶ προσάτων ἦτο παραπολὺ γοητευτικὴ, ὥστε θὰ ἦτο δύσκολον νὰ μὴν κινήσῃ τὴν συκοφαντίαν μέσα εἰς τὴν διεφθαρμένην αὐτῆν αὐλήν. Γύρω της λοιπὸν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας της, ἐκινουῦντο ὀλοένα ἄνθρωποι ἀμυλλώμενοι ποῖος νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν της καὶ νὰ τῆς ἀρέσῃ. Ξένη πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτὸ, ἀισθανομένη ὅτι τὴν πολιορκοῦν αἱ ραδιουργίαι καὶ τὰ μῖση, ἡ Μαρία ἔκαμε τὸ σφάλμα νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν καὶ τὸ χειρότερον, νὰ κάμῃ κακὴν ἐκλογὴν. Ὁ πρωτοσεβαστὸς Ἀλέξιος, ἀνεψιὸς τοῦ Μανουὴλ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔδειξε προτίμωσιν, ἦτον ἕνας νόστιμος ἄνθρωπος, ὀλίγον θηλυπρεπής, λαμπρὸς ἱπότης, ὁ ὁποῖος τὴν ἡμέραν ἐκοιμάτο καὶ τὴν νύκτα διεσκεδάζε· ἐντελῶς ἀδρανής, δὲν ἠμποροῦσε νὰ τῆς εἶναι στήριγμα στερεόν. Τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς εὐνοίας πού ἐξεδήλωσε πρὸς αὐτὸν ἡ αὐτοκρατορία, ἦτον ὅτι πολλοὶ παραγκωνισθέντες δυσηρεστήθησαν καὶ διάφορα δυσάρεστα σχόλια ἐγεννήθησαν. Γρηγόριος ἀπέδωκεν εἰς τὸν πρωτοσεβαστὸν τὸν πόθον νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον καὶ νὰ νυμφευθῇ τὴν αὐτοκράτειραν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀποδοχὴν τῶν σχεδίων τοῦ εὐνοουμένου της.

Τὴν νέαν κυβέρνησιν ἐξέθεσε καὶ ἄλλη ἀφορμὴ. «Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μανουὴλ, τοῦ θεοπροβλήτου, ὁ λατινικὸς λαός, ὅπως γράφει ὁ Γουλιέλμος Τύρ, εἶχεν ἐκτιμηθῆ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀνδρείαν του.

Ὁ αὐτοκράτωρ περιφρονοῦσε τοὺς Γραικίλους του, ὡς ἀνθρώπους κωθρούς καὶ θηλυπρεπεῖς· γενναίωψυχοι αὐτοὶ καὶ ἀπαραιμίλλου ἀνδρείας, μόνον εἰς τοὺς Λατίνους ἐμπιστεύετο τὰ σπουδαιότερα πράγματα, βασιζόμενος δικαίως εἰς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν δραστηριότητά των. Ἐβρισαν πολὺ καλὴν ὑποδοχὴν πλησίον του καὶ ἐλάμβαναν διαρκῶς δειγμάτων τῆς μεγάλης του ἐλευθεριότητος· διὰ τοῦτο, εὐγενεῖς καὶ μὴ, ἔτρεχαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πρὸς αὐτόν, ὡς πρὸς τὸν μεγαλύτερόν των εὐεργέτην». Ἡ αὐλή, ἡ διοίκησις, ἡ διπλωματία, ἡ φρουρά, ἦσαν γεμᾶτα ἀπὸ Ἑυρωπαίους. Ἐξ ἄλλου, οἱ ἔμπροσθεν ἀποικοὶ τῆς Βενετίας, τῆς Γένουας, τῆς Πίζας εἶχαν σχηματίσει ὀλόκληρον συνοικισμὸν εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἡ Μαρία τῆς Ἀντιοχείας, ἐκ δικαιολογημένης προτίμωσως, ὁ πρωτοσεβαστὸς ἐξ ὑπολογισμοῦ, ἐνόμισαν καλὸν νὰ ἀποβλέπουν, ὅπως ὁ Μανουὴλ, πρὸς αὐτούς. Μεγάλῃ ἀπεριωκηνία. Ὁ θορυβώδης ὄχλος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ κληρὸς ὁ ὁποῖος τὸν διηύθυνε, ἐμίσησαν ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος περίπου, τοὺς Λατίνους· καὶ τὸ μῖσος αὐτὸ, πρέπει νὰ τὸ ὀμολογήσωμεν, τὸ ὑπέκαιον διαρκῶς ἡ αὐθάδεια τῶν βαρῶνων καὶ ἡ σκληρότης τῶν ἐμπόρων τῆς Δύσεως. Ἐξέθεσαν εἰς τὴν ἀντιβασιλίςσαν τὴν ἀντιπάθειαν πού ἐνέπνεον οἱ σύμμαχοι τῶν ὁποῖους ἐξέλεξε· καὶ γρηγόριος ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία, τόσον ἀγαπημένη πρὶν καὶ δημοτικῇ, τῶρα ἦτο διὰ τὸν μιστὸν ὄχλον τοῦ Βυζαντίου, «ἡ ξένη». Ἔτσι καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀργότερα, ἔλεγαν διὰ τὴν Μαρίαν Ἀντουανέταν: «ἡ Αὐστριακὴ».

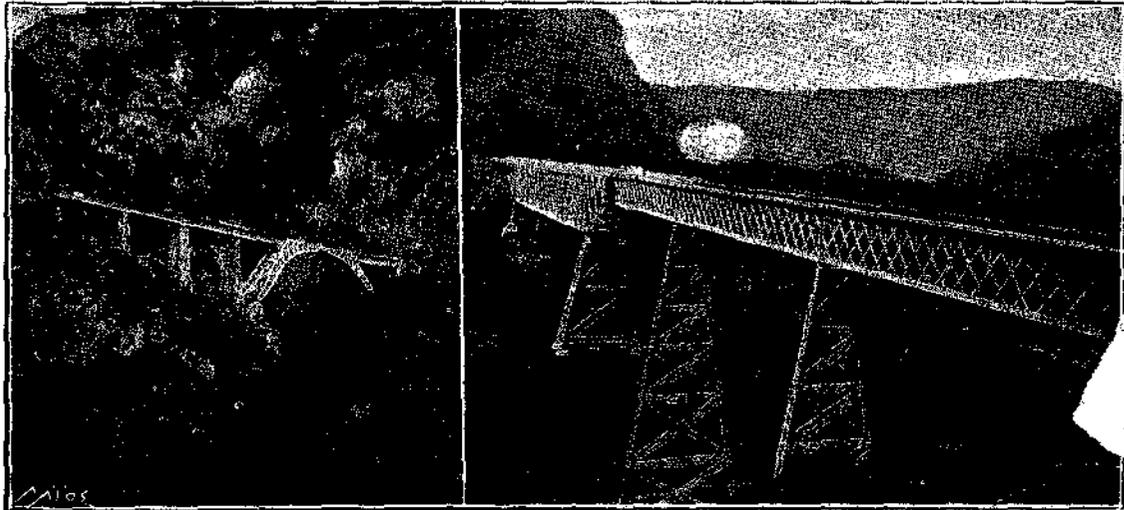
Ἡ γενικὴ δυσἀρέσκεια ἐξηδηλώθη γρηγόριος καὶ μετὰ τὴν γενόνητα. Ἡ Μαρία, ἡ κόρη τοῦ Μανουὴλ ἀπὸ τὸν πρώτον γάμον, ἀντιπαδοῦσε βαθεῖα τὴν μητριαν της. Γυναίκα ἐνεργητικῇ, τολημῆρᾷ, καὶ βιαίᾳ, συνώμοσε ἐναντίον της. Ἀλλ' ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη. Τότε ἐκ συμφώνου μετὰ τὸν ἄνδρα της, τὸν καίσαρα Ρενιέ τὸν Μομφεράτον καὶ μετὰ τοὺς κυριώτερους δαδούς, κατέλαβε τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, τὴν μετέβαλον εἰς φρούριον καλέσαντες ὀπλίτας, καὶ ἐμήνυσε τὴν θάλασσαν τῆς εἰς τὴν αὐτοκράτειραν. Ἦτο Μάϊος τοῦ 1182.

Ὁ λαὸς ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν συνωμοτῶν, καὶ ὁ κληρὸς μετὰ τὸν πατριάρχην ἐπίσης. Διὰ νὰ δοθῇ ἕνα τέλος, ὤρμησαν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπολέμησαν κάτω ἀπὸ τὰς στοὰς ἀκόμη τοῦ ναοῦ, καὶ ὁ πατριάρχης ἠναγκάσθη νὰ ἐπέμβῃ ὁ ἴδιος. Τὸ γεγονός ἐκαμε οὐατράν ἐντύπωσιν εἰς τὴν θεοφοβουμένην πρωτεύουσιν, καὶ ἡ ἱερὸς οὐλος πράξις κατέστησε τὴν κυβέρνησιν, ἡ ὁποία εἶχε διατάξῃ τὴν προσβολὴν, περισσότερο ἀντιδημοτικῇ. Τέλος ἡ ἀντιβασιλίςσα καὶ ὁ σύμβουλος της ἠναγκάσθησαν νὰ ἀμνηστεύσουν

τοὺς ἐπαναστάτας καὶ νὰ δείξουν ἐσομένως καθαρά τὴν ἀδυναμίαν των. Ἐκαμαν ὁμοῦ καὶ ἕνα λάθος ἀκόμη. Ὁ πρωτοσεβαστὸς ἠθέλησε νὰ τιμωρήσῃ τὸν πατριάρχην καὶ τὸν ἐξώρισε εἰς μοναστήριον. Αἱ διαμαρτυρίαι τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου κατέδειξαν εἰς τὸν πρωτοσεβαστὸν τὸ λάθος του. Ἡ πόλις ὀλόκληρος ἐπανεφερε ἐν θριάμβῳ τὸν πατριάρχην εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν· ὅλοι οἱ δρόμοι τῆς πρωτεύουσιν ἀνέδιδαν μῦθρα καὶ λιβάνι, καὶ ἀντήχον ἀπὸ τὰς φωνὰς τοῦ λαοῦ. Νέα ἐσομένως ἦτα τῆς κυβερνήσεως.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἦσαν εὐνοϊκὰ εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ἐναντίον τῆς γενικῆς μισητῆς βασιλείας ὅλοι ἐπεριμεναν ἕνα σωτήρα καὶ ὅλοι ἀπέβλεπαν εἰς τὸν λαμπρὸν ἐξάδελφον τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος. Ἐπειτα, πρὸ καιροῦ, τοῦ εἶχαν προφητεύσει, καὶ ἦτο γνωστὸν, ὅτι θὰ ἀνέβαινε τὸν θρόνον· ὅλοι εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπίστευαν εἰς τὰς προσφησίας αὐτάς, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀνδρόνικος ἀκόμη. Πρὸ πάντων ὁμοῦ διὰ τὸν λαόν, ἦτο προωρισμένος, νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ, ἀντὶ τῆς «ξένης», τὴν ἐθνικὴν δυναστείαν καὶ τὴν παράδοσιν. Ὀλοένα, εἰς τὴν δημοτικὴν αὐτῆν καὶ ἐμπαθῆ πρωτεύουσιν, ἡ τόσον παραταμένη ἐπαφὴ μετὰ τοὺς Λατίνους, ἡ ἀνάμνησις τῆς αὐθάδους τῶν στάσεως, ἡ μνησικακία διὰ τὸν πληγωμένον ἐγωισμόν, ἡ δυσἀρέσκεια τῶν πάντων διὰ τὴν βλάβην τῶν χρηματικῶν συμφερόντων, προετοίμασαν φοβεράν ἐξέγερσιν τοῦ βυζαντινοῦ ἐθνισμοῦ. Ὁ Ἀνδρόνικος ἔγεινε ὁ ἀρχηγός. Αὐτὴ ἡ πριγκίπισσα Μαρία, ὅταν ἔγεινε ἡ στάσις, τοῦ ἔγραψε καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἐπέμβῃ· ἔπειτα, οἱ πλέον ἐξέχοντες ἄνδρες τῆς αὐτοκρατορίας διαρκῶς τὸν προσεκάλουν καὶ τὸν ἐβεβαίοναν ὅτι, ἂν ἐδέχετο, ὅλοι θὰ ἐτάσσοντο εἰς τὸ πλευρόν του. Ὁ Ἀνδρόνικος ἠσθάνετο τὴν αἰωνίαν του φιλοδοξίαν νὰ ἐξυπαρξῆ. Διὰ νὰ προετοιμώσῃ τὸν δρόμον, ἐπιτηδειότατα, ἐφαίνετο περιφρονητὸς μετὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον τοῦ νεοῦ αὐτοκράτορος, ἀνήσυχος διὰ τὰ σχέδια πού ἀπέδιδαν εἰς τὸν πρωτοσεβαστὸν, καὶ ἰδιαίτερος παραξενεούμενος διὰ τὰς φήμας πού ἤκουοντο διὰ τὴν αὐτοκράτειραν. Ἦξευρε ὅτι οἱ δύο υἱοὶ του ἦσαν μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν τῆς πριγκίπισσας Μαρίας καὶ ἐσομένως παρεῖχεν ἐλπίδας καὶ ἐγγυήσεις εἰς τοὺς δυσἀρεστημένους· ἐπεριμενε λοιπὸν τὴν στιγμὴν, ἡ ὁποία καὶ ἦλθε περὶ τὰ μέσα τοῦ 1182. Ἡ κόρη τοῦ Μαρίας ἔτρεξε τότε εἰς τὴν Οἰνὸν, νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ ὅτι ἦτο ἡ κατάλληλος ὥρα νὰ ἀρχίσῃ τὴν πάλιν. Ὁ Ἀνδρόνικος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Μετὰ τὴν συνειδημένην του βιανότητα ὁ εὐφυῆς Πρωτεύς, ὅπως τὸν ὀνομάζει ἕνας σύγχρονος, παρουσιάσθη μετὰ τὰς πλέον εὐλόγους ἀφορμὰς

ΓΕΦΥΡΑ ΑΣΩΠΟΥ (ΠΑΠΑΔΙΑΣ)

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΓΕΦΥΡΑ ΜΠΡΑΔΟΥ

δικαιολογῶν τὴν στάσιν του. Ἐξῆρε τὴν ἀγνόητῃ τῶν βλέψεων του, ὑπέμνησε μάλιστα ὁ ἴδιος τὸν ὄρκον ποὺ εἶχε δώσει εἰς τὸν Μανουὴλ καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ὁ μόνος του σκοπὸς ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν νεαρὸν αὐτοκράτορα ἀπὸ τοὺς ἐλευθεροὺς συμβούλους του. Ἀπέναντι κυβερνήσεως ἀνικάνου καὶ ὑποστηριζομένης ἀπὸ τοὺς ξένους, παρουσιάσθη ἐπίσης ὡς ὁ μόνος ἔχων καθήκον νὰ φροντίσῃ διὰ τὰ συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ὁ μόνος φιλορώμιος, ὡς ὁ μόνος ἐπίσης, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πείραν του ἠμποροῦσε νὰ σταματήσῃ τὴν μοναρχίαν εἰς τὸν κατήφορον τῆς ἀβύσσου. Τὰ πλήθη γοητευμένα τὸν ὑπεδέχθησαν μ' ἐνθουσιασμόν εἰς ὄλον του τὸν δρόμον. Εἰς μάτην οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀσιατικῶν θεμάτων — ἐπαρχῶν — ποὺ εἶχαν μείνει πιστοὶ εἰς τὴν ἀντιβασιλείαν, ἠθέλησαν κατ' ἀρχὰς νὰ ἀνακόψουν τὴν πορείαν του εἰς μάτην ὁ Ἀνδρόνικος Ἄγγελος, ὁ ὁποῖος ἐστάλη ἐναντίον του, ἐπροσπάθησε νὰ τὸν καταβάλῃ. Ὁ στρατὸς του ἦτον ἀπρόδότης καὶ ἐνικήθη φοβούμενος δὲ ὁ ἴδιος μήπως πληρώσῃ μὲ τὴν ζωὴν του τὴν ἥτιαν του, ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀποσυρτήσεως καὶ ἠτύμωλῃσε πρὸς τὸν ἀντάρτην. Αὐτὸς δέ, ὁ ὁποῖος πάντοτε εὗρισκε κατὶ ἀστεῖον, ἐνθυμήθη ὑποδεχόμενος τὸν νέον του δαδόν, τὸ λόγιον τοῦ Εὐαγγελίου ὁποῦ, ἄγγελός θὰ ἐστέλλετο νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὸν δρόμον.

Ὁ Ἀνδρόνικος Ἄγγελος πραγματικῶς εὗρηκε μμητάς. Ὃταν ὁ στρατὸς τοῦ Κομνηνοῦ ἐφθάσε ἐμπρὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου, ὁ στόλος ὁ ὁποῖος εἶχε ἐντολὴν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διόδον

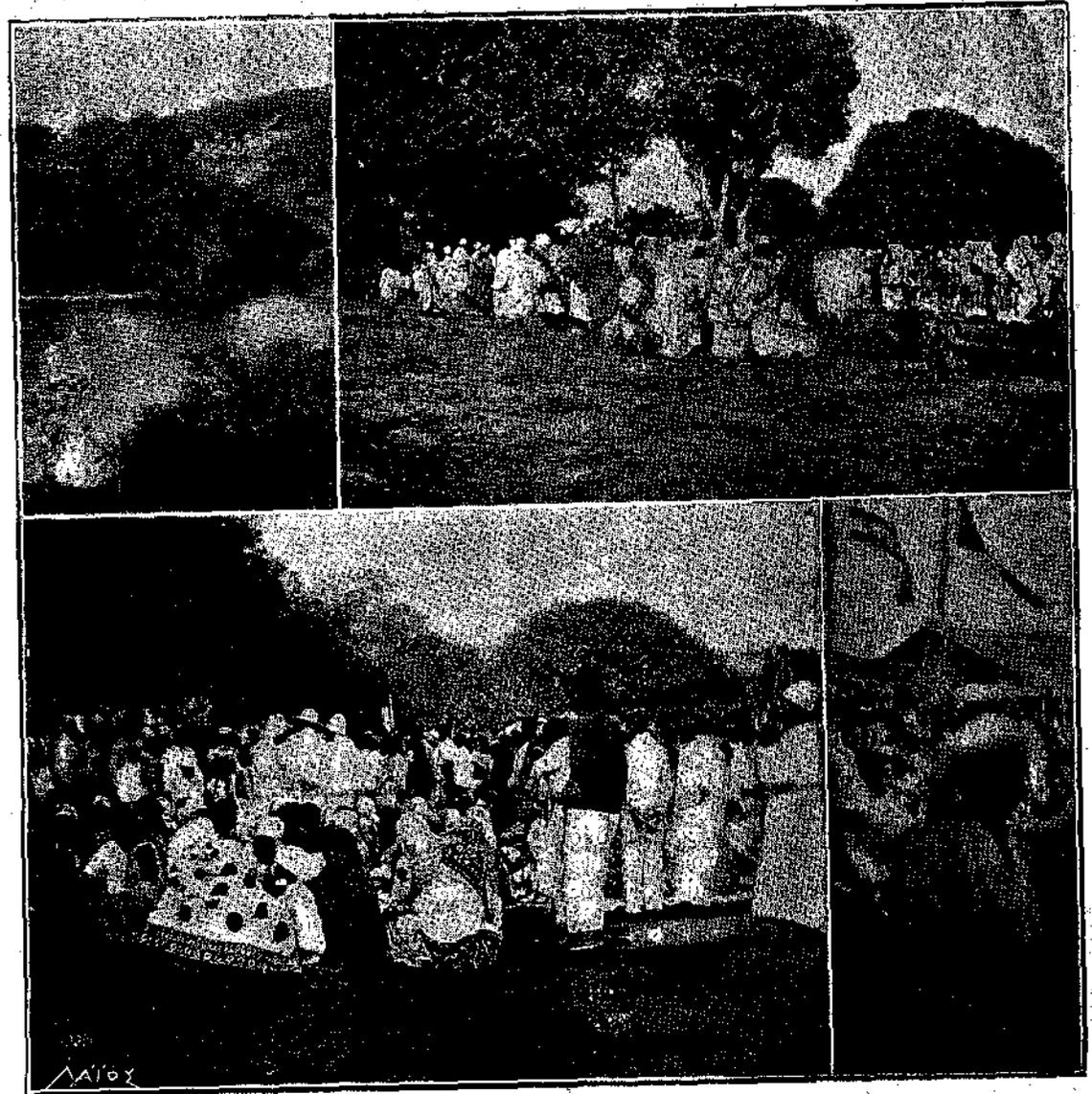
τοῦ στενοῦ ἠτύμωλῃσε, χωρὶς νὰ φέρῃ τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν, καὶ ὁ Ἀνδρόνικος ἀπῆλθινε, ἀπὸ τὸ στρατόπεδόν του τῆς Χαλιεδόνας, εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπεροπτικὸν ἔγγραφον, ἀπαιτῶν ν' ἀποπεμφθῇ ὁ πρωτοσεβαστός, νὰ ἀποσυρθῇ ἡ βασίλισσα εἰς μοναστήριον καὶ νὰ δοθῇ ἡ ἐξουσία εἰς τὸν νεαρὸν αὐτοκράτορα. Ὁλη ἡ πρωτεύουσα εὐχαρίστησε τὸν νέον ἀρχοντα καὶ ἔπεσε στὰ πόδια του. Ὁ λαὸς καὶ πολλοὶ ἀλλοκοὶ ἔσπευδαν καθημερινῶς εἰς τὴν Χαλιεδόνα νὰ τὸν ἴδουν· ἐθαύμαζαν τὸν ρωμαλέον ἄνδρα, τὴν εὐγλωττίαν του, καὶ ἐπέστρεφαν εὐχαριστημένοι, λέγει ὁ ἱστορικὸς Νικητάς, σὰν νὰ εἶχαν ἐπισκεφθῇ τὰς γῆσους τῶν μακάρων καὶ εἶχαν καθῆσει εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ ἡλίου.

Μὲ ὄλην τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐπαναστατῶν, ὁποῖοςδήποτε ὑπουργός, ὀλίγον ἐνεργητικὸς, δὲν δὲ ἔμεινε ἀνυπεράσπιστος. Ὁ πρωτοσεβαστός Ἀλέξιος θὰ εἶχε, μὲ τὸ χρέμα, τὴν πίστην καὶ σταθερὰν ὑποστήριξιν τῶν Λατίνων ἠμποροῦσε ν' ἀντισταθῇ. Ἀντὶ τούτου παρεδόθη μέσα εἰς τὸ ἀνάκτορόν του εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, ὁ ὁποῖος διέταξε καὶ τὸν ἐτύφλωσαν. Τίποτε δμως δὲν εἶχε ἀκόμη κατορθωθῇ, αὐτὸ τὸ ἔβλεπε καλὰ ὁ Ἀνδρόνικος, ἐνόσφ τὰ τάγματα λατίνων μισθοφόρων καὶ οἱ δυτικοὶ ἀποικοὶ κατεῖχαν τὴν πρωτεύουσαν. Διὰ νὰ τοὺς ξεκάμουν, κατέφυγαν εἰς τὰ παλαιὰ μίση τῶν ἐθνικοφρόνων. Διέδιδαν — καὶ ἔγεινε εὐκόλως πιστευτὸν — ὅτι οἱ ξένοι ἐσκόπευαν νὰ ἐπιπέσουν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μὲ τὸ πρόσημα αὐτὸ ἀπέστειλαν ἐναντίον των ὄλον τὸν ὄχλον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐγεῖνε ἐπίδρομὴ εἰς τὴν λατινικὴν συνοικίαν, καὶ τὸ μαινόμενον πλήθος ἐληλάτησε, ἐπυρπό-

λησε καθεὶ. Αἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά, οἱ γέροντες, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς τῶν νοσοκομείων ἐθανατώθησαν. Εἰς μίαν ἡμέραν ὁ ἐθνικὸς φανατισμὸς τῶν Βυζαντινῶν ἐξεδικήθη διὰ τὸ μῖσος ἑκατὸν χρόνων. Οἱ ὀλίγοι Λατῖνοι ποὺ ἐσώθησαν, ἔφυγαν· ὁ Ἀνδρόνικος ἠμποροῦσε τώρα νὰ εἰσέλθῃ ἀκίνδυνα εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Ἦλθε μέσα εἰς τὸν γενικὸν ἐνθουσιασμόν, χαιρετώμενος ἀπὸ ὄλους ὡς ὁ σωτὴρ καὶ ἐλευθερωτὴς τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ὁ λίγνος ὁ φωτίζων τὰ σκότη ὡς τὸ λαμπρὸν ἄστρον. Ὀλίγοι μόνον φρόνιμοι ἄνθρωποι ἐνόησαν τί

ἐκρύπτετο κάτω ἀπὸ τὴν συμπάθειαν τοῦ Ἀνδρονίκου πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξιον· ὁ πατριάρχης Θεοδόσιος ἦτο ἓνας ἀπ' αὐτούς. Ὃταν ὁ Ἀνδρόνικος τοῦ ἔλεγε περίλυπος ὅτι μόνον αὐτὸς ἀπέμεινε νὰ ἐπαγρυπνῇ διὰ τὴν τύχην τοῦ νεαροῦ πρίγκηπος, καὶ ὅτι δὲν εἶχε κανένα βοηθὸν ἢ στήριγμα εἰς τὸ βαρὺ ἔργον, ὁ ἱεραρχὴς μὲ τόναν διαφορούμενον, ὁ ὁποῖος ἔκρυπτε ἀρκετὸν θάρρος, ἀπήντησε ὅτι ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅπου ὁ Ἀνδρόνικος εἰσῆλθε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατέλαβε τὰ βασίλεια, ἀδιστακτικῶς ἐδεώρησε πεθαμένον τὸν νεαρὸν αὐτοκράτορα.

Μαδαγασκάρη. 1 Τοπίον. — 2 Ἀφίξις τοῦ Μακόα τῆς Ἀφρικής διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς 14 Ἰουλίου. — 3 Συνέδριον ἰθαγενῶν διὰ τὴν 14 Ἰουλίου. — 4 Μία ἑλληνικὴ σημαία εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Ραρίας τοῦ Ἀττίσου. — Φωτογρ. Γ. Σκοπελίτη

Ὁ πατριάρχης Θεοδοῖος εἶχε δίκαιον. Ἡ φιλοδοξία εἶχε ξυπνήσει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Κομνηνοῦ: θὰ ἔκαμνε τὸ πᾶν διὰ τὴν βιανοποίησιν.

Καὶ πρὶν ἀκόμη ἔλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἶχε προβῆ εἰς μέτρον χαρακτηριστικόν. Κατὰ διαταγὴν του, ἡ ἀντιβασίλισσα καὶ ὁ υἱὸς τῆς ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον καὶ μετεφέρθησαν, σχεδὸν ὡς ὑπόδικοι, εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἑπαυλιν Φιλοπάτιον. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐπῆγε νὰ τοὺς ἰδῇ, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἀκόμη ἡ στάσις του ἦτο ἀρκετὰ ὑποπτος. Ἐδειξε πραγματικῶς μεγάλον σεβασμὸν πρὸς τὸν νέον αὐτοκράτορα, ἀλλ' ὄχι καὶ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶπε καθαρὰ ὅτι ἀποροῦσε πῶς εὐρίσκειτο ἐκεῖ. Ἐπῆγε κατόπιν εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τάφον τοῦ ἐξαδέλφου του Μανουήλ· ἔκλαιε θερμὰ, ὡς καλὸς ὑποκριτής, ἐμπρὸς εἰς τὸν σαρκοφάγον, καὶ ἡ προσποιητὴ αὐτῆ θλίψις του ἐνεπνεύσε ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς παρευρισκομένους. Κατόπιν ἠθέλησε νὰ μείνῃ μόνος διὰ νὰ ὁμιλήσῃ ὀλίγας στιγμὰς μὲ τὸν νεκρὸν. Μερικοὶ ἀστεῖοι διασκεδάζοντες μὲ τὴν συνομιλίαν αὐτῆν, ἀπέδιδαν εἰς τὸν Ἀνδρόνικον τὰ ἐπόμενα λόγια: «Σὲ κρατῶ τώρα, ἐσὲ ποῦ μὲ κατεδίωκες καὶ μὲ ἠνάγκασες νὰ πλανῶμαι πάντοῦ ὁ βαρὺς λίθος σου σὲ ἔχει κλεισμένον εἰς αἰωνίαν εἰρκτὴν, καὶ ἀπὸ τὸν βαθὺν ὕπνον σου, μόνον ἡ σάλπιγξ τῆς δευτέρας παρουσίας θὰ σὲ ξυπνήσῃ. Τώρα θὰ ἐκδικηθῶ κατὰ τῆς γενεᾶς σου καὶ θὰ μοῦ πληρώσουν οἱ ἰδικοὶ σου δλον τὸ καινὸν ποῦ μοῦ ἔκαμες».

Οἱ ἀστεῖοι αὐτοὶ δὲν εἶχαν ἄδικον. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς τοῦ Μανουήλ, ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, ἐξηφανίζοντο, θύματα τῆς φροβερᾶς φιλοδοξίας τοῦ Ἀνδρόνικου. Μόνος κύριος ὁ Ἀνδρόνικος ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ὡς πραγματικὸς βασιλεὺς: τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους, προπάντων τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μεγάλων ἀριστοκρατικῶν οικογενειῶν τοὺς ἀπεμάκρυνε ἀμελεῖντα ὄλους εἰς ἄλλας τὰς θέσεις ἐτοποθέτησε ἀνθρώπους ἰδικούς του. Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ πραγματικῶς αὐτοκράτωρ, ἔπρεπε ἀκόμη νὰ λείψουν οἱ τρεῖς, ποὺ τὸν ἐχώριζαν ἀπὸ τὸν θρόνον, ἡ χήρα καὶ τὰ δύο τέκνα τοῦ Μανουήλ. Ἡ πρωτότοκος ἔλειψε πρώτη ἀπέθανε ἑξαφνικὰ, καθὼς καὶ ὁ σίξυγός της ὁ καῖσαρ Ρενιέ, καὶ κανεὶς δὲν ἀμφέβαλλε ὅτι ἀπέθαναν δηλητηριασμένοι. Διὰ νὰ ἀπαλλαγθῇ ἀπὸ τὴν ἀντιβασίλισσαν ὁ Ἀνδρόνικος δὲν κατέφυγε εἰς τὸ ἴδιον ἀπλοῦν μέσον. Τὴν ἐμίσει, ὅπως εἶναι γνωστόν, πρὸ πολλοῦ ἠθέλε λοιπὸν ἡ ἐκδίκησίς του νὰ γείνῃ περίτεχνος. Ἦρχισε νὰ καταφέρεται ἐναντίον της, ὅτι κρυφίως ἀντέπραττε κατ' αὐτοῦ βλάπτουσα οὕτω τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους, καὶ διεκέρυξεν ὅτι

ἂν δὲν ἀπεμάκρυναν τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν γυναῖκα, θὰ κατέλειπε αὐτὸς τὴν διοίκησιν μὴ θέλων νὰ συνυπέχῃ τὰς εὐθύναις. Ἐξήγειρε οὕτω χωρὶς δυσκολίαν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἤδη ἐναντίον τῆς ξένης, καὶ μὲ θορυβώδεις διαδηλώσεις ἀπήτησε ἀπὸ τὸν πατριάρχη νὰ ἀπομακρύνῃ διὰ τῆς ἐπιβολῆς του τὴν ἀντιβασίλισσαν. Τὸ ἔδαφος ἦτο προετοιμασμένον μὲ ὅλην τὴν ἀντίστασιν μερικῶν τιμίον ἀνδρῶν, παρεσκευάσαν κατὰ τῆς ἀτυχούς Μαρίας τῆς Ἀντιοχείας τὴν σκληροτέραν δικαστικὴν κωμῶδιαν.

Ὁ Ἀνδρόνικος τὴν κατηγοροῦσε ὅτι συνεννοεῖται μὲ τοὺς ξένους· συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη, ἐγκαταλειμμένη εἰς τὰς ὕβρεις καὶ τὴν βαναυσότητα τῶν φυλάκων της. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀρκετὸν αὐτὸ. Προσήχθη εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ὁ νέος Ἀλέξιος ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν, θέτων τὴν ὑπογραφὴν του μὲ ἐρυθρὰν μελάνην «πάν σταγόνα αἵματος» εἰς τὸ ἔγγραφο ποῦ κατεδίωξε τὴν μητέρα του. Ἡ Μαρία τῆς Ἀντιοχείας ἐστραγγαλίσθη μέσα εἰς τὴν εἰρκτὴν της: ἦτο μόλις τριανταπέντε ἐτῶν. Τὸ μῖσος τοῦ Ἀνδρόνικου δὲν ἱκανοποιήθη μὲ τὴν ἐννομον αὐτῆν δολοφονίαν· ἐξέσπασε ἀκόμη καὶ εἰς τὰς εἰκόνας τῆς ἀτυχούς ἡγεμονίδος. Διέταξε νὰ τὰς καταστρέψουν ἢ νὰ τὰς παραμορφώσουν, φοβούμενος μήπως ἡ γεμάτη φῶς ἐμορφία της προκαλέσῃ τὴν συμπάθειαν διὰ τὸ τραγικὸν τέλος της.

Ὁ αὐτοκρατορικὸς κῆπος, ὅπως λέγει ὁ Νικήτας, ἔχανε ἕνα ἕνα τὰ δένδρα του. Γρήγορα, τὸν Σεπτέμβριον 1183, μέγα συμβούλιον τοῦ στέμματος, προετοιμασμένον ἄλλως τε, ἐγνωμάτευσε ὅτι θὰ ἦτο ὠφέλιμον καὶ συμφέρον νὰ συμβασιλεύσῃ ὁ Ἀνδρόνικος. Ὅταν ἡ ἀπόφασις αὐτῆ ἐγείνε γνωστὴ, ἡ χαρὰ τῆς πρωτευούσης ἦτο ἀπερίγραπτος. Ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἔβλεπε τὸν εὐνοούμενόν του νὰ ἀνεβαίνῃ τὸν θρόνον, κατελήφθη νομίζεις ἀπὸ μανίαν καὶ ἐχώρευε εἰς τοὺς δρόμους, τραγουδοῦσε, χειροκροτοῦσε. Τὸ ἀνάκτορον τῶν Βλαχερνῶν κατελήφθη, καὶ ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ ὑπεχώρησε εἰς τὴν ἐπικειμένην στάσιν. Τότε ἐγείνε κάτι περίεργον καὶ ἀπροσδόκητον. Ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ ὁποῖος εἶχε προετοιμάσει τὰ πράγματα, ἐφαίνετο διατάζων καὶ ἠρνεῖτο νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν. Ἐγείνε ἀνάγκη νὰ τὸν καθίσουν εἰς τὸν θρόνον διὰ τῆς βίας, νὰ τοῦ θέσουν, ἀκουσίως του σχεδόν, τὴν ἐρυθρὰν μίτρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ νὰ τοῦ φορέσουν τὸν αὐτοκρατορικὸν μανδύαν. Τέλος ἐδέχθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, ὅταν ἐστέφθη εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἤκουε ὄχι μὲ δυσσάρεσκίαν τὸ ὄνομά του πρὶν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξίου εἰς τὰς ἐπισήμους ἐπευφημίας. Τότε,

ΚΑΜΙΛΑΝ — ΥΠΟ ΚΑΘΗΤ. ΜΟΝΕ

λέγει ένας χρονολόγος, διὰ πρώτην φοράν ἐφάνη εὐθύμως τὸ σκληρὸν βλέμμα του ἔγεινε ἤρεμον καὶ ὑπεσχέθη ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας του τὰ πράγματα θὰ ἔβρουν κατ' εὐχὴν.

Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνισχύρου συμβασιλέως ἦτο πρᾶγμα ἐλάχιστον διὰ τὸν Ἀνδρόνικον. Ἐίχε ὀρκισθῆ ἐπισημως, ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ὅτι ἐδέχεται τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν βοήθησιν ἀπλῶς τὸν ἐξαδέλφον του Ἀλέξιον. Πρὶν περᾶσαι ἕνας μῆνας, καθ' ὑποβολὴν του, ἡ γερούσια ἀπεφαίνεται ὅτι ἕνας ἀρχηγὸς ἐχρηιάζεται μόνον διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ὅτι ἐπομένως ἦτο πρόπον νὰ παραιτηθῆ ὁ Ἀλέξιος. Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, ὁ Ἀλέξιος, τὸν Νοέμβριον

1183, ἐστραγγαλίσθη εἰς τὰ δωμάτια του. Τὸ πῶμα του, τὸ ἐπῆραν καὶ τὸ ἐπέταξαν ἔμπροσθεν εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, ὁ ὁποῖος τὸ ἔσπρωξε μετὰ τὸ πόδι του μετὰ τὴν ὕβριν αὐτῆν: «Ὁ μὲν πατήρ σου ἦτο ἐπίορκος, ἡ δὲ μήτηρ σου ἐταιροῖκὸν γύναιον» καὶ διέταξε νὰ τὸ ῥίξουν εἰς τὸν Βόσπορον. Κατόπιν, περιφρονῶν τελείως τὴν κοινὴν γνώμην, ἐνυμφεύθη τὴν μνηστῆν τοῦ θύματός του, Ἄνναν τὴν κόρην τοῦ Λουδοβίκου 7^{ου}, ἡ ὁποία δὲν ἦτο ἀκόμη ἔνδεκα ἐτῶν καὶ ἠνάγκασε τὴν ἐκκλησίαν νὰ λύσῃ τὸν πρὸς τὸν Μανουὴλ ὄρκον του. Ἐξῆντα τριῶν ἐτῶν ὁ Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς ἔγεινε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

[Μετάφρ. Κ.]

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΗΑ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

I. ΦΙΝΟ—Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ *

Ο ΕΝΕΡΓΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

— Ἀποσπάσματα —

Υπάρχει τι τὸ κατ' οὐσίαν θεῖον ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Ἐξευγενίζει καὶ ἐξίψοι τὴν ψυχὴν. Ἐνισχυεὶ δὲ καὶ τὸ σῶμα. Διαχέει ὀλονεὶ ἀτιμωσίαν ἰκανοποιήσεως καὶ γαλήνης περὶ τὸ «ἐγώ» μας.

Πάντες ἀισθανόμεθα ὡς ἔξ ἐνστικτοῦ τὰς ἡδονὰς τῆς ἐργασίας. Φαινόμεθα ἐργαζόμενοι δι' ἕνα σκοπὸν μᾶλλον ἢ ἥττον προσεχῆ, ἀλλ' ὅταν ἐπιτύχωμεν τούτου, ἐπεκτείνουμεν τὰ ὄρια αὐτοῦ καὶ ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν μας. Ἡ ἐργασία εἶνε πολλὰκις ὅπως τὸ κινήγιον. Ἀδιάφορον μᾶς εἶνε τὸ προϊόν, τὸ οὐσιώδες δι' ἡμᾶς εἶνε ἡ κίνησις ἢ νὰ ἐπιβάλλει. Πηγὴ λήθης διὰ τὰ βίσινα τῆς ζωῆς, γεννᾷ τὰς πλεῖστας αὐτῆς ἀγαλλιάσεις. Ἡ εὐτυχία δὲν δύναται νὰ νοηθῆ ἄνευ τῆς ἐργασίας ὅπως καὶ ἡ ζωὴ ἄνευ τῆς κινήσεως. Αἱ μορφὰι τῆς ἐργασίας παραλλάσσουν ἐπ' ἀπειρὸν, ἀλλ' ἡ στοιχειώδης αὐτῆς ἀρχὴ ἀποτελεῖ ζωτικὴν ἀνάγκην ὡς ὁ ὕπνος. Ἐπιβαλλεται καὶ εἰς πάντας. Καὶ οἱ ἀεργοὶ ἀκόμη ἀναγκάζονται νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἐργασίαν διότι ἄλλως κινδυνεύουσι νὰ ἴδωσι φθινούσας τὰς σωματικὰς ἢ διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ αὐταὶ αἱ ἀπολαύσεις ἐκ τῆς ἐνεργείας προκύπτουσιν. Ἄν μὴ τεθῆ εἰς ἐνεργεῖαν μία δύναμις, ἂν μὴ ἀναπτυχθῆ δράσις, ἡδονὴ δὲν ὑπάρχει.

* Ὅλοι παριστάνουσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ὀλίγοι τὰς ἡδονὰς ἃς μᾶς προσπορίζει. Τὸ «ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν

* Ἐκδόσις Γεωργίου Δ. Φέξη.

ἄρτον σου» μένει ὡς ἀπειλὴ ἐπικρεμαμένη ἐπὶ τῆς ζωῆς μας. Μᾶς καταπτοεὶ δὲ ἡ σκληρότης αὐτῆς. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δὲ τῆς καταθλιπτικῆς αὐτῆς ὑποβολῆς ἀπεχθανόμεθα τὴν ἐργασίαν.

Ὅχι, ὁ οὐρανὸς δὲν μᾶς ἔδωκε τὴν ἐργασίαν ὡς ποινήν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἐξωραΐσμα καὶ ὡς τροφήν τῆς ζωῆς.

Ἀποκρίνοντες ἐκ τῆς ἐργασίας ποθοῦμεν τὴν ἀνάπαυσιν. Ἀλλ' ἡ ἀνάπαυσις αὕτη ἀπαξ ἀποκτηθεῖσα μᾶς προσεχέει ἀνεκδιήγητα δεινά. Ἡ μακροβιότης ἢ ἐν ἐπιγνώσει ἢ ἀσυνειδήτως ἐπιδιώκομεν ὅλοι, μόνον εἰς τοὺς φιλέργους προσμειδίᾳ. Ἡ συνήθεια τοῦ ν' ἀποσύρηται τοῦ ἐνεργοῦ βίου ὁ μεταξὺ τοῦ 40^{ου} καὶ 50^{ου} ἔτους ἡλικίας ἀστὸς εἶνε ὀλεθρία διὰ τὴν μεσαιὴν κοινωνικὴν τάξιν ἐν Γαλλίᾳ. Ὅλοι οἱ μικροὶ ἐκείνοι εἰσοδηματῆται οἱ ὄνειρευόμενοι ἀνάπαισιν μόνον, ἀποθνήσκουσι συνήθως ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου μετὰ πάροdon ὀλίγου χρόνου. Αἱ νόσοι τοὺς διαβιβρώσκουν καὶ τοὺς ἀποδεδεικνύουσιν. Ἡ διάνοια τῶν ἐξασθενεῖ. Ἐπέρχεται δὲ ραγδαίως ὁ γεροντικὸς μαρasmus μετὰ τὰ παρεπόμενα δεινά του.

Καλὸν εἶνε βεβαίως, ὅσο γρηάσει τις, νὰ περιορίσῃ τὴν δραστηριότητά του. Ἀλλ' εἶνε ἐπιβλαβέστατον τὸ νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ τελείως. Οἱ μεγάλοι Ἀγγλοὶ πολιτευόμενοι, τῶν ὁποίων μᾶς εἶνε γνωστὸς ὁ τρόπος τοῦ ζῆν, μᾶς προβάλλουσι διδακτικὸν παράδειγμα. Ὁ ὄγδοσκον-τούτης Γλάδστον, καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ σχολιάσῃ τὰς Γραφὰς καὶ νὰ σχίσῃ ξύλα, ἔμεινε παροιμιώδης.

Ἡ ἐργασία εἶνε ἀπαραίτητος ὅπως ἡ τροφή. Ἀλλά, καθὼς αὕτη, ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ἐργασία νὰ

ἐκλέγεται νὰ ἐνασκήται μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελῶς. Ἡ κατὰχρησις αὐτῆς ἀποβαίνει ὀλεθρία. Αἱ δυσάρεστοι συνθήκαι, ὅσο ἄς διεξάγεται, προκαλεῖ ἀπαισίας συνεπείας. Ὅλη ἡ κοινωνικὴ ἀναστάσις τῶν νεωτέρων χρόνων εἰς οὐδὲν ἄλλο κυρίως ἀποβλέπει ἢ εἰς τὸ νὰ βελτιώσῃ τοὺς ὄρους τῆς ἐργασίας, νὰ καταστήσῃ αὐτὴν δικαιότεραν καὶ μᾶλλον ἰκανοποιητικὴν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὴν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Ὅσοι παραγνωρίζουσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐργασίας ἀγνοοῦσι τὰς στοιχειώδεις βάσεις τῆς λειτουργίας τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ.

Ἡ ἐργασία κατορθοῖ τὰ πάντα ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ μὴ τὴν παραιτήσῃ. Ἡ ἰδιοφυΐα καὶ τὸ τάλαντον εἶνε ἀπλούστατα προϊόν ἐπιμονῆς. Ὅλοι ἄρα δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν ἰδιοφυΐαν, ἀρκεῖ νὰ θέλωμεν σθεναρῶς καὶ νοημόνως. Κατὰ τὸν Βυρφῶνα μάλιστα καὶ αὕτη ἡ μεγαλοφυΐα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ μακρὰ ὑπομονή. Εἶνε βεβαίως ἐσφαλμένη καὶ ὑπερβολικὴ ἡ γνώμη αὕτη. Ὑπάρχει τι ἐν τῇ μεγαλοφυΐᾳ, ὅσο ἐκφεύγει τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς θελήσεώς μας. Ἄς παρηγορηθῶμεν ἐν τούτοις ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει πολὺ περισσότερα εἰς τὴν ἐπίμονον ἐργασίαν τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ἰδιοφυῶν, ἢ ὅσα εἰς τὰ σπάνια ἐκείνα μετέωρα, ἄτινα κατηγγαίωσαν ἐπὶ βραχείᾳ στιγμῇ τὸν οὐρανὸν τῆς ἱστορίας τῆς. Καὶ ἐπὶ τέλους, πολλὰ εὐεργετικὰ δυνάμεις, ἃς βαπτίζομεν μεγαλοφυΐας, δὲν ἦσαν ἢ μεγάλα ἰδιοφυΐα. Ἀλλὰ καὶ μεγαλοφυΐαι καὶ ἰδιοφυΐαι ἄνευ τῆς ἐργασίας δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν.

Ἡ φιλολογικὴ κληρονομία, ἢν κατέλειπεν ὁ Αἰμύλιος Ζολᾶ, εἶνε ὄντως τεραστία τὸν ὄγκον. Ἡ ἔτησις παραγωγή του, ἀνερχομένη πολλὰκις εἰς 1000 ἢ 1200 ἐντύπους σελίδας, ἐξέπληττε τὺς πολλοὺς τὸν φίλον. Τὸν ἡρώτων μίαν ἡμέραν τὸ μυστικὸν τῆς τοσοῦτω ἐπιβλητικῆς δημιουργικότητός του.

— Ἐγράψω μόνον τρεῖς ἕως τέσσαρας σελίδας τὴν ἡμέραν, μοι εἶπε, ἀλλὰ τὰς παράγω τακτικώτατα. Πολλαπλασιάσατέ τας ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους καὶ ἐπὶ τὰ ἔτη τῆς ἐργασίας ὅσα δυνάμεθα ν' ἀντέχωμεν, καὶ θὰ ἔχετε τὸ μυστικὸν τῆς παραγωγῆς μου ἥτις φαίνεται εἰς τόσους καταπληρικτῆς.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ βαθμοὶ δράσεως, ὅπως ὑπάρχουσι καὶ βαθμοὶ εὐτυχίας. Ὑπάρχει ἐν πρώτοις ἡ ματαιὰ ἐκείνη καὶ ἀγονὸς ἀεικινήσια, ἢν δὲν πρέπει νὰ συγγέωμεν πρὸς τὴν ὑγιᾶ καὶ παραγωγικὴν ἐργασίαν. Ὑπάρχει ἔπειτα ἡ ἐργασία, τῆς ὁποίας τὸ ὑπέρομετρον ἄχος ἢ οἱ δυσμενεῖς ὄροι συντρίβουσι τὸ ἄτομον καὶ καταστρέφουσι τὴν ὑγιείαν του. Ὑπάρχει ἡ ἐργασία ἢ ἀποκλειστικῶς σωματικὴ ἢ ἀποκλειστικῶς διανοητικὴ. Ἀμφότεραι, μέχρι καταχρησέως φθάνουσαι, εἶνε ἐξ-ἴσου ἐπιζήμιοι διὰ τὴν ἀεισιωδῆς εἶνε νὰ χρησιμεύῃ ἡ ἐργασία ὡς ἐνεργητικὸν συμπλήρωμα τῆς ζωῆς μας, ὡς ρυθμιστῆς αὐτῆς ὑπέροματος. Εἰς τοὺς διὰ τοῦ ἐγκεφάλου μόνον ἐργαζομένους χρειάζεται καὶ ἡ σωματικὴ ἀσκήσις· εἰς δὲ τοὺς χειρῶνακτας καὶ ἡ διανοητικὴ ἀσκήσις.

Τὸ ἰδεώδες τῆς ἐνεργοῦ ζωῆς ἔδει ν' ἀνταποκρίνηται κάλλιον πρὸς τὰς ἐνδομύχους ἡμῶν κλίσεις καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑγιείας ἡμῶν. Δυστυχῶς δὲν μᾶς παραχωρεῖ πολλὰκις τὸ δικαίωμα τοῦτο ἢ τὴν τύχην, ὅπως δὲν μᾶς δίδει πάντοτε οὔτε τὴν ἰδεώδη γυναῖκα ὡς σύζυγον, οὔτε περιουσίαν ἐπαρκῆ διὰ τὰς ὀρέξεις μας.

Εἰς τὸν νοοῦντα καὶ δρῶντα ἄνθρωπον ἀποκείται πλέον νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ σφάλματα τῆς τύχης. Δὲν τὸ κατορθώνει πάντοτε. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς θελήσεώς του τῶ πορίζουσι πολλὰκις εὐτυχίαν ὅσην σχεδὸν θὰ τῶ παρεῖχε καὶ ὁ δρισιτικὸς αὐτοῦ θρίαμβος.

Ἡ δράσις εἶνε στοιχεῖον καὶ ὄρος τῆς εὐτυχίας. Δὲν ἔπρεπε νὰ λέγοιεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κατὰ τὴν περιφημίαν ἐκείνην ἐπιρῶνησιν τῆς Ἐλισάβετ Βrowning: «ὦ, τί ὄραία ἡμέρα ἐκείνη, ὅποταν ὄλοι θ' ἀναπαύωνται! . . .» Ὅχι! ἡ ὄραιότερα ἡμέρα θὰ εἶνε ἐκείνη καθ' ἣν ὄλοι θὰ ἐργάζωνται κατὰ τρόπον λογικόν, συμφώνως πρὸς τὰς κλίσεις τῶν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιείας τῶν. Ἡ κοινωνικὴ πρόοδος εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἀποβλέπει, πῶς νὰ καταστήσῃ τὴν ἐργασίαν ὑποχρεωτικὴν διὰ τοὺς ἀέργους, νὰ ἐλαττώσῃ τὸ ἄχος τῆς διὰ τοὺς ταπεινοὺς καὶ νὰ ἐπιφέρῃ μείζονα τάξιν εἰς τὴν ἄτακτον ἐργασίαν.

Ἡ εὐτυχία τῶν τε ἀτόμων καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἴσως μόνον νὰ κερδίσῃ ἔχει ἐκ τούτου.

Μεταφραστῆς ΑΑΕΕ. Ι. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἀλλαγὴ φαγητοῦ...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ — Γιατί ἐπετάξατε τὴν ἐφημερίδα;
Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ — Διότι αὐτὸς ὁ κύριος μ' ἐνοχλεῖ.
Ο ΜΑΘ. — Ποιὸς κύριος;
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἐνας κύριος, ποὺ διαμαρτύρεται διαρκῶς εἰς τὴν ἐφημερίδα του, δι' ὅλα τὰ πράγματα καὶ μὲ ὅλους τοὺς συνδυασμοὺς τῶν ψηφίων τοῦ ἀλφάβητου.
Ο ΜΑΘ. — Ὁ κύριος αὐτὸς εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐπισημθεύθῃ τελευταίως σκοδρα γυαλιά. Δὲν εἶναι ὁ μόνος. Τί θέλετε νὰ κάμωμεν;
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ. Ἐάν ὁ κύριος αὐτὸς τὰ ἐβλεπεν ὅλα μαθρα, ἀπλῶς, δὲν θὰ εἶχα κανένα λόγον νὰ ἐνοχληθῶ. Καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα μαθρα ἢ κόκκινα, ἀφοῦ μάλιστα μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν χωρὶς νὰ βλάπῃ κανένα, ἐπαυξάνει τὴν ποικιλίαν τῆς ζωῆς καὶ μᾶς δίδει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γυμνάζωμεν τὴν ψυχὴν μας διὰ τὸν ἀγῶνα τῶν αἰσθημάτων. Ἀλλὰ ὁ κύριος αὐτὸς κάμνει κατ' ἄλλο. Πιστοποιεῖ διαρκῶς τὰ ἴδια πράγματα, διὰ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἴδια συμπεράσματα. Τόσον ποὺ νομίζει κανεὶς ὅτι τὰ συμπεράσματα γεννοῦν τοὺς συλλογισμοὺς του καὶ ὄχι οἱ συλλογισμοὶ τὰ συμπεράσματα. Δὲν ὑπάρχει δέ, ὅπως σὰς ἔλεγα καὶ ἄλλοτε, ἀνιερωτέρα καὶ πλέον ἐπικίνδυνος μαγία ἀπὸ τὴν μαγίαν τῶν συμπερασμάτων.
Ο ΜΑΘ. — Δὲν εἰμπορῶ νὰ φαντασθῶ τί κάμνει ἐπιτέλους αὐτὸς ὁ κύριος, ποὺ σὰς ἐτάραξε τόσον τὰ νεύρα. Δὲν μοῦ δίδετε παρακαλῶ τὴν ἐφημερίδα;
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Περίττον. Θὰ σὰς ἀπαλλάξω ἐγὼ ἀπὸ τὸν κόπον νὰ εἰσελθετε εἰς τὸν λαβύρινθον αὐτόν. Ἀπλούστατα ὁ κύριος παρατηρεῖ κατὰ διαφόρους τρόπους ὅτι ὁ Ἕλλην εἶναι τέτοιος καὶ τέτοιος. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι τέτοιος δὲν εἰμποροῦν νὰ γίνων ὀρισμένα πράγματα, τὰ ὅποια ὁ κύριος αὐτὸς φαίνεται ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ γίνων. Κατὰ βάθος ὅμως πάλιν, ὁ κύριος φαίνεται ὅτι εἶναι εὐχαριστημένος διὰ τὸ δὲν γίνονται. Ἐννοεῖτε, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐνοχλητικὰ πράγματα.
Ο ΜΑΘ. — Πῶς ἐφθάσατε εἰς τὸ τελευταῖον σας συμπέρασμα; Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι ὁ κύριος αὐτὸς, ἀντὶ νὰ εἶναι εὐχαριστημένος, ὅπως λέτε, θλίβεται ἐξ ἐναντίας διὰ τὸ ἀνέφικτον τῶν πραγμάτων ποὺ ἐννοεῖται.
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὸν θριαμβευτικὸν τόνον τῶν συμπερασμάτων του. Ὅταν ἀπαγγέλλῃ κανεὶς δυσσιώωνους χρησιμοῦς, ἢ φωνὴν του πρέπει νὰ εἶναι χαμηλὴ καὶ τὸ πρόσωπον του σκυθρωπὸν. Ἐάν ἢ Πυθία ἐπροφήτευσεν μίαν καταστροφὴν μὲ τὸν τόνον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, θὰ τὴν εἶχαν λιθοβολήσῃ ἐπάνω εἰς τὸν μαντικὸν τρίποδα. Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι μίαν λεπτομέρεια. Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν οὐσίαν, διότι καὶ ἡ οὐσία εἶναι ἐνοχλητικῆ.
Ο ΜΑΘ. — Κατὰ ποῖον τρόπον;
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Κατὰ τὸν τρόπον ποὺ θὰ σὰς ἐξηγήσω. Ὁ Ἕλλην εἶναι τέτοιος καὶ τέτοιος...
Ο ΜΑΘ. — Ἐβραβεθῆκαμεν νὰ τὸ ἀκούωμεν.
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία εἶναι τέτοια καὶ τέτοια...
Ο ΜΑΘ. — Ἐχορτάσαμεν νὰ τὸ διαβάζωμεν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει αὐτὸ καὶ αὐτό...
Ο ΜΑΘ. — Ἀπεκάμαμεν ἀπὸ τὰς πιστοποιήσεις.
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἰσα-ἴσα. Ἐπειδὴ ἐβραβεθῆκαμεν καὶ ἐχορτάσαμεν καὶ ἀπεκάμαμεν, ἀντὶ νὰ χρησιμοποιεῖται εὐκόλως χρησιμοῦς, θὰ ἔπρεπε νὰ ἰδοῦμεν τί εἰμπορεῖ ἐπιτέλους νὰ γίνῃ ἀπὸ τὸν Ἕλληνα, τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, τοῖα πράγματα, τὰ ὅποια διὰ νὰ εἶναι τέτοια, ὅπως μᾶς τὰ περιγράφουν, φαίνεται ὅτι δὲν εἰμποροῦν νὰ εἶναι διαφορετικὰ.
Ο ΜΑΘ. — Διατί νὰ μὴν ἐλπίζωμεν ὅτι εἰμποροῦν νὰ γίνων;
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διότι ἡ ἐλπίς εἶναι κατὰ τι πολὺ μακροπρόθεσμον. Καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ζοῦν σημερον πρέπει κατὰ νὰ κάμουν καὶ αὐτοὶ περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ πελεπίζωνται. Ἀλλῶς δὲν ἔχουν λόγον ὑπάρξεως. Ἐπειτα εἶναι πολὺ πιθανὸν αὐτὸ ποὺ περιμένωμεν νὰλλάξῃ, νὰ μὴν ἀλλάξῃ ποτέ. Καὶ τότε πολλοὶ γενεαὶ δὲν θὰ κάμνουν ἄλλο παρὰ νὰ γράφουν ἀρθρα ὁμοία μὲ αὐτὸ, ποὺ ἐδιάβαζα πρὸ ὀλίγου, καὶ νὰ παραδίδουν ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην τὰς ματαιὰς προσδοκίας των. Οἱ σύγχρονοι ἔχουν χρέος νὰ κάμουν τὸ καθήκον τους πρὸς τὸ παρόν, μὲ τὸ ὑλικὸν ποὺ τοὺς δίδει. Ἐτοι μόνον παρασκευάζεται τὸ μέλλον. Καὶ ὅταν ἀπελιπίζονται ἀκόμη, πρέπει γὰρ προσπαθοῦν νὰ πελεπίζωνται. Ὅρα, ὥστε ἀπὸ τὴν ἀπελιπίαν των νὰ πηγάξῃ ἕνα ἔργον τέχνης καὶ ὄχι μίαν ἀγονοῦς φιλοσοφίαν. Ζεῦρετε μὲ τί ὁμοιάζει αὐτὸ ποὺ γίνεται;
Ο ΜΑΘ. — Σὰς ἀκούω.
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ὅμοιάζει ὡς νὰ σὰς δίδουν πηλὸν καὶ σεῖς νὰ ἄδύρεσθε διότι δὲν εἰμπορεῖτε νὰ πλάσετε μὲ αὐτόν ἕνα ψωμί. Εἰμπορεῖτε ὅμως νὰ πλάσετε ἕνα κανάτι. Ἡ ὡς νὰ σὰς δίδουν ζυμάρι καὶ σεῖς νὰ φωνάζετε: «Ἀλλοίμονό μου! Πῶς εἰμπορῶ νὰ πλάσω ἕνα στανμί μὲ τὸ ἀκατάλληλον αὐτὸ ὑλικόν!» Κ' ἔπειτα νὰ σταυρῶνετε τὰ χεῖρα σας καὶ νὰ πιστοποιήτε ὅτι μὲ τὸν πηλὸν δὲν κατασκευάζονται ψωμιά καὶ μὲ τὸ ζυμάρι κανάτια. Ὅποιοῦποτε κατὰ πρέπει νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν αὐτὴν ζύμη, ἢ ὅποια δὲν εἶναι τόσον κακῆς ποιότητος ἐπιτέλους, ὅσον τὴν φανταζόμεθα.
Ο ΜΑΘ. — Ὅμιλετε διὰ τοὺς πολιτικοῦς.
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ διὰ τοὺς πολιτικοῦς καὶ διὰ τοὺς ποιητὰς καὶ διὰ τοὺς καλλιτέχνας καὶ δι' ὅλους τοὺς δημιουργοῦς.
Ο ΜΑΘ. — Ἀλλὰ τί θὰ γίνων τότε αἱ θεωρίαι μας;
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ τὰς διατάξωμεν νὰ ξαναγυρίσουν εἰς τὸ τελευταῖον βιβλίον, ἀπὸ τὸ ὅπολον τὰς ἐφαρῶσαμεν.
Ο ΜΑΘ. — Κατελήφθητε βλέπω ἀπὸ κεραυνοβόλον αἰσιοδοξίαν.
Ο κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν πρόκειται περὶ αἰσιοδοξίας. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν βραβεθῆ κάποτε νάκούουν τὸν δίκαιον Ἀριστείδην. Κ' ἐγὼ ἐβραβεθῆκα νάκούω τὴν Ῥωμαϊκὴν κακομοιρίαν, διατυμπανισμένην ἀπὸ τὴν φλυαρίαν τοῦ καφενεῖου ἕως τὴν φιλοσοφίαν τῶν χρονογραφήματων. «Πάντων ἐστὶ κόρος, καὶ εὐνῆς καὶ φιλότητος»... Δὲν νομίζετε ὅτι πρέπει νὰλλάξωμεν φαγί;
Ο ΜΑΘ. — Ἄν μᾶς τὸ ἐπιτρέψῃ ὁ κύριος;

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ

ΕΝΑΣ φίλος μας μᾶς ὑπέδειξε εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ «Ἀνδρόνικου» ἕνα μεταφραστικὸν μαργαρίτην τὸν ὅποιον παραδίδομεν εἰς τὸ κοινόν. Ὁ ἀγαπητὸς μεταφραστὴς ἔκαμε ἕνα μικροῦσκον ἄλμα 7 περίπου αἰώνων πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔβαλε ἕνα «ἀτρόπλοιο» νὰ περιμένῃ τὸν Ἀνδρόνικον τὴν νύκτα ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δραμετεύσῃ. Δὲν εἶναι βέβαια ὁ πρῶτος μαργαρίτης τῶν «Παναθηναίων». Θὰ τοὺς ἀναγράφομεν εὐχαρίστως ἂν μᾶς ὑποδεικνύονται ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας μας. Errare humanum est.

ΑΝΕΒΑΙΝΑ προχθὲς τὴν ὁδὸν Σταδίου. Κάθε σωπὸς Ἀθηναῖος πρέπει νὰ περάσῃ κάθε ἡμέραν τὸ γεφύρι ποὺ ἐνώνει τὰς δημοκρατίας μὲ τὰς ἀριστοκρατίας Ἀθήνας. Μέσα εἰς τὴν πρόοδον ποὺ πηγεῖ τὸν δρόμον αὐτόν, ποὺ μοιάζει κάπου-κάπου σὺν πρόοδος νεοπλοῦτου, μὲ διασκεδάσει πολλὰς φορὰς νὰ σκοτίζωμ σὲ μίαν πέτρα ριχμένη ἐπάνω στὴν ἀσφαλτον. Ὁλοένα ἐμπρός, κουνάει. Ἐπειτα, ἕνας ὄρος τεχνικός εἶναι καὶ ἡ ἀντίθεσις. Αὐξάνει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ κόβει τὴν μονοτονίαν. Σὲ μίαν τέτοια πέτρα ἐσκόνταρα προχθὲς κ' ἐσταμάτησα ἔξω ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Διαφημίσεων—πρῶθιν ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν—. Ἐκείταξα τὴν εἰκονογραφημένην διαφήμισιν τῆς Παναγιωτίου Ἐκθέσεως. Μὴν ἦταν καμιά φάρσα; Εἶδα ὅτι ἦτον πραγματικότης καὶ ἐφαντάσθηκα τὸν θυμὸν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκθέσεως ὅταν μάθη ὅτι τὸ ἀριστοῦργημα αὐτὸ ἐτοιχοκλήθη εἰς τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν.

Τώρα προσπαθοῦσα νὰ εἶρω μὲ τί ἐμοίξαν οἱ δυστυχισμένοι θεοὶ τῶν προγόνων μας ποὺ τοὺς εἶχαν ζωγραφισμένους ἐκεῖ ἐπάνω.
 Ἐξάφην ἕνας φίλος μου καλλιτέχνης μὲ σκουντὰ:
 — Τίς γοργόνες κυττάζεις;
 Καὶ μαζί ἐξακολουθήσαμεν τὸ ἀθηναϊκὸν χάζημα.

ΕἶΠΑΝ διὰ τὴν θεατρικὴν κριτικὴν τῆς κ. Πετρούλας Ψηλορείτης ὅτι ἦτον παραπολὺ αὐστηρά. Ἐνα ἄβρον γυναικεῖον χεῖρ νὰ γράφῃ τόσον ἀμείλιχα! Κάποιος ἔλεγε πάλιν: «Ἐταί εἶναι ἡ κριτικὴ; ἢ νὰ εἶναι ἢ νὰ μὴν εἶναι. Μεταξὺ τῶν θυμάτων τῆς ἡσαν καὶ φίλοι μας καὶ συνεργάται. Θύελλα λοιπόν, ποὺ ἐσάρωσε ὅτι εὐήγηρον ἐμπρός τῆς. Δὲν ὑπάρχει φοβερότερος πόλεμος ἀπὸ τὸν πόλεμον τῶν ἰδεῶν. Δὲν ἐφρασθῆ ὅτι ὀνόματα ἀναγνωρισμένα καὶ ὄξια, ποὺ δὲν ἔπασσαν δι' αὐτὸ νὰ τὰ τιμῶν. Τὰ «Παναθηναῖα» πρῶτα. Καὶ πρῶτα αὐτὰ θὰ ἐπαινεῖσουν τὸ ἄξιον ἔργον των.

Ο κ. Ποριώτης εἰς τὸν «Νουμᾶν», λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς ἰδρύσεως καλλιτεχνικοῦ θεατροῦ, ποὺ ἀψηχόλησε τόσον τοὺς χρονογράφους τῶν καθημερινῶν φύλλων, κατόπιν ἐνὸς ἀρθρον τοῦ κ. Νιρβάνα, προτείνει τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Βασιλικοῦ Θεατροῦ, ὑπὸ μίαν νέαν καὶ δυνατὴν διεύθυνσιν. Ὑποδεικνύει μάλιστα τὸν κ. Κονστ. Χατζόπουλον, μὲν γνωστὸν λόγιον καὶ κριτικόν, διὰ τὴν δύσκολον αὐτὴν θέσιν. Ἐάν ὁ κ. Ποριώτης λογαριάσῃ μαζί μὲ τὸν ἐνοδόχον, δὲν εἰμπορεῖ βέβαια κανεὶς νὰ εὐχηθῇ καλυτέραν λύσιν τοῦ ζητήματος. Τὸ Βασιλικὸν Θεατρον ἦτο τὸ ἐνδεδειγμένον νὰ καταστή ἢ ἐθνικὴ καλλιτεχνικὴ μας σκηνή. Ὑπολείπεται νάκούωμεν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀρροδιῶν. Τὸ Βασιλικὸν Θεατρον, μ' ἕνα νέον ὄργανισμὸν, τοῦ ὁποίου ἀπαραίτητον στοιχεῖον θὰ ἦτο ἡ παράλληλος ἰδρυσις θερινῆς σκηνῆς, διὰ τὴν ὅποιαν θὰ ὑπῆρχεν ἔτοιμον τὸ ὑλικόν, εἰς πρόσωπα καὶ πράγματα—πρὸ πάντων πράγματα—θὰ εἰμποροῦσε ἴσως νὰ συναντήσῃ καὶ τὰς παχείας του ἀγέλαδος. Τὸ περιεργον ὅμως εἶναι εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἰστο-

ρίαν, ὅτι οἱ ἀπαισιοδοχοὶ καὶ οἱ σπεύσαντες νὰ χορηγήσουν τὴν εὐχὴν περὶ καλλιτεχνικοῦ θεατροῦ, ὡς καθαρὸν ὄπτιον, ὑποδεικνύουν τώρα τρόπους πραγματοποιήσεως τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν πόθων, καὶ τὴν φαντάζονται δυνατὴν. Ὁ ἴδιος ὁ κ. Ποριώτης, ἐνῶ εἰρωνεύεται ἐλαφρῶς τὰ σχετικὰ χρονογραφήματα, ὡς γραφέντα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ γεμισθῇ μία στήλη ἐφημερίδος, καταλήγει νὰ ζητήσῃ τὰ ἴδια περίπου πράγματα, ποὺ ἐζητοῦσαν οἱ ἀτυχεῖς χρονογράφοι, μὲ ἄλλα λόγια. Ἀλλὰ τί σημαίνει; Ἄς γίνῃ τὸ καλὸν καὶ ἂς προέλθῃ ἀπὸ ὀπουδήποτε.

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Θωμᾶς Οἰκονόμου

Αἱ παραστάσεις τοῦ κ. Θωμᾶ Οἰκονόμου εἰς τὸ «Πανελλήνιον» εἰλκυσαν κάπως τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ καὶ τώρα παύουν. Δὲν ἐφρόντισα νὰ μάθω τὸ διατί, διότι ξενίζω πῶς ὅτι καλὸν εἰς τὸν τόπον μας δὲν ἡμπορεῖ νὰ πᾶν ἐμπρός. Θὰ ἔλθῃ ἴσως καιρὸς.

Ἐν τῷ μεταξὺ θέλω νὰ εἰπῶ δύο λόγια διὰ τὸν κ. Οἰκονόμου. Εἰς κάθε ὄρον ὅπου ἐμφανίζεται εἶναι καὶ μίαν ἀποκάλυψιν. Κατέχει τὰ ἀπαραίτητα προσόντα ποὺ χρειάζεται ἕνας ἠθοποιὸς διὰ νὰ ἀποδώσῃ ἕνα ὄρον: νὰ τὸν ἐννοήσῃ πρῶτα καλῶς, νὰ τὸν αἰσθανθῇ, καὶ μὲ τὴν εὐχὴν νὰ τὸν ἀποδώσῃ.

Εἶναι πράγματα λεπτότατα ποὺ ἡμποροῦσαν νὰ μὴν ἐλκύσουν τὴν προσοχὴν τῶν θεατῶν, ἂν δὲν τὰ ἐχρωμάτιζε ἡ τέχνη τοῦ ἠθοποιῦ τὸ φῶς ποὺ τοὺς δίνει, τὰ δειχνεῖ μὲ ὅλην τὴν εὐμορφίαν τῶν τῆς τεχνικῆς, αὐτὴν ποὺ τοὺς ἔχει χαρίσει ὁ δημιουργὸς των. Μοιάζει τὸ δράμα μὲ εἰκόνα ζωγραφικῆν. Ἐχει καὶ αὐτὸ ἀνάγκην ἀπὸ τὸ κατὰλληλον φῶς, διὰ νὰ φανῇ ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν ὅτι εἶναι, καὶ νὰ πάρουν ζωὴν αἱ λεπταὶ ἀποχρώσεις ποὺ κρύβονται εἰς τὴν σκιάν καὶ ποὺ γίνονται γοητευτικαὶ καὶ συναρπάζουν ὅταν ἀποκαλυφθοῦν.

Αὐτὰ μοῦ τὰ ὑποβάλλει μαζί μὲ ἄλλα, ἰδιαιτέρως ἡ τελευταία βραδεία τοῦ «Ρόσμπερσοῦ». Μικρὸς ὁ ὄρος ὑπὸ ἐποψιν ἐκτάσεως ὅμως πολὺ λεπτὸς τέτοιος, ποὺ σὲ ἄλλα χεῖρα ἡμποροῦσε νὰ φανῇ ἀσημαντός. Ὁ κ. Οἰκονόμου, κατ' ἐξοχὴν σύγχρονος, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀφομοιώνεται τελείως πρὸς τὸν ὄρον ποὺ παίζει... Τὸν ἔχει πλέον κτήμα του, εἶναι ὁ Ὁσβάλδος, ἢ εἶναι ὁ διδάσκαλος τοῦ Ρόσμπερ. Καὶ ἂν διὰ μίαν στιγμὴν ὁ συγγραφεὺς ἐνόμιζε ὅτι ὁ ἠθοποιὸς ἐπρόσθεσε ἢ ἀφῆρεσε κατὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπον ποὺ ἐκείνος ἔγραψε, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἐχειροκροτοῦσε τὸν κ. Οἰκονόμου. ποὺ εἶδε καὶ μὲ τὰ δικὰ του μάτια ὅτι ἐκεῖνος τοῦ ὑπέβαλεν.

Μερκῶς λεπτομερείας τῆς τέχνης του δὲν θέλω εἰπῶ νὰ τὰς θίξω, διότι ἴσως ξαναγράψω. Θέλω νὰ εἰπῶ τὸν θάνατον τοῦ Ὁσβάλδου εἰς τοὺς «Βρυκόλακας» ὁ ὁποῖος δίδει πέρα-πέρα τὴν εἰκόνα τοῦ ἀρρώστου κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς προσβολῆς, τόσον ὅμως ρεαλιστικά, ποὺ σχεδὸν φεύγει ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς τέχνης. Ἄλλοι ἀκριβῶς ἐτόνισαν αὐτὸ ὡς πολὺ τεχνικόν. Καμιά ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰ ἰδῶ ἕναν ἄνθρωπον νὰ πεθαίνῃ ὅπως πεθαίνει ἀληθινά. Ἀρκεῖ νὰ μοῦ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ θανάτου.

Αὐτὸ τὸ γνωρίζει περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ὁ κ. Οἰκονόμου. Εἰς τοὺς ἰδίους «Βρυκόλακας» μᾶς δίνει τραπὸν δείγματα. Ἡ στιγμὴ τοῦ τέλους τοῦ δράματος εἶναι μίαν λεπτομέρεια. Δὲν ἐπιμένω κἀν. Ἀπ' ἐναντίας τὴν ἔχω λησμονήσει ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ τὴν ἔγραψα. Μὲ κατέχει τὸ σύνολον τῆς τέχνης του, ἢ πνοὴ ποὺ δίδει σὲ καθεὶ. Ἐπειτα ἡ σκιά ποὺ ξεύρει νὰ ρίξῃ ἐκεῖ ποὺ πρέπει, μὲ τὴν ἐμφυτον εὐφυίαν καὶ μὲ τὴν ἀκρι-

βειαν που προσοδίδει ή μελέτη. Έκείνο που δείχνει τον κ. Οικονόμου υπέροχο, είναι ή άβιαστη απόδοσις. Αναβλύζει ή φράσις του σαν από πηγήν. Διαβάζει με μεγάλα γράμματα μέσα στο βιβλίον που του άνοιγει το τάλαντόν του διά να εύρη μίαν από τας χιλιάς μορφάς που ή δημιουργική φαντασία ήμπορει να πλάση με την ίδιήν της δύναμιν.

K. M

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΠΟ τὸ Δερελί. Αί άνασκαφαί του Παλαιοκάστρου έξακολουθούν επιτυχώς.

Μέχρι σήμερον εύρέθησαν ύπερβυθισμένα ψηφίσματα, τεμάχια άγάλματος και άλλα σπουδαία αναθήματα. Κατωτέρω άποστέλλω τὸ κείμενον ενός ψηφίσματος, τουδ όποιον τὰ γράμματα διατηροῦνται πολύ καλά, εἶνε δὲ και τὸ συντομώτατον ἐξ όλων τῶν άνευρεθέντων, ληφθὲν κλειψιτύπως και πιστεύομεν, ότι ο κ. Αρβανιτόπουλος θά μάς επιτρέψη τήν δημοσίευσιν αὐτοῦ και μόνον.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ Η ΠΟΛΙΣ Η ΓΟΝΝΕΩΝ ΕΔΩΚΕΝ ΣΙΜΙΝ, ΑΙ ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ ΑΗΜΗ ΤΡΙΕΙ ΠΡΟΞΕΝΙΑΝ ΙΣΟ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΕΝΚΤΗΣΙΝ ΕΠΙΝΟΜΙΑΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΑΥΤΩΙ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗ ΝΗΣ ΤΑΓΕΥΟΝΤΩΝ ΜΑΝΙΓ ΧΟΥ ΝΙΚΑΙΟΥ ΑΣΑΝΔΡΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΑΣΑΝΔΡΟΥ Α ΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΑΡΙΣΤΟ ΝΟΥΦΙΛΩΤΑ ΕΥΒΙΟΤΟΥ ΑΝΤΙΦΙΛΟΥ

[«Πρωτα»] Γ. Κα—νης

ΕΙΣ τὸ Κυπριακὸν Μουσείον τῆς Λευκωσίας μεταφέρθησαν διάφορα εύρήματα τῶν άνασκαφῶν Ραυτιδίου.

Εἰς τὸν τάφον τὸν φέροντα τὸν ἀριθμὸν 1 εύρέθησαν 23 ἐπιγραφαί και 1329 άλλα εύρήματα (θραύσματα) πηλίνων κολοσσῶν και ειδωλίων, τεραστίων πίθων, οἰνοχοῶν άμφορέων, κυλικῶν κλπ.

Εἰς τὸν τάφον 2, εύρέθησαν 10 ἐπιγραφαί και 50 άλλα ἐκ τῶν άνωτέρων.

Εἰς τὸν τάφον 3, οὐδεμία ἐπιγραφή, 134 άλλα εύρήματα.

Εἰς τὸν τάφον 4, ἐπιγραφαί 2 και 98 άλλα εύρήματα.

Εἰς τήν θέσιν 1, ἐπιγραφαί 11 και 173 άλλα. Εἰς τήν θέσιν 11, 19 ἐπιγραφαί και 124 άλλα. Εἰς τήν θέσιν 111, μία ἐπιγραφή και 219 άλλα. Εἰς τὰς λοιπὰς θέσεις οὐδεμία ἐπιγραφή εύρέθη.

Εἰς τὰς ἐπιφανείας τῆς γῆς εύρέθησαν 68 ἐπιγραφαί και 42 θραύσματα.

Ἀνεπίγραφα θάρρα εύρέθησαν 26. Τὸ όλον ἐπιγραφαί κλπ. 161, θραύσματα δὲ διάφορα 2,252.

«Νέον Ἀστυ»

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ο κ. Α. Μπασέρ, γράφων διά τήν νέαν έκδοσιν τῆς Λεψιάς (1909) τῶν Ἑνεϊκῶν ἐπιγραμμάτων του Γκαίτε, περιέχουσαν 158 ἀντί 103 όπόδ εἶχαν αἱ προηγούμεναί έκδόσεις, γράφει εἰς τήν γαλλικήν «Κυαίην Ἐπιθεώρησιν» τῆς 10 Σεπτεμβρίου λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου. Μεταξὺ άλλων λέγει διά τὸν ποιητήν: Ἐκείνο που περισσότερο του άρέσει εἰς τήν Βενετιάν και ἑλκεῖ, με τήν αντίθεσιν, τὸν άνθρωπον

του Βορρᾶ, εἶναι ή ελευθερία τῶν ἰταλικῶν ἠθῶν. Κάποτε ἐδῶ κ' ἔκει, ἐνθυμεῖται τήν Χριστιάναν Βούλιου, που τήν άρφη εἰς τὸ Βάιμωρ και ή οποία τελευταίως τὸν άκαμε πατέρα ενός άγοριου. Ἐνθυμεῖται άκόμη και τήν κ. Στάιν. Κάποτε τὰς λημονεῖ με ελαφρούς έρωτας. Του άρέσει να ζωγραφίη «τις νόστιμες αὐτὲς κοπελοῦδες που πηγαίνουν μπρός-πίσω στήν πλατεία». Εἶναι εὐκίνητες και τὰς πορομοιάζει με τὰ σαμιαμῖδια που βγαίνουν στὸν ἥλιο ἀπάνω στα μαρμαρένια σκαλοπάτια: «τρέχουν, σκιερφαλόουν, γλιστροῦν και σέρνουν πίσω τους ελαφρά τήν οὐρίτσα τους. Κότταξέ τα ποτε ἐδῶ, ποτε ἐκεῖ. Τώρα ἐκάθηκαν! Που εἶναι; Σὲ ποιά χαρμῶδα, σὲ ποιά χορτάρια κρύφτηκαν;» Ἐτοῖ και οἱ κοπελοῦδες «ζωηρές, εὐκίνητες, γλιστροῦν, σταματοῦν, φλιαροῦν και, φεύγοντας, τὸ φροσιὰ τους ἀκούεται άκόμη. Κότταξέ τις, ποτε ἐδῶ, ποτε ἐκεῖ. Ἄν χάσης μὰ στήν τὴν ἴχνη της, του κάκου θά τή γυρεύης. Δέν θά τή ξαναῖδης ποτὸ γρήγορα. Μά, ἂν δέν φοβάσαι τὰ φτωχόσπιτα, τὰ δρομάκια, και τις στενὲς σκαλίτσες, ἀκολουθήσε το δόλωμα που σοῦροῖζε και ἔμπα μαζί στοῦ κατώγ της.»

Μέσα στὲς άόριστες και φυγαλέες αὐτὲς ζωγραφίεις, ξεχωρίζει κάπως μιά μορφή: ή χορευτρία Μπετίνα, που γυρίζει στυὲς δρόμους τῆς Βενετίας. Ἐτοῖ τήν περιγράφει ο ποιητής: Μικρούτσικη και αδύνατη, μόλις που γγίζει τή γῆς, λές και εἶναι άχνός και όταν σταματήση «εἶναι χαριτωμένο εἰδώλο βγαλμένο ἀπό τὸ χέρι τεχνίτη». Ἡ εἰκόνα της φανερωίνεται ποτε-ποτε και φαίνεται ἐπίτηδες να τήν καλῆ ο ποιητής να ζωγραφίη τή μελαγχολική σειρά τῶν Ἐπιγραμμάτων. Ο Γκαίτε μάλιστα φοβεῖται ότι κάποιος καλοθελητής κριτικός θά τὸν καταδικάση που τήν καλεῖ τόσο συχνά: «Ἦ μανία σ' έπιασε στο καθιστό σου. Τελείωνε λοιπόν. Θά γέσιν βιβλίον δλόκληρο ή κοπέλα αὐτή; Πέες μας τιποτε πὸ σοβαρό». Και ἀπαντᾷ: «Υπομονή! Θά οὐδ τραγουδήσω μὰ μέρα τοὺς βασιλιάδες και τοὺς μεγάλους τῆς γῆς, όταν καταλάβω τήν τέχνη τους καλύτερα ἀπ' ὅτι τήν καταλαβαίνα σήμερα. Τώρα, ἄφησέ με να τραγουδήσω τή Μπετίνα: δέν συγγενεῖθουν ο άκροβάτης και ο ποιητής.»

ΝΕΟΝ μανιφέστον τῶν μελλοντιστῶν. Αὐτήν τήν φοράν εἰς τήν μουσικήν. Ἀρχηγός ο συνθέτης Μπαλίλα-Πραβέλλα, βραβευμένος εἰς τὸν «Μουσικὸν άγῶνα του Μπαρσέζ». Ο Μπαλίλα-Πραβέλλα ἀπευθύνεται εἰς τοὺς νέους διότι μόνοι αὐτοῖ ήμποροῦν να ἀισθανθῶν και να φέρουν τήν ἀνατροπήν τῆς μουσικῆς.

Και πρώτον: μακρὰν ή μμησις τῆς ξένης μουσικῆς ή ή γενική ἐπίδρασις. Ἐπειτα, εἰς κόρακας τὸ Ὑδρεῖον και αἱ Μουσικαί Σχολαί. Ἡ ελευθερία μελέτη θά φέρη τήν ἀναγέννησιν.

Κάτω οἱ κριτικοί, κάτω οἱ διαγωνισμοί οἱ ἀνατεθειμένοι εἰς ἀνδρεὺς τῆς τέχνης.

Μά τὸν θεόν, δέν έχει και ἄδικον.

ΑΠΟ κάποια ἔγγραφα δικαστικά που εύρέθησαν, σχετικά με τὸν Σαίξπηρ, μανθάνομεν πολύ ενδιαφέροντα πράγματα τῆς ζωῆς του ποιητοῦ. Ο πολὺς Γεώργιος Μπραντὲς γράφει σχετικά με τὰ ἀνακαλυφθέντα ἔγγραφα εἰς τὸ Paris-Journal: Γνωρίζομεν λοιπόν τώρα βέβαια ότι ο Σαίξπηρ άφησε τήν οικογένειάν του εἰς τὸ Στραφφὸρδ και κατοικοῦσε μόνος εἰς τὸ Λονδίνον. Βλέπομεν ότι ο Σαίξπηρ, μολοῦντι τὰ οικονομικά του κάπως καλά, δέν ήμποροῦσε, ἔπειτα ἀπὸ 13 ἔτη που ἔζησε εἰς τὸ Λονδίνον, να ἔχη περισσότερο ἀπὸ ένα δωμάτιον στο σπίτι ενός περρουνικῆρ μετανάστον και ότι ἔζη τὸσον καταδεκτικά με τήν οικογένειαν αὐτήν όπου κατέφευγον χωρίς να δυσκολευθῶν εἰς τήν τέχνην, του όταν ήθελεν να κρατήσουν κάποιον ὡς γαμβρόν ή σύντροφον. Αἱ ἀριστοκρατικαί

συμπάθειαι του Σαίξπηρ διά τὸς όποιος γράφει ο Τολστοῖ με πάθος, δέν τὸν ήμποδισαν να ζῆ εἰς ένα σπίτι ἀπλοῦκό και να εἶναι περιποιητικός και υποχρεωτικός στο σπίτι του ἔργατου αὐτοῦ, που εἶχε γίνε σαν σπίτι δικό του.

Εἰς τὸ τραπέζι του γάλλου νοικοκύρη του ήμποροσε να σπουδάση τὰ κουτσοαγγλικά τῆς γαλλικῆς αὐτῆς οικογενείας και τὰ γαλλικά που μιλοῦσαν Ἄγγλοι, που ὅποτελοῦν τὸ καιμικὸ στοιχεῖον τῶν σκηνῶν μεταξὺ Αἰκατερίνης και Ἄλβης και μεταξὺ Αἰκατερίνης και Ἐρρίκον εἰς τὸν Ἐρρίκον Ε'. Μετεχειρίσθη τὰς νέας γλωσσικὰς του γνώσεις, και μάλιστα παρενθεται κάποτε και λέξεις γαλλικὰς κακοήγους εἰς τὸν διάλογον, διά να τὸν κάμη περισσότερο ἀστεῖον χάριν του κοινου.

Φαίνεται να μὴν εἶναι τυχαῖον ότι ο Σαίξπηρ ἔκατοίχησε εἰς γαλλικήν οικογένειαν. Πάντοτε εἶχε κάτι να μάθη ἀπὸ τήν ὀμιλίαν του. Ἐπειτα, τὸ σπίτι ήτο πολὺ πλησίον ὄλων τῶν γνωριῶν του, του θεάτρον του και του ἀγαπητοῦν ξενοδοχείου Mermaid.

Οἱ στενότεροι φίλοι του Heminge και Condell, ἐκδοῖται τὸν ἔργων του μετὰ τὸν θάνατόν του, κατοικοῦσαν τέσσαρα λεπτὰ μακρότερα. Ἐκεῖ πλησίον κατοικοῦσαν και οἱ συνάδελφοί του, οἱ δραματικοί συγγραφεῖς Μπέν Τζόνσον, Ναθ. Φήλντ, Θωμάς Ντένκερ, Ἄντον Μόντα. Σὲ δέκα λεπτὰ ἔρφανε εἰς τὸν ποταμόν και ἀπ' ἐκεῖ με πλοῦριον εἰς τήν ἄλλην ὄχθην εἰς τὸ θέατρον Globe. Μετὰ τήν παράστασιν ἐπήγαινε εἰς τὸ Mermaid με τοὺς συνάδελφους του Τσάτμαν, Τζόνσον, Μπωμόν, Φλέτσορ.

Εἰς τήν πρωτοκὴν λοιπόν αὐτῆν κατακίαν ἔγραψε τὸν Ἐρρίκον Ε', τὸ Ὅπως ἀπαῖτε, τήν Ἡμέραν τῶν Βασιλέων, τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, Ἄμλετ, Μάκβεθ, Ὀθέλλον και πιθανῶς και τὸν Ἄλφ. Ἀντόνιον και Κλεοπάτραν, Κοριολάνον, Κυμβελίνον, τήν Τρικυμίαν. Τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ σπίτι κατεστράφη τὸ 1666 ἀπὸ μίαν μεγάλην πυρκαϊάν.

Μένουν άκόμη δύο δράματα, ο Τιμων ο Ἀθηναῖος και ο Περικλῆς τὰ όποια: μάς ἀποκαλύπτουν πολὺ ενδιαφέροντα πράγματα.

Δέν ήτο γνωστὸν πὸς ο Σαίξπηρ εἶχε ἔργασθῆ με δραματικὸν συγγραφέα τὸσον ἀσημαντόν όποιος ο Γεώργιος Οθίλκινς, οὔτε πὸς εἶχεν ήμπορέσει να παρεμβάλῃ εἰς τὰ τὸσον πτωχὰ δραματικά σχεδιάσματα του Οθίλκινς τὰς ἀριστοτεχνικὰς σκηνάς που μόνον αὐταῖ δίδουν ἄξίαν εἰς τὸν Τιμονα και τὸν Περικλῆ. Τώρα εύρέθη τὸ νῆμα τὸ συνδέον τὸν Σαίξπηρ με τὸν ξενοδόχον όταν οἱ νεοί Μπελλάτ, οἱ προσατενόμε οἱ του, μετῆνάστεισαν ἀπὸ τὸ πατρικὸν τους σπίτι εἰς τὸ ξενοδοχεῖον του Οθίλκινς. Ο Οθίλκινς του ἔδειξε τὰ χειρόγραφα του και ο Σαίξπηρ τὰ μετέβαλε τὸσον, ὡστε εἰς πολλὰ μέρη τιποτε δέν ἔμεινε ἀπὸ τὸ πρώτον χειρόγραφο.

Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ δέν θά ἀρκέσουν βέβαια να ἐπιβάλουν σωπήν εἰς τοὺς ὑποστηρίζοντας τήν ἀνόητον θεωρίαν ότι ο Βάκον εἶναι ο συγγραφεὺς τῶν Σαίξπηριων δραμάτων.

Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποδειχθῆ ότι ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, τὸν όποιον γνωρίζομεν ἐδῶ, εἶναι ο συγγραφεὺς του Ἄμλετ. Και όμως ή προσωπική γνωριμία, ή βεβαιωθείσα, του Σαίξπηρ αὐτοῦ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἔγγραφον και του Γεωργίου Οθίλκινς, ο όποιος, χωρίς ἀμφιβολίαν, συνεργάσθη με τὸν συγγραφέα τῶν δραμάτων εἰς τὸν Τιμονα και τὸν Περικλῆ, θά κάμη ἐντύπωσιν και εἰς τὸν πλέον ἀνόητον ἀρνητῆν του Σαίξπηρ.

ΕἰΣ ένα βιβλίον του κ. Θεοδώρου ντε Βυζέρβα «Excentriques et Aventuriers de divers Pays» εὐρίσκομεν διάφορους τύπους που ἐκίνησαν τήν περιέργειαν διαφόρων ἐποχῶν. Ἡ Γαλλική Ἐπανάστασις προσπάντων ἔφερε εἰς φῶς πολλούς. Ἐνας ἐξ αὐτῶν ήτο ο

Κρίστιαν Δάουκαστ, Γερμανὸς ἀβρόκωτος, ο όποιος ἀπὸ καθηγητῆς πανεπιστημίου ἔγεινε ἄλλοτε στρατιώτης — ήτο και μέθυστος — και διεκρίθη κατά τήν Ἐπανάστασιν, ἰδίως εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, κατά τήν ἔξέγερσιν του Λυών. Φαντασθῆτε ένα καθηγητῆν, τήν του πανεπιστημίου ἀναγκασμένο, ὡς στρατιώτην, να ἀποτελῆ τήν «τιμητικήν φρουράν» τῆς ἀρχῆς. Ἄλλος τύπος, ένας Ἄγγλος ἱερεὺς, μισὸν μανιωδῶς τὸν Ναπολέοντα, ἔπηγε να ἰδῆ τὰ μέρη όπου ἐδόθησαν αἱ τελευταῖαι καταστρεφτικαί μάχαι του μεγαλείου του Ναπολέοντος διά να ἀισθανθῆ ἐκ του πλησίον τήν πτώσιν του. Ο Ἄγγλος αὐτός ἐνθυμίζει έναν άλλον Ἄγγλον ο όποιος παρηκολούθη, εἰς ὄλην του τήν ζωήν, ένα περιφνημον θηροδομαστῆν διά να ἀπολαύση τήν στιγμήν που θά τὸν ἔρωγε επιπέλους κάποιος θηρίον. Και ἄλλοι πολλοί ὅπως ο Εδγένιος Ἀράμ ή Ουαννράϊτ «μεγαλοφῆνης» δολοφόνος κλπ.

Η μελέτη του ἀμερικανου ψυχολόγου Ουίλλιαμ Τζαίμς, του ἀποθανόντος τελευταίου, «Πολεμικαί ἀρεταί τῆς εἰρήνης», όπου λέγει ότι ο πόλεμος δέν ήμπορει να ἐμποδισθῆ όταν φθάση ή στιγμή του και ότι ή ἱστορία δλόκληρος εἶναι λυτῶν αἱμάτων, καταλήγει εἰς τὸ ότι πιστεύει ἀκραδάντως εἰς τήν τελικήν εἰρήνην και εἰς ένα μέλλον κτισίας κοινωνικῆς ἰσορροπίας, ή όποια θά ἔλθῃ σιγά-σιγά. Αἱ θεωρίαι τῶν μονρολατρῶν όπου βλέπουν τὸν πόλεμον ἀναπόφευκτον παράγοντα, εἶναι ἀβάσιμοι και ἀνίκανοι να ἀντισταθῶν εἰς τὰς ἀντιρροήσεις τῆς λογικῆς. Όταν δλόκληρα ἔθνη εδρίσκονται ὑπὸ τὰ ὄπλα και ή ἐπιστήμη τῆς καταστροφῆς ἀμιλλάται διά τῆς τελειοποιήσεως πρὸς τήν ἐπιστήμην τῆς παραγωγῆς, ο πόλεμος εἶναι πορῶλογος, καταντᾷ τερατώδης. Αἱ μεγάλα φιλοδοξία θά ὑποχωρήσουν εἰς τὰς λογικὰς διεκδικήσεις, θά ἔθνη θά καταλήξουν εἰς μίαν συνενώσιν. Θά ἔλθῃ ἐποχή όπου ο πόλεμος θά προγραφῆ ὑπὸ τῶν πολιτισμένων λαῶν.

Δέν ἔννοσι ἐν τοῦτοις ο συγγραφεὺς ότι θά ἐπέλθῃ διαρκῆς εἰρήνη ἐπὶ τῆς γῆς ἐκτός ἂν τὰ κράτη ὀργανωθῶν εἰρηνικῶς με ὀλίγα μόνον ἀπὸ τὰ παλαιά στοιχεία τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας. Εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν μέλλον πρὸς τὸ όποιον τεινομεν, πρέπει πάντοτε να ὑποτασσώμεθα ὡς ένα σύνολον εἰς τὰς ἀσθηρὰς ὑποχρεώσεις που ἐπιβάλλει ή πραγματικῆ θεσις μας ἐπὶ τῆς γῆς, ή όποια γῆ μονομερῶς μόνον μάς εἶνε ἀγαθῆ. Πρόπει με νέα μέσα, με νέας πηγὰς σταθερότητος να διατηρήσωμεν και ν' ἀναπτύξωμεν τὸ ἀνδρικόν σθένος και ὄχι με τὸ πνεῦμα τῆς στρατοκρατίας. Αἱ πολεμικαί ἀρεταί θά εἶναι ή παντοτενῆ βάση. Διατί να μὴν ἀναγνωρίσουν μίαν ἡμέραν οἱ ἄνθρωποι ότι ἀξίζει να πληρώσουν τὸν φόρον του αἵματος διά να ἀνῆκουν εἰς μίαν ὀλόκλητην ὑπέροχον, ὑπὸ ὄλας τὰς ἐπόψεις ἰδεώδη;

Και ἔξηγεί τήν σκέψιν του:

Τίποτε δέν δικαιολογεῖ τήν ἔξέγερσιν κατά του ἀλοῦ γεγονότος ότι ή ζωῆ εἶναι δύσκόλος και ή μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι να κοπιᾷ και να ὑποφέρει. Εἶναι ή μοῖρα του πλανῆτου μας εἰς τήν όποιαν ὑποτασσώμεθα. Ἄλλ' όταν βλέπωμεν τὸσον ἀνθρώπους, ἀπλῶς διότι ἔτσι ἐγεννήθησαν ή τὸ ἔφερον ή τὸχη, να ζοῦν ἀκατάπαντα ἐργαζόμενοι, και ὑπομένοντες, διαρκῶς εἰς κατωτέραν μοῖραν χωρίς ἑλπίδα σωτηρίας, ἐνῶ ἄλλοι χωρίς μεγαλυτέραν ἄξίαν ή δικαιώματα, δέν ἤξεύρουν τί θά πῆ ή ζωῆ αὐτῆ τῆς πάλης, δέν ήμποροῦν να μὴν ἔξεγεροῦν οἱ σκεπτόμενοι ἄνθρωποι.

Ἐάν λοιπόν — και αὐτῆ εἶναι ή σκέψιν του συγγραφεὺς — ἀντι τῆς στρατιωτικῆς θητείας, ἐκαλοῦντο ὄλο οἱ νεοί και ἐσηματίζων διά μερικά ἔτη στρατόν ο όποιος θά εἶχε σκοπὸν να κατακτήση τήν φύσιν, ή ἀδικία θά ἐξηφανίζετο διά τῆς ἰότητος και πολλὰ

άλλα κοινά αγαθά θά προέκυπτον. Το στρατιωτικόν ιδανικόν της υποταγής και της πειθαρχίας θά μεταγγίζετο εις το λαϊκόν αίμα. Δέν θά υπήρχεν πλέον κανείς μη γνωρίζων, όπως σήμερα οι πλούσιοι, τόν δεσμόν του ανθρώπου προς την γήν που κατοικεί, ή παραβλέπων το δικαίωμα που όλοι έχουν εις ζωήν καλύτεραν. Θά έστελλετο ό κανακάρης εις τά άνδρακωρυχεία και τά σιδηρωρυχεία, εις τήν σιδηροδρομικήν υπηρεσίαν, εις τό πλούσιο, τό καθαρίσμα κλπ. κατ' έκλογήν του. Θά τόν απήλλαττον έτσι από καθενί παιδαγωγός και θά επανήρχετο εις τήν κοινωνίαν με πλέον υγιείς και λογικάς σκέψεις. Θά έπλήρωνε τόν φρόν του αϊματος, τό χρέος του προς τήν πάλην του ανθρώπου κατά της φύσεως, και αϊ γυναίκες θά τόν έκτιμούσαν περισσότερο διότι θά έδημιούργει καλύτεραν τάξιν πατρός και παιδαγωγού.

Ο λόγος περί του δημοτικού σχολείου. **Ο** κ. Νιρβάνας περιγράφει εις τας «Αθήνας» μίαν απόλυτον δημοτικόν σχολείον:

«Μου έτυχε άκριβώς τας ημέρας αυτάς να παρενθώ εις μίαν από τας ήρωϊκάς αυτάς έξόδους. Έάν δέν ήξευρα ότι τά δαιμόνια, που εξέβαλεν ό Κόριος κάποτε από τήν κοιλίαν του δαιμονιζομένου, εισήλθαν, κατά θείαν προσταγήν, εις τας κοιλίας των χοίρων και επνίγησαν μίαν και καλήν, θά υπέθετα ότι άγέλαι δαιμόνων είχαν έμφωλευσει εις τά μικρά σώματα των μαθηταρίων και τά έσπάρξαν και τά εκνούσαν με τόσον καταθρόνιον τρόπον.

«Τό τί έγινε κατόπιν εις όλίγα λεπτά, είναι άπεριγραπτόν. Τό τράμ, που έπερνούσεν αυτήν τήν στιγμήν, ήναγκάσθη να κόψη τόν δρόμον του, προχωρούν ήρέμα και κουνουρίζον, ένφ οι μικροί διάβολοι έπροπερνούσαν εμπρός του, έπιδούσαν επάνω του, τό έγιουχάζαν, τό έσφύριζαν, τό εξητοιχαύγαζαν και τό έσπρωγχαν άκόμη, εις τά τρέξην ταχύτερα.

«Ταυτοχρόνως εις έκαστόν άλλα σημεία ό κόσμος έχαλούσε. Δένδρα έσεισθήσαν πρόρριζα. Φανάρια έκλόνησθησαν. Δύο ταβλάδες στραγαλάδων άνετραπήσαν. Δεκαπέντε κουδούνια γειτονικών σπιτιών ήρχισαν να κουνουρίζουν. Γάτες άνερχοιθήσαν επάνω εις τά δένδρα, ραντίζουσαι τά ίχνη της φυγής των από τόν πανικόν. Κάποιος γέρος, που έπερνούσε με βήμα σημαντικό, τό έβαλεν εις τά τέσσερα. Σκύλοι, με τήν γλώσσαν κρεμασμένην και τήν ουράν κάτω από τά σκέλη, διέσχισαν προς όλα τά σημεία τήν πλατείαν, ήττοντες σωτηρίαν. Καπέλα επέταξαν εις τόν άνερό, ως μνιατούρες άεροπλάνων. Τξάμια εκρημνίσθησαν από τά ύψη με διαβολικούς κρότους. Η γή έσεισθη, ό ουρανός έσοκισθη και άν τό καταπέτασμα του ναού δέν έσχισθη εις δύο, ήτον άπλούστατα, διότι οι μικροί διάβολοι δέν εύρηκαν έμπρός τους, ούτε ναόν, ούτε καταπέτασμα.

«Άλλοιμονον εις κάθε έμφυον και άνυον που θά εύρεθη εμπρός τον! Και τρις άλλοιμονον εις όποιον γειτονείται με σχολείον ή είναι άναγκασμένος να περάση από τήν περιοχήν του, εις τήν ώραν της άπολύσεως.

«Τά σχολεία έγιναν εις τήν Ελλάδα διά ν' απαλάτουν τους γονείς από τά μαρτύρια των τέκνων των και διά να βασανίζουν έκείνους, που ό Θεός τους έφώτισε και δέν άνέκτεχαν ίδια τους.

«Έάν υπάρχη τώρα και κανείς, φρονών ότι έχουν και άλλην άποστολήν τά σχολεία μας, ως με συγχωρήση.

«Διά να γίνεται αυτό που γίνεται και διά να υπάρχη τόση δίψα έλευθερίας, μετατρεπομένη εις μανίαν, μέσα εις τά μικροσκοπικά αυτά στήθη, σημαίνει ότι τό σχολείον είναι φοικτή φυλακή. Από σχολείον όπου τά γράμματα προσφέρονται ως φαροφάτος — και έτσι πρόκει να προσφέρωνται — είναι άδύνατον να εξέρχωνται

όρδοι μαινομένοι θηρίων. Και από σχολείον άνθρώπων ή απόλυσις των μαθητών δέν είναι καθόλου φρικτόν να όμοιάη με απήλωσμένην έξοδον πολιορκουμένων. Οι ήρωες των μεγάλων ιστορικών πολιορκιών έφθασαν εις τά έπακρα των ήρωισμών, αφού έτράφησαν πρώτα με γάτους, με ποντικούς και με σαύρας. Άλλά μήπως και οι μικροί αυτοί ήρωες της σχολικής πολιορκίας δέν τρέφονται διαρκώς με σαύρας παρακειμένον, υπερσυντελικών και δυϊκών αριθμών; Έχουν λοιπόν όλα τά δίκαια του κόσμου, μόλις μυσισουν τόν έλεύθερον άνερό, να κάμνουν όσα κάμνουν και άκόμη περισσότερα».

Ο κ. Έμμ. Μπενάκης ειπεν εις τόν κ. Καραπαναγιώτην τά εξής. Τά παίρνομεν από τήν «Πατρίδα»: Δέν ήμπορώ να έγκρίνω τας βάσεις επί των όποιων ώρίσθη να λειτουργήση και ή Άβερωφείος Σχολή. Ζητούν να ιδρύσουν νέον Πανεπιστήμιον, νέαν Άκαδημίαν και να δημιουργήσουν νέους τροφίμους του Προϋπολογισμού. Προώρισαν και τήν Σχολήν αυτήν διά τά τέκνα των δυναμένων να πληρώσουν. Περί της επαγγελματικής μορφώσεως των τέκνων του λαού, των έν τή χώρα γεωργών, των σχετιζομένων προς τήν άμεισον εύρωσίαν του Προϋπολογισμού, ουδέμια φροντίς. Έγώ ως ύπουργός έννοώ να μεταβάλω τόν προορισμόν της έν Λαρίση Γεωργικής Σχολής.

«Άξιώ να χρησιμεύη διά ν' άσκήνται εις τήν καλύτεραν καλλιέργειαν της γής οι παίδες των γεωργών, είτε έγγράμματοι εινε, είτε άγράμματοι. Όπως εις τόν στρατώνα οι άγράμματοι κληρωτοί διδάσκωνται μαζί με τήν πολεμικήν άσκησιν και τά γράμματα, ούτω θά τά διδάχθωσι και εις τήν Γεωργικήν πρακτικήν Σχολήν.

«Ο κ. Μπενάκης έπρόσθεσε ότι μόνον υπό τόν όρον να άπεσθί έλεύθερος να εργασθί περί της επαγγελματικής μορφώσεως των χωρικών, γεωργικώς και κτηνοτροφικώς, θά δεχθί τό ύπουργείον.

— Πώς τό κατορθώσετε, έξηκολούθησε περί Θεσσαλίας, έσεις οι συστηματικώς πολιτευόμενοι και δημοσιολογούντες επί 30 περίπου έτη μετά τήν προσάρτησιν της παραμακεδονικής αυτής χώρας, να μην έχετε εις αυτήν βιτρίαν επαγωγόν της ελληνικής διοικήσεως, όπως ήθέλησεν ή Εύρώπη έν Βερολίνω τό 1878, προς προσηλυτισμόν των μη ελληνικών πληθυσμών της Μακεδονίας;

«Τί να ζηλεύσουν οι καθ' έκάστην έν Μακεδονίας ταξιδεύοντες εις Θεσσαλίαν Τουρκοί, Άλβανοί και Βούλγαροι και κτηνοτρόφοι; Ποίαν έχει να επιδείξη εις αυτούς ό Θεσσαλικός λαός ύλικήν ευημερίαν, καλύτεραν έκείνης τήν όποιαν ειχε πρό 30 έτών;

Η «Εστία» γράφει: «Φίλτατος και γνωστός σοσιαλιστής, διακρινόμενος διά τήν εύρύτητα των νέων ιδεών του και υπέρμαχος της κοινοκτημοσύνης, έχει οικίαν έν Πάτρας, της οποίας ό ένοικιαστής του έφαγενένος έτους ένοίκια. Άλλά δέν εινε τούτο μόνον. Ό έξικνος ένοικιαστής, εις απάντησιν των διαμαρτυριών του οικοδεσπότη του του άπήνησε σοβαρώτατα:

«Έμάθαμεν και ήμεις εδώ κάτω ότι εϊσθε επιφανής σοσιαλιστής και υπέρμαχος της κοινοκτημοσύνης. Συνεπώς δέν έπερμέναμεν τόσην άγανάκτησιν από μέρους σας διά τήν άναγκαστικήν άλλως τε παράλειψιν των ύποχρεώσεών μας».

Θά ηνόμεθα εις όλους τους άποστόλους των νέων ιδεών, ούτινες κατά σύμπτωσιν έχουν πάντες οικίας και κτήματα, να έφηρμόζοντο ούτω θαρραλέως από μέρους τρίτων αι άρχαί των. Δέν θά είχαν κανέν δικαίωμα να παραπονθενούν και πολύ γρήγορα θ' άτηνονθιντο τας δοξασίας των.»

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Σημ. Εϊδικαί βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διά τά βιβλία, των όποιων δύο αντίτυπα στέλλονται εις τά γραφεία μας. Των άλλων άπλώς, άγγέλλεται ή έκδοσις.

Τά ειπε ό κ. Βενιζέλος: «Τό πρόγραμμά μου θά είναι πρό παντός πρόγραμμα άναμορφώσεως, αι όποια θά επεκταθούν επί όλων των κλάδων των δημοσίων υπηρεσιών.

«Αϊ θεμελιώδεις ιδέαι της πολιτικής μου δύνανται να συγκεφαλαιωθούν εις όλίγας λέξεις.

«Απόλυτος σεβασμός εις τήν έννομον τάξιν, τυφλή ύποταγή εις τους νόμους της χώρας, ουδείς συμβιβασμός ή συναλλαγή με τά άνωτερα ή με τά κατώτερα κοινωνικά στρώματα, αντίστασις προς πάσαν δημαγωγίαν και προς τήν άνωθεν όπως και τήν κάτωθεν.

«Θά θεωρώμεν τήν Κυβέρνησιν ως μέσον και όχι ως σκοπόν, δέν θά θυσιάσωμεν τίποτε από τας ιδέαις τας όποιαις θεωρούμεν χρησιμωτάτας εις τήν χώραν, θά εγκαταλείψωμεν τήν κυβέρησιν μάλλον παρά να κατέλθωμεν εις συμβιβασμούς οι όποιοι άτιμάζουν τας κυβερνήσεις και έμποδίζουν τήν πορείαν των λαών».

Εις τήν αίθουσαν του Άβερωφείου Γυμνασίου της Άλεξανδρείας έγινε τήν 24 Οκτωβρίου ό άγιασμός μεταξωτών σημαίων του νέου θαωρητικού «Γ. Άβερωφ», τας όποιαις προσφέρει ή εκεί ελληνική παροικία.

«Ο μαθητής της Σχολής των Δοκιμών κ. Μιλτ. Ζαχαράκης έφευρε νέαν πτητικήν μηχανήν. Η έφεύρεσις του στήριζεται επί νέων βάσεων, μηχανικής. Αϊ δοκιμαί του μικρού προτύπου της μηχανής του επέτυχον και τώρα πρόκειται να γείνη μεγάλη μηχανή διά τας τελεωτικας δοκιμαίς.

Εις τας έδρας του Πανεπιστημίου, αι όποιαί έμειναν κεναι διά της εκκαθαρίσεως, θά διδάξουν προσωρινώς ύφηγηταί, διά να μη προσκόψουν τά μαθήματα.

Τό ύπουργείον του Έμπορείου και της Γεωργίας θ' άρχιση να λειτουργή τήν 1 Ιανουαρίου.

«Ο νέος καθηγητής του Έθνικου Πανεπιστημίου κ. Γ. Φωτεινός ήρχισε πρό όλίγων ημερών τας παραδόσεις του. Η αίθουσα πλήρης. Ό κ. Φωτεινός με σαφήνεια και βαθύτητα σκέψεως ώμίλησε ειδικώς διά τόν κλάδον της επιστήμης του έκθεσας μαζί με τό ιστορικόν μέρος του και τας νεωτάτας ανακαλύψεις των Γερμανών επιστημόνων.

Εις τήν Σμύρνην υπάρχει ένας «Σύλλογος Βραβείου Άρετης» προς ενθάρρυνσιν του λαού εις τήν όδόν της άρετης. Πρό ημερών τό Βραβείον Άρετης έδόθη εις τήν παρχήν κόρην Παρασκευήν Σουρμελή. Χάρις εις τό βραβείον αυτό των 25 λιρών ήμπούσε να γείνη ό γάμος της με νέον τίμον και εργατικόν.

Εις τό Παρίσι έορτάσθη ή 25η έπετηρίς της διενθίνσεως της Γαλλικής Κομφιδίας υπό του Ίουλίου Κλαρεί.

Οι φίλοι και όπαδοί του Φερδινάνδρου Μπρυντιέρ, πρόκειται να συλλέξουν έράνους διά να στήσουν μνημείον εις τόν βαθύν κριτικόν.

«Ο ύψίφωνος κ. Κοκκίνης, και ή κ. Στέλλα Κοκκινή άπόφοιτος του Όρειου της Βιέννης, ιδρύουν εις τήν Σμύρνην Σχολήν φωνητικής Μουσικής.

Κατετέθη ό θεμέλιος λίθος του Άρχαιολογικου Μουσείου Άλμυρού.

Έξεδόθη τό δεύτερον τεύχος του «Ηρώων του Άγώνος υπό της Ελληνικής Έκδοτικής Έταιρείας. Η ίδια πάντοτε επιμέλεια και φροντίς εις τήν έκτύπωσιν. Τό τεύχος περιλαμβάνει 4 χρωματιστά συνθέσεις με τους Άλέξανδρον Ύψηλάντην, Ιάκωβον Τομπάζην, Παναγιώτον Κεφάλαν και Νικηταράν και με σχετικόν κείμενον.

Κατά πληροφορίας άμερικανικάς, ιδού ή έμπορικη κίνησις μεταξύ Ελλάδος και Αμερικής:

Έξαγωγή έλλην. προϊόντων, προάντων Κορινθιακής σταφίδος:

1 Τουλίου 1907 έως 31 Μαΐου 1908	Δολ.	2,921,194
1908	»	1809
1909	»	2,192,226
1910	»	2,420,783

Είσαγωγή:

1 Τουλίου 1907 έως 31 Μαΐου 1908	Δολ.	1,232,210
1908	»	1909
1909	»	1,220,509
1910	»	1,609,860

Έξαγωγή ελληνικών προϊόντων εις Αίγυπτον προπάντων καπνού και τουμπεκίου, κατά τό πρώτον εξαμήνον του τρέχοντος έτους φε. 5.936.592.

Σκέψεις του Μυσσέ: «Ο περαστικός πόνος ύβρίζει τόν ουρανόν. Ο πόνος ό βαθύς άκούει.

«Η άγάπη συχνά άνοίγει πληγές, συχνά φέρνει τή δυστυχία με πάντα άγαπούμε.

Βασιλεύς Αθή: Καί ό χειρότερος ζητιάνος άποζητά τό περιττόν μέσα στην πιο έλεεινή ζωή. Άν δώσωμε στην φύσι έκείνο μόνον που ή φύσις άπαιτεί, ή ζωή του άνθρώπου θά κατέβη ως τή ζωή του κτήνους.

Λαμπρινόγρό: Να ζής μαζί με έκείνους που αγαπής τίποτε άλλο. Είτε όνειροπολεις, είτε τους μιλείς, είτε δέν λές τίποτε, είτε τους συλλογίζεσαι, είτε σκέπτεσαι τά πιο άσήμαντα πράγματα, άδιάφορον πάντα όμως στο πλάι έκείνων.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τη πρωτοβουλία των «Παναθηναίων» — άδεία του Ύπουργείου —

Έκ προηγουμένων εισφορών. . . . Δρ. 2,672.10

Τό απαιτούμενον όλικόν ποσόν είναι 3,500 περίπου. Ύπολείπονται περί τας 900. Και τό ύπενθυμιζόμεν εις όλους. Όλοι έζησαν και ζουν με τους στήχους του ύμνητου της έλευθερίας.

Αϊ εισφοραί στέλλονται εις τά γραφεία των «Παναθηναίων», όδός Άριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Οι Γίγαντες, Μιχ. Π. Παλαστρατήγακη. Άθήνα, δραχ. 2.

Τά Καρφιά, δραματική σκηνή Στεφάνου Δάφνη. Άθήνα, τυπογραφείον «Εστία» Μάϊσος και Καργαδούρη, έκδοσις «Εικονογραφημένης».

Τό «Ηρώων του Άγώνος, τεύχος Β' Άλέξανδρος Ύψηλάντης, Ιάκωβος Τομπάζης, Παναγιώτης Κεφάλαν».

λας, Νικηταράς. Ἀθήναι, Ἑλλ. Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία. Τυπ. Μάιωνος καὶ Καργαδούρη δρ. 3.50 φρ. 4.

Ψυχολογικὴ Φυσιολογία τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἰδιοφυΐας, Μάξ Νορντάου, μετάφρ. Ἡλία Ι. Οἰκονομοπούλου. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.

Κοινωνιολογικὰ παραδόξα, Μάξ Νορντάου, μετάφρ. Ἡλία Ι. Οἰκονομοπούλου. Ἀθήναι, ἐκδότης Γ. Δ. Φέξης, δρ. 3.

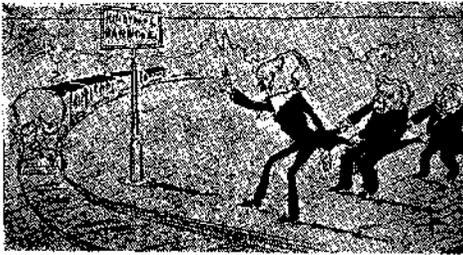
Ἡ ἐπιστήμη τῆς εὐτυχίας, Jean Finot, μετάφρ. Ἀλεξ. Ι. Γεωργιάδου, ἱατροῦ. Ἀθήναι ἐκδ. Γ. Δ. Φέξης δρ. 3.

Τὸ ἄγνωστον καὶ τὰ ψυχικὰ προβλήματα, Καμίλου Φλαμμариών, μετάφρ. Ἀλεξ. Ι. Γεωργιάδου ἱατροῦ, Ἀθήναι ἐκδ. Γ. Δ. Φέξης, δρ. 3.

Ἀγάπη στὸ χωριό, διήγημα Κωνσταντίνου Χατζοπούλου. Ἀθήνα, τυπογραφεῖο «Ἑστία» Μάιωνος καὶ Καργαδούρη, δρ. 0.80.

Δρακόνταθλοι, ποίημα ἐπικόν Δημητρίου Ζαχαρία, Σμύρνη τυπ. «Ἀμαλθείας» Γρ. ἀργ. 5.

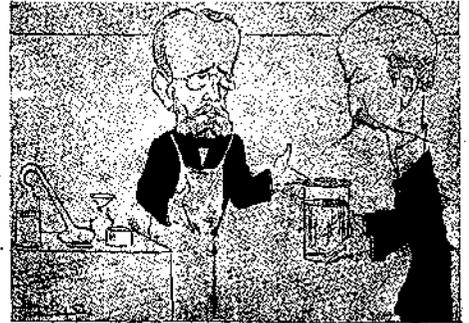
ΓΕΩΣΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

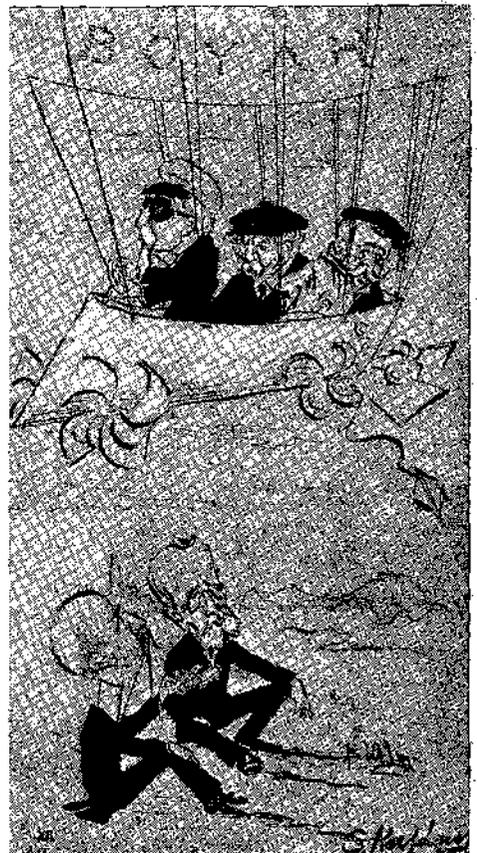
• Πατρίς •

Εἰς τὴν αὐλὴν μίας μονῆς, παράστασις πρωτοφανῆς «Ἑστία»

Πάρε τὴ διάλυσι, ἀλλὰ τὸ νοῦ σου στὰ δηλητηριώδη στοιχεῖα ποὺ ἐμπεριέχει -- «Πατρίς»

Αἱ προδοὶ τῆς ἀεροπλοΐας ἐν Ἑλλάδι -- Ἐνα... ἐλαφρότερον τοῦ ἀέρος ἐξαπνιζόμενον εἰς τὰ ὕψη. «Πατρίς»